

DEPARTAMENTUL DE STUDII PARLAMENTARE ȘI POLITICI UE
DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ

POLITICI EDUCAȚIONALE INCLUZIVE

APRILIE 2021

***Documentare și sinteză:* Laura Robu, consilier parlamentar**

Lucrările elaborate în cadrul Direcției studii și documentare legislativă sunt cu caracter documentar și nu reprezintă punctul de vedere al Camerei Deputaților.

* Lucrarea poate fi accesată direct pe Intranet la pagina Direcției studii și documentare legislativă.

CUPRINS

CONSIDERAȚII GENERALE	4
SITUAȚIA ÎN STATELE MEMBRE UE	12
AUSTRIA	11
BELGIA	14
BULGARIA	17
CEHIA	20
DANEMARCA	25
FINLANDA	29
FRANȚA	33
GERMANIA	40
IRLANDA	42
ITALIA	51
LITUANIA	55
POLONIA	59
PORTUGALIA	69
SUEDIA	72
MAREA BRITANIE	74

I. Considerații generale

Sistemele educaționale publice au rolul de a contribui la asigurarea de oportunități educaționale cât mai egale pentru elevi prin realizarea unei educații incluzive.

Declarația Universală a Drepturilor Omului (UDHR), adoptată în 1948, prevede la articolul 26: „Toată lumea are dreptul la educație”. De atunci, dreptul la educație pentru toate persoanele a fost reafirmat în diverse documente internaționale și europene privind drepturile omului, inclusiv Convenția UNESCO împotriva discriminării în educație (1960), Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale (ICESCR, 1966, art. 13-14) și Convenția privind drepturile copilului (CRC, 1989, art. 28-29).

Statele trebuie să ia măsuri pentru a se asigura că educația este în egală măsură accesibilă, disponibilă, acceptabilă și adaptabilă, acordând în același timp prioritate interesului superior al copilului. În Comentariul său General privind articolul 133, Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale face distincția între patru caracteristici interdependente și cheie ale educației, și anume:

1. Disponibilitate: Instituțiile de învățământ trebuie să asigure o protecție suficientă față de elementele exterioare, să aibă materiale didactice adecvate, profesori instruiți, apă potabilă sigură și grupuri sanitare.

2. Accesibilitate: Instituțiile și programele de învățământ trebuie să fie accesibile din punct de vedere fizic și economic tuturor, fără discriminare, implicând, de asemenea, accesibilitate fizică și economică. O parte dintre acestea includ crearea de școli accesibile ca preț și accesibile fie prin tehnologii moderne, fie situate la o distanță fizică sigură pe care elevii o pot parcurge.

3. Acceptabilitate: forma și conținutul învățământului, inclusiv programele de învățământ și metodele de predare, trebuie să fie relevante, adecvate din punct de vedere cultural și de bună calitate.

4. Adaptabilitate: educația cere școlilor să fie flexibile astfel încât să poată răspunde nevoilor elevilor în contextul lor social și cultural specific și să răspundă diferitelor stiluri de învățare.

Instrumentele privind drepturile omului interzic discriminarea pe mai multe criterii. Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale și Pactul internațional privind drepturile civile și politice acoperă 10 criterii interzise: rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau de altă natură, origine națională sau socială, proprietate, naștere și alt statut. Această listă de criterii interzise este totuși doar ilustrativă și nu exhaustivă. Termenul „alt statut” are o semnificație deschisă și, prin urmare, discriminarea bazată pe vârstă, gen, dizabilități, stare de sănătate, naționalitate și orientare sexuală, identitate de gen, loc de reședință, poate fi interzisă, în sensul acestor dispoziții.

Dincolo de nediscriminare, dreptul la educația incluzivă este un drept recunoscut din ce în ce mai mult în dreptul internațional¹. Acesta implică dreptul la educație al fiecărei persoane, indiferent de diferențele individuale, în cadrul sistemului de învățământ de

¹ https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427_eng

masă și dreptul copiilor cu nevoi educaționale speciale de a primi tot sprijinul suplimentar necesar pentru asigurarea educației efective. Această abordare dinamică „urmărește să abordeze nevoile de învățare ale tuturor [...], cu accent special asupra celor vulnerabili la marginalizare și excludere”². În acest sens, diferențele individuale nu sunt privite ca probleme, ci ca oportunități de îmbogățire a învățării. Dreptul la educație incluzivă include o transformare a culturii, politicii și practicilor în toate mediile educaționale formale și informale pentru a se adapta cerințelor și identităților diferite ale fiecărui elev și student în parte, împreună cu angajamentul de a elimina barierele care împiedică această posibilitate.

În materie de acorduri internaționale pe care țările UE le urmăresc în stabilirea cadrului pentru educația celor cu CES, cele mai importante documente sunt Declarația de la Salamanca (1994), Convenția ONU cu privire la drepturile persoanelor cu Dizabilități (2006) și Declarația de la Inchon: Educație 2030 (2015).

Declarația de la Salamanca³ adoptată de UNESCO în 1994 reprezenta rezultatul tratativelor în materie de educație a persoanelor cu nevoi speciale, recunoscând la nivel internațional că educația copiilor cu dizabilități constituie o parte integrală a oricărui sistem educațional, subliniind importanța accesului celor cu CES la școli de masă, care să le ofere servicii bazate pe metode pedagogice care le întâmpină nevoile (UNESCO, 1994). Se stabilesc astfel incluziunea, accesibilitatea și desegregarea sistemului de școlarizare ca principii centrale în abordarea educației persoanelor cu CES. În cazul copiilor cu dizabilități auditive, Declarația insistă asupra accesul la educație în limbajul semnelor în limba lor națională.

Convenția ONU asupra Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități din 2006⁴ (UN, 2006) merge și mai departe, recunoscând dreptul la educație al persoanelor cu dizabilități, care să le permită dezvoltarea deplină a potențialului lor individual și participarea completă în viața socială. Accesul la educație incluzivă de calitate, atât în învățământul primar, cât și în cel secundar este considerat a fi o datorie a statelor. În privința copiilor cu deficiențe vizuale sau auditive, este considerată esențială educarea lor în Braille (sau alte forme de limbaj scris adresate nevăzătorilor) sau în limbajul semnelor. Educația în aceste forme de comunicare trebuie organizată în așa fel încât să asigure egalitatea de șanse a copiilor cu CES cu cei fără deficiențe. Mai mult, Convenția cere statelor să se asigure că persoanele cu dizabilități pot accesa forme de educație terțiară, vocațională, educație pentru adulți sau educație continuă fără discriminare.

Aceste principii sunt completate de către Declarația de la Inchon⁵ și planul de acțiune stabilit prin aceasta (UNESCO, 2015), în cadrul cărora persoanele cu dizabilități sunt avute în vedere în mod special în combaterea excluziunii, marginalizării și inegalităților în accesul la educație. Se urmărește astfel eliminarea disparităților în accesul la educație și rezultatele acesteia pentru persoane de diferite genuri, persoane cu dizabilități, copii în situații vulnerabile și copii aparținând unor grupuri indigene, până

² UNESCO, Depășirea excluziunii prin abordări incluzive în educație: o provocare și o viziune

³ <https://www.right-to-education.org/resource/salamanca-statement-and-framework-action-special-needs-education>

⁴ <https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf>

⁵ http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/education-2030-incheon-framework-for-action-implementation-of-sdg4-2016-en_2.pdf

în 2030. Accesul la educație terțiară, universitară, vocațională și pentru adulți reapare ca un obiectiv important în asigurarea egalității de șanse pentru persoanele cu CES.

Recunoașterea efectivă și plenară a tuturor drepturilor copiilor este consfințită în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, care este tratatul cu cea mai largă ratificare din istorie. Alături de alte importante documente internaționale, Convenția oferă un set complet de standarde obligatorii, care asigură o bază solidă exercitării drepturilor copiilor, constituind, în același timp, o referință în promovarea și monitorizarea progreselor în concretizarea drepturilor copilului.

Folosind aceste acorduri ca puncte de pornire, documentația UE cu privire la educația copiilor cu CES formulează un cadru de principii, direcții și propuneri pentru asigurarea accesului egal la educație de calitate. Acest cadru comun se bazează pe angajamentele pe care și le-au luat statele membre prin Carta de la Luxemburg din 1996, „Școală pentru toți”⁶. Pornind de la aceasta, acordurile și legislația UE se vor referi la educație la toate nivelurile, pornind de la principiul incluziunii tuturor indivizilor în educația de masă. Carta se bazează pe rezultatele Helios Community Action Programme, derulat între februarie 1993 și decembrie 1996, care urmărea moduri de a îmbunătăți condițiile de viață ale persoanelor cu dizabilități și de a evita excluziunea sau izolarea socială a acestora.

Pe lângă garantarea accesului egal la învățământ de calitate la fiecare nivel al sistemului educațional, principiul incluziunii mai presupunea recunoașterea potențialului și nevoilor fiecărui elev și adaptarea actului educațional la nevoile individuale, nu invers (Charter of Luxembourg, 1996). Tot aici se stipula importanța părinților în procesul educațional al copilului, recunoscându-li-se rolul de primi educatori ai copiilor și parteneri esențiali în educația acestora, și oferindu-le dreptul de a alege tipul de educație pe care îl consideră cel mai potrivit pentru copii.

Carta de la Luxemburg mai stabilește liniile generale asupra cărora se va concentra educația copiilor cu CES, stabilind ca prioritate intervenția timpurie, bazată pe recunoașterea nevoilor speciale ale copilului încă din primele sale stadii de dezvoltare, pentru a-i garanta în timp autonomia individuală, integrarea socială și bunăstarea personală. Intervenția timpurie trebuie urmată de o evaluare continuă a dezvoltării copilului și a derulării procesului educațional, precum și de sprijinirea indivizilor pentru formare continuă, având în vedere scopul director de a face persoanele cu CES autonome.

Pe lângă toate acestea, importanța Cartei constă în faptul că marchează, încă de la începutul acordurilor europene din domeniu, o preferință pentru abordări holistice bazate pe nevoile și capacitățile copilului mai degrabă decât pe limitarea procesului educațional pe baze medicale. În acest sens, construirea unui program sau plan individual de învățare ținând cont de aceste nevoi și capacități, precum și de dorințele persoanei în cauză, capătă o importanță centrală. În sfârșit, Carta stabilește importanța menținerii infrastructurii deja existente pentru sprijinirea și educația copiilor cu CES, și integrarea serviciilor deja oferite în cadrul noii abordări.

⁶ <https://www.european-agency.org/sites/default/files/CHARTER-of-LUXEMBOURG-November-1996.pdf>

O serie amplă de documente se referă expres la copiii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități și incluziunea lor în învățământul general. Unul dintre primele atare documente este Rezoluția Consiliului miniștrilor educației referitoare la integrarea copiilor cu dizabilități în școlile de masă, urmare căreia au fost aprobate Regulile-standard privind Egalizarea Șanselor pentru Persoanele cu Dizabilități, ONU, 1993⁷. Trei ani mai târziu, a fost aprobată Rezoluția Consiliului European privind drepturile persoanelor cu dizabilități (1996) – un angajament pentru acțiune al Consiliului, care creează oportunități largi pentru persoanele cu dizabilități. În anul 2001, Parlamentul European a aprobat Rezoluția Către o Europă fără bariere pentru persoanele cu dizabilități⁸, iar în 2003 – Rezoluția privind promovarea și protejarea drepturilor și demnității persoanelor cu dizabilități, urmată, în același an, de Rezoluția Consiliului European privind angajarea și integrarea socială a persoanelor cu dizabilități, precum și Rezoluția cu privire la oportunități egale în educație și formare pentru elevii și studenții cu dizabilități. Aceste ultime documente sunt considerate principalele angajamente europene care ghidează statele membre, dar și cele care aspiră la integrarea în UE, în elaborarea politicilor educaționale incluzive. În 2006 a fost aprobată Recomandarea (2006)5 a Consiliului de Miniștri al Statelor Membre ale Consiliului Europei și Planul de acțiuni pentru promovarea drepturilor și participării depline a persoanelor cu dizabilități în societate: creșterea calității vieții persoanelor cu dizabilități în Europa 2006-2015⁹, iar în 2013 Recomandarea (2013)2 a Consiliului de Miniștri al Statelor Membre ale Consiliului Europei pentru asigurarea incluziunii totale a copiilor și tinerilor cu dizabilități în societate. Articolul 24 (Educația) al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (2007) recunoaște dreptul persoanelor cu dizabilități la educație și impune necesitatea asigurării de către stat a unui sistem de învățământ incluziv. Astfel, pentru realizarea dreptului la educație al persoanelor cu dizabilități, statele și-au luat angajamentul să asigure accesul la educație, să promoveze educația de calitate și să asigure respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități. Consiliul European al miniștrilor educației a identificat, în procesul elaborării Agendei Lisabona 2010 (2007), abordarea cerințelor educaționale speciale drept unul dintre cele 16 obiective prioritare necesar a fi luate în considerare pe Agendă¹⁰.

Următoarea Agendă – Europa 2020 – a enunțat că obiectivele privind educația, în general, și copiii cu cerințe educaționale speciale, în particular, sunt din nou privite ca prioritate.

Unul din documentele Comisiei Europene – Suport pentru copiii cu cerințe educaționale speciale¹¹ (2013) – constată că există, la nivel european, un consens politic general privind importanța educației incluzive și a asigurării drepturilor copiilor cu cerințe educaționale speciale la educație în medii comune. Se subliniază ideea că acordarea de sprijin pentru copiii cu cerințe educaționale speciale este o problemă care trebuie să

⁷ <https://www.un.org/esa/socdev/enable/dissre00.htm>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52010DC0636>

⁹ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805af657

¹⁰ http://arhiva.euractiv.ro/uniunea-europeana/articles%7CdisplayArticle/articleID_12998/Agenda-Lisabona.html

¹¹ https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR180.html

preocupe guvernele și sistemele de educație, în sensul creării, dezvoltării și consolidării instituțiilor, structurilor, serviciilor de suport educațional.

Subiectul educației incluzive a fost discutat și în cadrul Summitul-ui „Educație pentru dezvoltare”, organizat la 6-7 iulie 2015 la Oslo¹². În cartea de referință pregătită pentru Summit cu genericul „Către o educație incluzivă pentru copii cu dizabilități” sunt formulate câteva mesaje-cheie, inclusiv:

- Incluziunea copiilor cu dizabilități este o problemă morală, economică și socială.
- Subiectul incluziunii copiilor cu dizabilități trebuie integrat în toate politicile și planurile naționale. Standardele de accesibilitate trebuie implementate și sprijinite prin dezvoltarea cooperării internaționale.
- Planificarea și bugetarea de către guvernele naționale și partenerii de dezvoltare trebuie să includă copiii cu dizabilități pentru a se asigura că aceștia nu vor mai rămâne în urmă.
- Există o nevoie imediată de raportare și monitorizare a proceselor de incluziune prin aplicarea de indicatori specifici ce țin de educația incluzivă a copiilor cu dizabilități, precum și necesitatea colectării sistematice de date dezagregate privind dizabilitățile, vârsta și sexul.

În documentele Summit-ului se menționează că, pentru a realiza o educație incluzivă de calitate, este necesar:

- să asigurăm standarde minime de accesibilitate pentru toate școlile;
- să investim în formarea cadrelor didactice astfel încât toți învățătorii/profesorii să fie capabili să răspundă diversității în clasă și, în particular, incluziunii copiilor cu dizabilități;
- să ne asigurăm că materialele/resursele de învățare sunt disponibile în format accesibil și sunt ușor de adaptat;
- să investim în tehnologii de asistență și dispozitive pentru copiii cu dizabilități etc.

Importanța continuării dezvoltării unui sistem educațional inclusiv pentru elevi cu CES este reiterată și de Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap¹³. Strategia urmărește eliminarea tuturor barierelor care afectează persoanele cu dizabilități în toate domeniile vieții, educația și formarea fiind unul dintre cele opt domenii de acțiune principale.

Agenția Europeană pentru Nevoi Speciale și Educație Incluzivă¹⁴ este o organizație independentă care acționează ca o platformă de colaborare pentru ministerele educației, susținută de 31 de țări europene și de instituțiile europene (Comisia și Parlamentul). Scopul său principal este de a le ajuta să își îmbunătățească politica și practica educațională prin combinarea perspectivelor de politică, practică și cercetare pentru a oferi țărilor membre și părților interesate la nivel european informații și îndrumări bazate pe dovezi privind implementarea educației incluzive. Site-ul Agenției prevede contacte naționale, descrierea sistemului țării pentru educație incluzivă, publicații, date, proiecte etc. Această agenție europeană și UNESCO au lansat, de asemenea, site-ul „Educația incluzivă în acțiune: abilitarea profesorilor: abilitarea elevilor”. Acesta face

¹² <https://inee.org/system/files/resources/Towards%20A%20Disability%20Inclusive%20Education.pdf>

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0636&from=en>

¹⁴ <https://www.european-agency.org/>

parte din baza de cunoștințe a UNESCO privind predarea și învățarea incluzivă și oferă materiale online, cu un accent special pe politica și practica educației cadrelor didactice.

Agencia Europeană pentru Educație Specială și Incluzivă identifică, într-un Policy Brief pe tema educației speciale pentru Directoratul General pentru Politici Interne, trei aspecte cheie de luat în considerare în dezvoltarea politicilor de incluziune a copiilor cu CES¹⁵:

(1) voința politică a decidenților, educația incluzivă având nevoie de sprijinul activ și angajamentul clar al autorităților la nivel național și european, pentru ca politicile în domeniu să fie coerent adaptate sistemelor de învățământ naționale și implementate în întregime;

(2) punerea accentului pe creșterea capacității sistemului de învățământ, pentru a permite acestuia să ofere, în interiorul școlilor de masă, a educației de calitate pentru toți elevii, indiferent de cerințele și capacitățile lor, și acordând atenție specială elevilor în risc de excludere, marginalizare sau subperformanță;

(3) regândirea și reorganizarea personalului, infrastructurii și resurselor financiare existente, și cele necesare în viitor, pentru a coordona diferitele componente ale sistemului de învățământ în scopul incluziunii.

Definirea cerințelor speciale constituie un alt punct important din strategia europeană. Aceasta poate varia semnificativ între state, majoritatea statelor europene însă folosesc între 6 și 10 categorii de CES. Modul de definire al dizabilităților educaționale a fost un punct de dezbatere în abordarea educației speciale. Deși cadrul european în domeniu stipulează trecerea de la o abordare clinică, centrată pe noțiunea de handicap, la una centrată pe educație și pe consecințele pe care CES le au asupra educației, statele se confruntă cu dificultăți când vine vorba de implementarea practică a acestor principii. Răspunsul cel mai prevalent al sistemelor educaționale a fost de a formula programe sau planuri individuale de învățare, unde capacitățile și cerințele fiecărui elev sunt luate în considerare pentru adaptarea predării în funcție de elev.

Problema finanțării educației speciale este de asemenea abordată, subliniindu-se că, în absența unei finanțări corespunzătoare care să urmărească clar liniile trasate de cadrul legal, procesul incluziunii educaționale nu va avea loc în practică. Principiile trasate de raport sunt descentralizarea finanțării și flexibilitatea în folosirea fondurilor de către școli. Împreună, acestea au miza de a permite școlilor și organizațiilor locale de a-și identifica nevoile elevilor și de a direcționa fondurile în mod corespunzător. Mai mult, această abordare are beneficiul de a fi mai puțin costisitoare pe termen lung.

Urmărind aceste principii de finanțare, putem identifica o multitudine de proceduri de finanțare, de la modele bazate pe sume forfetare, care oferă școlilor mai multă flexibilitate și simplifică munca birocratică, la modele de finanțare centrate pe elev, care oferă mai multă libertate părinților și îmbunătățește accesibilitatea diferitelor forme de educație pentru elev.

Parametrii care guvernează diferitele modele de finanțare sunt:

(1) destinația fondurilor: elevi și părinți, școli, rețele locale de școli, municipii sau regiuni;

¹⁵ https://www.european-agency.org/sites/default/files/key-principles-in-special-needs-education_keyp-en.pdf

(2) indicatorii finanțării.

Indicatorii de finanțare sunt de trei tipuri:

(1) bazate pe nevoile identificate (input funding) la nivelurile destinate (număr de elevi cu CES, rezultate școlare, situația materială a elevilor etc.);

(2) bazate pe serviciile oferite (throughout funding), pe sarcinile asumate de instituțiile destinate;

(3) bazate pe rezultatele obținute (output funding)

Bineînțeles, această descentralizare necesită implementarea unui sistem de monitorizare și evaluare. Recomandările în privința monitorizării sunt de a dezvolta parteneriate între autoritățile locale, școli și organizațiile de părinți pentru obține transparență în gestiunea resurselor pentru copiii cu CES, conducând la optimizarea rezultatelor procesului educațional.

Având în vedere orientarea către incluziunea în educația de masă, se pune problema rolului pe care școlile speciale separate l-ar putea juca în continuare. Tendința în statele europene după semnarea Cartei de la Luxemburg a fost de a transforma școlile segregate în centre de resurse pentru profesori, specialiști și elevi, care să opereze complementar cu sistemul de masă. Aceste centre oferă pregătire specială pentru profesori, materiale, cursuri sau pregătire suplimentară pentru elevi, consiliere și sprijin pentru intrarea pe piața muncii etc.

În anumite situații excepționale, cu ar fi cele ale unor CES mai severe, părinții și adesea și copiii preferă totuși medii școlare separate, atât din cauza calității percepute a predării, oferite de profesori specializați, cât și din cauza resurselor speciale dedicate CES. De exemplu, în mai multe țări nordice, exista tendința ca părinții să prefere plasarea copiilor cu deficiențe de auz în clase separate, pentru ca aceștia să aibă ocazia de a comunica cu colegii lor în limbajul semnelor. Autoritățile sunt în cazurile acestea chemate să sprijine elevii în obținerea unei educații de calitate, fără a pierde din vedere importanța incluziunii.

În cazul incluziunii copiilor cu CES în învățământul de masă, apar o serie de provocări legate de diversitatea cerințelor educaționale ale elevilor. În principiu, sistemele educaționale ale statelor europene au dezvoltat mai multe abordări, cinci dovedindu-și eficiența:

(1) predarea cooperativă, cu profesori și învățători lucrând la clasă împreună cu alți colegi sau cu specialiști;

(2) învățarea cooperativă, unde elevii colaborează, în special când au niveluri diferite de abilități;

(3) colaborarea tuturor profesorilor în rezolvarea problemelor și stabilirea unor reguli clare, împreună cu elevii, pentru a asigura buna derulare a lecțiilor;

(4) organizarea unor grupe eterogene, cu elevi de diferite niveluri de abilități de învățare, necesitând o abordare diferențiată din partea profesorilor;

(5) predare orientată spre planuri individuale pentru toți elevii, nu doar cei cu CES, planurile beneficiind de monitorizarea și evaluarea atentă a profesorilor.

Tot în privința accesibilității, se stipula trecerea de la o abordare medicală de evaluare a nevoilor copiilor pornind de la ideea de „handicap”, la una multi-disciplinară, preocupată de adaptarea curriculei la cerințele elevilor, eliminarea barierelor din procesul

educațional și maximizarea accesului pe care aceștia îl au la curriculumul educației de masă. Accesul la educația de masă se consideră a fi, pe lângă dezvoltarea abilităților specifice fiecărui tip de CES, necesară pentru autonomia individuală și incluziunea socială viitoare ale copilului. Autonomia și incluziunea presupun nu doar capacitatea elevilor de a interacționa cu ceilalți și de a putea naviga cu succes în societate, ci și tranziția lor eventuală din sistemul de învățământ către piața muncii.

Pregătirea profesorilor este un factor cheie în succesul politicilor pentru educație specială. Țările care nu oferă încă module de bază adresate pregătirii copiilor cu CES în cadrul pregătirii obligatorii a cadrelor didactice, sunt încurajate să o facă. Având în vedere diversitatea CES, este nerealist să ne așteptăm ca profesorii să fie pregătiți să se ocupe de fiecare cerință specifică, așadar statele sunt încurajate să dezvolte rețele de sprijin prin care profesorii să acceseze resursele și pregătirea suplimentară de care ar avea nevoie în fiecare caz .

II. Situația în unele state membre ale Uniunii Europene

AUSTRIA

Includerea copiilor cu nevoi educaționale speciale face parte din legislație în Austria de mult timp și că continuă să joace un rol important în procesul legislativ al Austriei. Cursanții cu CES au acces la toate mijloacele care le permit să participe pe deplin la sistemul educațional.

Sistemul de intervenție timpurie al Austriei se bazează pe nouă acte provinciale cu privire la dizabilități. Ca atare, nu există o abordare juridică federală uniformă. În majoritatea provinciilor austriece, copiii care au fost clasificați ca fiind „prezenți sau în pericol de a dezvolta” dizabilități primesc intervenție timpurie. Intervenția timpurie poate fi căutată și prin Legea privind bunăstarea tinerilor, în cazurile în care mediul familial poate dăuna dezvoltării copilului (de exemplu, abuz de droguri, violență, neglijare). Intervenția timpurie este, în afară de unele excepții, organizată de instituțiile regionale de intervenție timpurie (organizații neguvernamentale).

Există o obligație la nivel național ca copiii să meargă la grădiniță - inclusiv copiii cu nevoi educaționale speciale - de la vârsta de cinci ani. Unitățile preșcolare sunt disponibile pentru copii (de la naștere până când încep școala) cu nevoi crescute de educație și îngrijire pentru copii cu dizabilități. Astfel, fiecare provincie decide dacă copiii cu nevoi educaționale suplimentare primesc sprijin prin educație incluzivă în grădinițele obișnuite sau în grădinițele de remediere. Lipsa de claritate în definițiile dizabilității și alocarea competențelor privind includerea copiilor cu dizabilități și în întregul sistem de grădiniță din fiecare provincie au dus la reguli de implementare foarte diferite pentru includerea în grădiniță. Descrierea standardelor de calitate pentru educația incluzivă este, de asemenea, o responsabilitate regională.

Din 1993 a existat un sistem cu două căi în Austria. Elevii etichetați oficial ca având nevoi educaționale speciale frecventează fie școli speciale, fie setări incluzive în școlile

obișnuite. Părinții au dreptul de a alege tipul de școlarizare pe care îl preferă pentru copilul lor (articolul 8 din Legea școlii obligatorii - Schulpflichtgesetz).

Zece tipuri diferite de școli speciale oferă educație pentru cursanții cu diferite dizabilități prin intermediul:

- grupuri mici de cursanți;
- profesori special pregătiți;
- programe care acordă atenție dizabilităților respective;
- metode și materiale speciale.

Educația în școlile speciale acoperă întreaga perioadă a școlii obligatorii (nouă ani). După opt ani de educație academică, are loc un an pre-vocațional în școlile speciale. Anul acesta finalizează școlarizarea obligatorie și sprijină cursanții în perioada de tranziție de la școală la piața muncii.

Cursanții cu dizabilități și fără dizabilități sunt învățați împreună în așa-numitele clase mainstream integrative / incluzive. Educația incluzivă include diferite măsuri pedagogice, cum ar fi formele de lucru cooperative (predarea în echipă), diferențierea / individualizarea interioară (luarea în considerare a nevoilor specifice), munca centrată pe cursant, formele deschise de învățare, învățarea orientată spre proiecte și interdisciplinară. În general, clasele au un profesor suplimentar cu normă întreagă sau parțială - în funcție de numărul de cursanți cu CES și de deficiențele acestora. În clasele integrative / incluzive, profesorii din școala obligatorie și profesorii cu pregătire pedagogică specială predau în echipă.

Atunci când părinții aleg educația obișnuită pentru copiii lor, autoritatea locală trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a facilita educația specială în școlile obișnuite (de exemplu, alegerea unei școli primare sau secundare adecvate, organizarea transportului cursanților, alocarea profesorilor speciali la clasele obișnuite).

Cursanții cu CES confirmate pot participa - în școli cu nevoi speciale sau în clase integrative în alte tipuri de școli - la lecții întocmite conform curriculum-ului cu nevoi speciale, fie pentru toate lecțiile lor, fie doar la discipline individuale. Circulara nr. 7/2019¹⁶ a emis orientări către autoritățile școlare privind organizarea și implementarea sprijinului educațional special.

Cu aprobarea autorităților școlare, cursanții etichetați oficial ca având nevoi educaționale speciale pot participa la școli speciale sau la medii incluzive în școlile obișnuite timp de cel mult 12 ani.

Este un obiectiv declarat că copiii și tinerii cu dizabilități fizice sau senzoriale ar trebui să aibă acces îmbunătățit la învățământul superior dacă sunt în mod fundamental capabili să participe. Conform secțiunilor 39, 55a și 68a din Legea privind organizarea școlii, autoritățile școlare pot stabili divergențe față de curriculum. O astfel de divergență ar putea fi o clasă de sprijin specială pentru elevii cu dizabilități.

Mai multe inițiative legislative și reforme se adresează educației incluzive:

- Reforma învățământului primar (2016) îmbunătățește echitatea sistemului, indiferent de prima limbă, nivelul de dezvoltare și NES.

¹⁶ https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/schulrecht/rs/2019_07.html

- Orientările pentru monitorizarea calității incluzive (2016) oferă standarde pentru practica în clasă, predarea și dezvoltarea școlară incluzivă
- Reforma educației cadrelor didactice menționează incluziunea ca și conținut obligatoriu în programă pentru toți profesorii. Colegiul pentru educația în grădinițe a adaptat astfel programa pentru a crește gradul de conștientizare al studenților cu privire la diversitate. Universitatea de Educație a adoptat, de asemenea, programa pentru a crește competența cadrelor didactice în ceea ce privește diversitatea, pentru munca în clasele multilingve și eterogene din punct de vedere cultural.
- Reforma învățământului gimnazial (2012) menționează susținerea diferitelor talente în clasele eterogene, complexitatea diferită a sarcinilor și scopurilor, diferențierea internă, predarea în echipă etc.

Accesul la școală este gratuit pentru toți cursanții din școlile publice.

În Austria școlile publice sunt fie finanțate:

- complet de către statul federal (salariile profesorilor, întreținerea clădirilor școlare) în ceea ce privește școlile secundare academice, școlile profesionale superioare, colegiile de formare a profesorilor etc.;
- de către statul federal (salariile profesorilor) și comunități (întreținerea școlii) în ceea ce privește școlile obligatorii (școli primare, secundare inferioare, speciale sau pre-profesionale);
- de către statul federal (salariile profesorilor) și o provincie federală (întreținerea școlii), de ex. școli profesionale cu jumătate de normă.

Guvernul federal oferă provinciilor finanțare pentru resurse suplimentare de personal pentru educație cu nevoi speciale (pentru 2,7% din toți cursanții cu vârste cuprinse între 6 și 15 ani). Municipalițile sunt responsabile pentru echipamentele suplimentare necesare pentru cursanții cu nevoi educaționale speciale. Provinciile finanțează măsuri speciale, cum ar fi suport terapeutic și dispozitive, în conformitate cu legile provinciale.

Numărul de posturi stabilite pentru profesori pe țară este calculat pe baza numărului de cursanți împărțit la rapoarte pe tip de școală. Acestea sunt stabilite în cadrul sistemului de ajustare financiară dintre guvernul federal și landuri. Se are în vedere nevoia crescută de personal pentru educația cu nevoi speciale: un post de profesor cu nevoi speciale este disponibil pentru 3,2 cursanți, în timp ce cifra este de 14,5 cursanți pentru școlile primare, 10 cursanți pentru școlile secundare inferioare și 9 cursanți pentru școlile profesionale. În ceea ce privește bugetul, guvernul federal asigură o finanțare considerabil mai mare pentru copii și tineri cu nevoi educaționale speciale decât pentru cursanții fără CES.

Cadrele didactice suplimentare sunt puse la dispoziție pentru a oferi sprijin educațional pentru integrarea cursanților cu dizabilități în etapa superioară a liceului și colegiilor profesionale.

Familiiile care au copii cu dizabilități sunt susținute prin alocații, beneficii și scutiri de impozite. Alocația familială crescută și indemnizația de îngrijire medicală depind de vârsta și dizabilitatea copilului. O reducere a impozitelor este posibilă și atunci când există cheltuieli extraordinare (costuri de spital, îngrijire terapeutică etc.). În plus, familiilor care au copii cu dizabilități li se acordă o indemnizație de impozit pe venit.

Ajutorul financiar pentru familii acoperă, de asemenea, costuri suplimentare, precum ajutoare tehnice, terapie, intervenție timpurie, cheltuieli de călătorie și costuri suplimentare pentru instituțiile de îngrijire de zi. Autoritățile sanitare, asociațiile de asistență pentru persoanele cu dizabilități și companiile de asigurări plătesc aceste costuri. Sprijin financiar suplimentar este oferit, de exemplu, sub formă de reduceri de tarif la transportul public sau beneficii pentru cheltuieli extraordinare (chirie, asigurare, costuri de încălzire etc.).

Campania de cărți școlare - finanțată de Fondul de egalizare a sarcinilor familiale - este un beneficiu în natură pentru a dota cursanții cu materialele necesare pentru lecții.

La nivel regional, printre altele, se asigură finanțare bugetară pentru beneficiile și serviciile necesare, cum ar fi asistența școlară, ajutoarele și accesibilitatea școlilor obligatorii și a grădinițelor.

Cursanții au nevoi educaționale speciale atunci când, ca o consecință a dizabilităților fizice sau mentale, nu pot urma predarea într-o clasă obișnuită la școala obligatorie fără măsuri suplimentare de sprijin. CES trebuie să aibă o legătură cauzală cu o dizabilitate fizică sau mentală identificată. Performanța școlară insuficientă sau stăpânirea insuficientă a limbii germane fără caracteristica de identificare a unui handicap nu stabilește, prin urmare, CES.

Înainte ca un cursant să poată solicita CES, trebuie depusă o cerere. Acest lucru se poate face înainte de intrarea în școală (dacă există un handicap grav), dar se face de obicei mai târziu, dacă devine evident în timpul școlii că elevul nu poate urma lecțiile din cauza unui handicap. Direcțiile pentru educație efectuează procedura de evaluare. Cererea poate proveni de la părinți sau tutori legali sau din oficiu. Datorită dezvoltării copilului, măsurile introduse sunt verificate la intervale regulate, în special atunci când sunt transferate la alte tipuri de școli. În funcție de dezvoltarea copilului, poate fi necesar să se anuleze sau să se extindă măsurile speciale privind nevoile educaționale.

În majoritatea provinciilor austriece, organizațiile neguvernamentale oferă instruire suplimentară pentru profesorii de intervenție timpurie. Două asociații oferă această formare ca curs universitar.

Instruirea se bazează pe un curriculum uniform (aproximativ 1.440 de lecții) și este finanțată privat în majoritatea cazurilor. Unele provincii asigură cofinanțare pentru această formare. Unele tipuri de dizabilități (de exemplu, dizabilități senzoriale) necesită, de asemenea, o formare specifică pe lângă formarea generală de intervenție timpurie, de exemplu, în domeniul pedagogiilor pentru persoanele cu deficiențe de vedere¹⁷.

BELGIA

Legea privind educația specială din 1970 a permis unui elev înscris într-o școală specială să urmeze o școală obișnuită cu normă întreagă sau cu jumătate de normă. În comunitatea flamandă, au fost introduse în 1980 câteva mici experimente de integrare pentru elevii cu deficiențe fizice, vizuale sau auditive. În 1983, aceste experimente au

¹⁷ <https://www.european-agency.org/country-information/austria>

fost extinse la toți elevii cu dizabilități fizice sau senzoriale la toate nivelurile școlare. În 1986, ideea de normalizare și integrare a dus la modificarea Legii privind educația specială din 6 iulie 1970, care a fost numită apoi Legea privind educația specială și integrată din 6 iulie 1970. Elevii cu dizabilități au avut ocazia să urmeze educația de masă sub îndrumarea unei școli speciale.

În 1994, educația integrată a fost extinsă la toate tipurile de educație specială. Au fost introduse noi forme și strategii de integrare. Elevii cu probleme de învățare și de comportament pot beneficia de sprijin pentru integrare atunci când trec de la o școală specială la o școală obișnuită. În educația integrată, un membru al personalului dintr-o școală specială sprijină elevii și profesorul. În acest fel, experiența și expertiza specială, existente în educația specială, pot fi integrate în clasa principală.

În 1997, guvernul flamand a adoptat un decret privind învățământul de bază. Este în principal o armonizare a actelor existente referitoare la educația de bază (pre-primară și primară, generală și specială). Toată legislația privind învățământul special din 1970 a fost complet integrată într-un singur decret general privind învățământul de bază.

În acest decret, educația specială este definită ca: „educație, bazată pe un proiect pedagogic, care oferă școlarizare adaptată, îngrijire și terapie pentru cursanții a căror dezvoltare personală generală nu poate fi sau poate fi insuficient garantată, temporar sau permanent, într-o școală obișnuită”.

Această definiție se bazează pe un adevărat concept de nevoi speciale. Natura sau gradul unei deficiențe sau a unui handicap nu mai justifică trimiterea la educația specială, ci este mai degrabă echilibrul dintre posibilitățile unei școli obișnuite și nevoile educaționale ale unui cursant individual.

Legea Parlamentului flamand din 28 iunie 2002 privind egalitatea de șanse în educație conferea dreptul, în principiu, la înscrierea la o școală sau la școala la alegere tuturor elevilor care, pe baza unei declarații a nevoilor educaționale speciale, sunt orientați către un tip de educație specială.

În cadrul politicii transversale a egalității de șanse, în 2011, guvernul flamand a decis un cadru de obiective pentru persoanele cu dizabilități și planuri de acțiune conexe prin metoda deschisă de coordonare. Aceasta înseamnă că, în urma unei consultări ample, membrii guvernului flamand au decis în comun obiectivele. Fiecare dintre miniștri este responsabil pentru implementarea acestor obiective în propria politică. În acest fel, fiecare dintre cele 13 domenii politice flamande, inclusiv educația, a adoptat o abordare a egalității de șanse pentru persoanele cu dizabilități. S-au dezvoltat indicatori de egalitate de șanse pentru noul subiect al dizabilității, astfel încât să monitorizeze progresul societății în domeniul egalității de șanse pentru acest grup țintă.

Decretul privind măsurile pentru cursanții cu nevoi educaționale speciale (cunoscut sub numele de „Decretul M”) din 2014 garantează includerea cursanților cu CES în învățământul de masă. Acesta își propune să se asigure că un număr mai mare de cursanți pot urma educația obișnuită și pot primi îngrijirea de calitate de care au nevoie. Nu se mai bazează pe un model pur medical, care oferă sprijin pe baza problemei, stării sau dizabilității elevului. Se concentrează mai mult pe oferirea de asistență adaptată pentru CES-ul fiecărui elev.

Când este posibil, fiecare cursant are dreptul să se înscrie la o școală obișnuită. Dacă o școală refuză să înscrie un cursant, părinții cursantului au dreptul să trimită cazul Comisiei pentru drepturile elevilor. „Decretul M” oferă o definiție actualizată a categoriilor de cursanți cu CES¹⁸.

UNIA¹⁹, Centrul inter-federal pentru egalitatea de șanse din Belgia, a publicat o broșură generală despre acomodarea rezonabilă în școală și a oferit recomandări privind educația incluzivă în Flandra²⁰.

Serviciile pedagogice și universitățile sprijină echipa școlară printr-un program de dezvoltare profesională privind Decretul privind măsurile pentru elevii cu nevoi educaționale speciale („Decretul M”). Programul își propune să dezvolte mai multe școli incluzive în parteneriat cu toate părțile locale interesate (adică părinți, elevi, centre de ghidare a elevilor, servicii de consiliere pedagogică, profesori de educație specială și alți experți). Îndrumarea este folosită pentru a profesionaliza și a lărgi competențele personalului. În fiecare dintre cele 60 de școli participante, o echipă de bază de la 5 până la 10 profesioniști se concentrează asupra pedagogiei incluzive și a politicii școlare incluzive și promovează strategii cum ar fi practica de colaborare în echipă, îndrumarea personalizată (coaching) și spiritul de conducere incluziv.

În comunitatea franceză din Belgia, Decretul din 24 iulie 1997 privește învățământul obligatoriu atât în școlile obișnuite, cât și în școlile speciale. Acesta definește principalele obiective ale școlii elementare și secundare și organizează structurile pentru a le atinge. Pentru cadrele didactice prezente și viitoare, precum și pentru elevi și părinții acestora, aceste obiective sunt disponibile pentru citire în toate școlile, în centrul psiho-medical-social (CPMS responsabil cu îndrumarea elevilor) și în bibliotecile publice. Într-o oarecare măsură, decretul din 3 martie 2004 organizează învățământul special.

Educația specială întâmpină cursanții care, pe baza unui examen multidisciplinar, primesc o educație adaptată pe baza nevoilor și posibilităților pedagogice ale acestora. Examenul multidisciplinar este efectuat de un centru psiho-medical-social (CPMS responsabil de îndrumarea elevilor) sau de o altă instituție autorizată și include examinări medicale, psihologice și pedagogice și studii sociale. Înscrierea este în acord cu părinții și, după aceasta, părinții primesc o declarație sugerând o orientare adecvată către un tip de școală cu un nivel adaptat elevului. Părinții pot decide dacă doresc să urmeze această cale. Dacă părinții decid să nu respecte declarația, elevul rămâne în învățământul de masă fără sprijin special. Școlile speciale oferă sprijin școlilor obișnuite în ceea ce privește incluziunea.

Educația specială este organizată pe baza și amploarea nevoilor educaționale și posibilităților pedagogice ale cursanților. Aceasta își propune să garanteze dezvoltarea funcțiilor intelectuale și psiho-motorii și a abilităților emoționale și sociale ale cursanților pentru a asigura:

- integrarea într-un mediu social sau într-o structură de lucru adaptată;

¹⁸ <https://www.european-agency.org/country-information/belgium-flemish-community>

¹⁹ <https://www.unia.be/fr>

²⁰ <https://www.unia.be/fr/legislation-et-recommandations>

- posibilități profesionale în ciuda dizabilităților lor și de a face posibilă integrarea în mediul lor cotidian și în viața profesională;

- urmărirea studiilor până la sfârșitul nivelului secundar superior, oferind în același timp posibilitatea de a duce o viață activă.

Autoritățile din educația specială organizează coordonarea dintre educație și intervențiile ortopedagogice, medicale, paramedice, psihologice și sociale. Ei colaborează continuu cu serviciul responsabil cu îndrumarea elevilor.

Educația specială este organizată în opt tipuri. Fiecare tip este adaptat nevoilor generale și particulare ale elevilor care frecventează școli speciale și care au aceleași tipuri de dizabilități și, prin urmare, împărtășesc nevoile comune. Pentru elevii cu dizabilități multiple, tipul de educație specială oferită este definit în funcție de nevoile lor educaționale și ajustat la vârstă și posibilitățile fiecărui elev.

Educația specială de tip 1 este adaptată nevoilor speciale ale cursanților cu dizabilități intelectuale ușoare (doar școala primară).

Educația specială de tip 2 este adaptată nevoilor speciale ale cursanților cu dizabilități intelectuale moderate sau severe.

Educația specială de tip 3 este adaptată nevoilor speciale ale cursanților cu probleme severe de comportament și personalitate.

Educația specială de tip 4 este adaptată nevoilor speciale ale cursanților cu deficiențe fizice.

Educația specială de tip 5 este adaptată nevoilor speciale ale cursanților cu o boală sau care sunt convalescenți (sala de clasă în clinică).

Educația specială de tip 6 este adaptată nevoilor speciale ale cursanților cu deficiențe de vedere.

Educația specială de tip 7 este adaptată nevoilor speciale ale cursanților cu deficiențe auditive.

Educația specială de tip 8 este adaptată nevoilor speciale ale cursanților cu deficiențe instrumentale (doar școala primară)²¹.

BULGARIA

Mai multe legi, acte normative și diverse planuri și programe naționale de strategie menționează principiile pentru un mediu de susținere pentru elevii cu nevoi educaționale speciale. Aceste principii includ:

- acces la examenele de matriculare de stat;
- acces la clădiri;
- acces la informații și comunicare la școli și universități;
- dezvoltarea de programe speciale și programe educaționale;
- tipărirea manualelor și mijloacelor didactice adaptate;
- formarea profesorilor.

Legile și programele care menționează aceste principii includ:

²¹ <https://www.european-agency.org/country-information/belgium-french-community>

- Legea privind educația preșcolară și școlară
- Legea privind persoanele cu dizabilități
- Ordonanță privind educația incluzivă
- Program național de dezvoltare: Bulgaria 2030.
- Reglementarea normativă a învățământului integrat a început cu modificările aduse Legii educației publice din 2002.

În 2002, modificările legii au reglementat formarea integrată pentru cursanții cu nevoi educaționale speciale în unitățile preșcolare, școli de învățământ general și școli profesionale.

Modificările normelor din 2003 au reglementat aplicarea practică a formării integrate prin:

- definirea cursanților cu CES;
- formarea echipelor de evaluare pedagogică complexă în inspectoratele regionale de educație;
- crearea unui mediu de susținere și accesibil în unitățile preșcolare și școlare;
- crearea de echipe de experți

Legea privind integrarea persoanelor cu dizabilități reglementează angajamentul Ministerului Educației și Științei de a oferi „formare integrată” pentru cursanții cu CES în învățământul preșcolar și școlar. De asemenea, reglementează aranjamentele pentru școlile secundare legate de admiterea și formarea pentru elevii cu dizabilități.

Ordonanța nr. 1 din 23 ianuarie 2009 privind instruirea copiilor și elevilor cu CES și / sau boli cronice definește:

- principiile și obiectivele fundamentale ale evaluării pedagogice complexe, impuse de practică;
- funcțiile suplimentare ale echipelor de experți;
- coordonarea sprijinului pentru resurse în educație și formare;
- cooperarea cu părinții copiilor cu dizabilități;
- noi funcții ale școlilor specializate, în conformitate cu noile priorități ale Ministerului Educației și Științei legate de dezvoltarea educației integrate.

Legea cu privire la persoanele cu dizabilități, adoptată în 2018, reglementează relațiile publice legate de drepturile persoanelor cu dizabilități din Republica Bulgaria. Legea vizează:

- să promoveze, protejeze și garanteze drepturile și libertățile depline și egale ale persoanelor cu dizabilități;
- să creeze condiții pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități;
- să contribuie la respectarea demnității umane inerente a persoanelor cu dizabilități;
- să ofere sprijin persoanelor cu dizabilități și familiilor acestora.

Programul național de dezvoltare: Bulgaria 2030 a fost adoptat de Protocolul nr. 67 al Consiliului de Miniștri din 2 decembrie 2020. Un document strategic-cadru definește viziunea și obiectivele generale ale politicilor de dezvoltare în toate sectoarele guvernamentale, inclusiv dimensiunile lor teritoriale. Documentul se bazează pe viziunea, obiectivele și prioritățile Programului național de dezvoltare: Bulgaria 2030. A fost aprobat prin Decizia nr. 33 a Consiliului de Miniștri din 20 ianuarie 2020.

Documentul prezintă trei obiective strategice:

1. dezvoltarea economică accelerată;
2. recuperarea demografică;
3. reducerea inegalităților.

Pentru a pune în aplicare aceste obiective, documentul grupează intențiile guvernamentale în cinci domenii (axe) de dezvoltare și identifică 13 priorități naționale. Programul include, de asemenea:

- strategii detaliate pentru priorități;
- cadrul financiar indicativ;
- evaluarea preliminară a impactului implementării intervențiilor stabilite asupra indicatorilor macroeconomici cheie;
- un mecanism de monitorizare și control al implementării documentului strategic.

Ordonanța privind educația incluzivă este în vigoare începând cu 27 octombrie 2017. A fost adoptată de Consiliul de Miniștri nr. 232, din 20 octombrie 2017. Ea:

- determină standardul educațional de stat pentru educația incluzivă;
- reglementează relațiile publice legate de furnizarea de educație incluzivă în sistemul de învățământ preșcolar și școlar;
- reglementează activitatea instituțiilor din acest sistem în furnizarea de sprijin pentru dezvoltarea personală a cursanților.

Standardul educațional de stat pentru educația incluzivă determină condițiile și ordinea pentru:

- oferirea de asistență generală pentru dezvoltarea personală a cursanților;
- oferirea de sprijin suplimentar pentru dezvoltarea personală a cursanților în temeiul art. 187, paragraful 2 din Legea privind educația preșcolară și școlară și prevederea acesteia;
- participarea părinților cursanților la procedura de impunere a sancțiunilor prevăzute la art. 199, paragraful 1 din Legea privind învățământul preșcolar și școlar, precum și condițiile și procedurile specifice pentru impunerea acestor sancțiuni;
- aprobarea programelor individuale și a programelor individuale pentru cursanții cu nevoi educaționale speciale sau cu daruri exprimate în temeiul art. 95, paragraful 1, punctele 1 și 2 din Legea privind învățământul preșcolar și școlar;
- admiterea și organizarea educației pentru cursanții cu nevoi educaționale speciale în școli speciale pentru educarea și sprijinul cursanților cu dizabilități senzoriale;
- educarea cursanților în centre pentru sprijin educațional special;
- orientarea cursanților cu nevoi educaționale speciale care absolvesc clasele 7 și 10 la clase de profil, cum ar fi limbi străine, științe ale naturii, tehnologia informației etc. sau la formare profesională.

Ordonanța definește educația incluzivă ca un proces de conștientizare, acceptare și susținere a individualității fiecărui cursant și a diversității nevoilor cursanților. Activează și include resurse menite să elimine barierele din calea învățării și să creeze oportunități pentru dezvoltarea și participarea cursanților la toate aspectele vieții comunității.

Educația incluzivă este o parte integrantă a dreptului la educație. Se realizează în conformitate cu principiile din art. 3, paragraful 2 din Legea educației preșcolare și școlare.

Instituțiile din sistemul de învățământ preșcolar și școlar oferă condiții pentru accesul egal la educație al cursanților. De asemenea, acestea oferă:

- un mediu arhitectural și fizic accesibil;
- accesibilitatea informațiilor și comunicării;
- acces la programe și conținut de învățare;
- facilități rezonabile;
- mijloace tehnice;
- echipamente specializate și medii de asistență specializate;
- materiale didactice, metodologii și specialiști.

Instituțiile de învățământ preșcolar și școlar oferă sprijin pentru dezvoltarea personală a cursanților, împreună cu autoritățile de stat și locale și structurile și furnizorii de servicii sociale²².

CEHIA

Parlamentul adoptă legi privind educația și decide asupra principiilor generale ale politicii educaționale. Guvernul și Ministerul Educației, Tineretului și Sportului pun în aplicare aceste principii în politica națională la nivel de guvern central. Ministerul Educației, Tineretului și Sportului este responsabil de administrarea educației, a problemelor pentru tineri și a sportului.

În chestiuni legate de învățământul preșcolar, cuprinzător, secundar, învățământ superior, formare profesională și educație pentru adulți, Ministerul este asistat de instituțiile sale de expertiză: Institutul Național Pedagogic și Inspekția Școlară din Cehia.

Dreptul tuturor copiilor de a fi educați este consacrat în Constituția Republicii Cehe (Ústava České republiky Nr. 1/1993). Constituția afirmă că toată lumea are șansa egală de a primi educație, gratuit, la nivel obligatoriu și secundar superior.

Planul național pentru promovarea egalității de șanse pentru persoanele cu dizabilități 2015–2020 este unul dintre cele mai importante documente naționale cuprinzătoare referitoare la persoanele cu dizabilități. Se bazează pe Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități (UNCPRD). Planul național conține principalele obiective, sarcini și principii pentru punerea în practică a politicii de incluziune în ceea ce privește sănătatea, cultura, politica socială și educațională.

Alte documente strategice cheie care acoperă măsuri în domeniul educației incluzive sunt:

- Strategia politicii educaționale a Republicii Cehe până în 2020;
- Planul pe termen lung de educație și dezvoltarea politicii educaționale din Republica Cehă 2019–2023;
- Pe baza planului pe termen lung, fiecare dintre cele 14 regiuni ale Republicii Cehe sunt obligate să își formuleze propria strategie regională pe termen lung pentru dezvoltarea educației.

²² <https://www.european-agency.org/country-information/bulgaria>

Legea privind limbajul semnelor, care a fost aprobată în 1998 și modificată în 2012, recunoaște și subliniază în mod legal importanța limbajului semnelor pentru educația elevilor cu deficiențe de auz. De asemenea, recunoaște alte sisteme de comunicații alternative, inclusiv sisteme specifice de comunicare pentru persoanele surdo-orbe. Legea garantează dreptul copiilor surzi la educație prin intermediul limbajului semnelor. Acesta garantează accesul la interpretarea limbii semnelor pentru elevii de nivel secundar superior și accesul la cursuri de limbă semnelor pentru părinții copiilor surzi. Utilizarea limbajului semnelor în educația elevilor cu deficiențe de auz a fost, de asemenea, consacrată în Legea nr. 29/1984 privind educația anterioară și modificările sale.

Legea educației care reglementează întregul sistem educațional din Republica Cehă a fost aprobată în septembrie 2004 și a intrat în vigoare în ianuarie 2005. De atunci a fost actualizată de mai multe ori. Această lege definește elevii cu nevoi educaționale speciale și grupurile țintă individuale:

- elevi cu dizabilități intelectuale, senzoriale sau fizice;
- elevi cu deficiențe de vorbire și limbaj;
- elevi cu dizabilități multiple;
- elevi cu autism;
- elevi cu dificultăți specifice de învățare și comportament;
- elevi bolnavi cronic;
- elevi defavorizați social.

Actualizarea Legii educației din 2014 subliniază o abordare incluzivă. Prezintă o nouă definiție a grupului țintă de elevi cu CES ca elevi care au dreptul la sprijin suplimentar pentru a-și îndeplini dreptul la educație. Noua definiție nu folosește termenii „deficiență” și / sau „context social defavorizat”. Se bazează pe „nevoia de prevederi de sprijin”, care urmează să fie livrate tuturor elevilor ale căror condiții de sănătate și / sau de viață le îngreunează accesul la educație.

Legea privind educația garantează disponibilitatea dispozițiilor și serviciilor necesare pentru a sprijini cursanții să aibă acces la educație la toate nivelurile, indiferent de locul în care sunt educați (mainstream și / sau setări speciale). Elevii cu nevoi speciale au dreptul să primească gratuit dispoziții suplimentare de asistență. Acestea includ:

- manuale adaptate;
- materiale didactice specifice;
- echipamente și instrumente de compensare și reabilitare;
- servicii de sprijin și consiliere;
- personal suplimentar de sprijin;
- predare suplimentară la discipline specifice (logopedie, limbajul semnelor, orientare și mobilitate, tehnici de stimulare etc.).

Legea educației garantează că comunicarea alternativă și / sau limbajul semnelor vor fi disponibile pentru acei elevi care nu pot folosi limba orală. Imprimarea în braille este disponibilă pentru elevii care nu pot citi tipărirea obișnuită. Există personal suplimentar disponibil, iar planurile educaționale individuale descriu condițiile necesare pentru învățarea cu succes a elevilor cu CES. Procesul de educație pentru elevii cu CES

este diferențiat, individualizat și adaptat astfel încât să fie adaptat nevoilor individuale și diversității elevilor.

Sistemul de formare continuă, consiliere și orientare a cadrelor didactice are un rol important în dezvoltarea educației incluzive. Echipele multidisciplinare din centrele de consiliere pedagogică și psihologică oferă consiliere și sprijin pentru îndrumare. Aceste echipe sunt formate din psihologi, profesori de educație specială, logopezi și asistenți sociali. Aceștia cooperează cu profesioniști din alte sectoare, cum ar fi medicii și profesioniștii din domeniul îngrijirii sociale pentru familie / copil din zonă. Este esențială o cooperare strânsă cu părinții și profesorii de la clasă.

Conform Legii Educației, conținutul educației trebuie să respecte Programele educaționale cadru. Organizarea procesului de educație trebuie să ia în considerare vârsta și abilitățile elevilor de a promova creșterea și dezvoltarea lor sănătoasă.

Conform Legii Educației, conținutul educației trebuie să respecte Programele educaționale cadru. Organizarea procesului de educație trebuie să ia în considerare vârsta și abilitățile elevilor de a promova creșterea și dezvoltarea lor sănătoasă.

Programul educațional cadru pentru educația de bază este un document național care acoperă atât educația generală, cât și educația specială. Este baza pentru întocmirea programelor școlare. Fiecare școală este responsabilă pentru elaborarea acestui document la nivel de școală care trebuie să includă, de asemenea, o descriere a dispoziției pentru elevii cu nevoi speciale. Programul educațional școlar subliniază, de asemenea, mediul de învățare al școlii și cultura operațională, conceptul de învățare, temele cross-curriculare în predare, sprijin și îndrumare individuală și bunăstarea elevilor.

Legea educației a implementat reforma curriculară în ianuarie 2005. Din septembrie 2007, toate școlile din Republica Cehă pun în aplicare propriile programe educaționale școlare. Acestea reflectă organizarea educației în lumina diversității elevilor și a nevoilor acestora în clasă. Ministerul Educației, Tineretului și Sportului sprijină școlile în acest proces de implementare prin instruirea profesorilor și a cadrelor didactice și oferirea de îndrumare, consiliere și resursele necesare. Coordonatorii procesului de implementare la nivelul școlii primesc instruire, iar școlilor li se oferă îndrumare și sprijin.

Convergența educației de masă și a educației speciale este, de asemenea, susținută prin intermediul programelor educaționale cadru. Programul național pentru educația obligatorie acoperă condițiile pentru educația cu succes și eficientă a elevilor cu nevoi speciale pe care școala trebuie să le ofere și să le dezvolte.

Toți elevii cu nevoi speciale, cu excepția celor cu dizabilități cognitive severe, urmează acest program educațional cadru pentru educația de bază.

Elevii cu dizabilități cognitive severe și profunde pot urma Programul educațional cadru pentru școlile speciale de bază. Acesta este adaptat pentru a le satisface nevoile și se bazează pe principiile programului național de învățământ obligatoriu, reflectând nevoile speciale ale elevilor.

Legea educației codifică predarea elevilor cu nevoi speciale prin dispoziții suplimentare și măsuri de sprijin care pot fi descrise în planul educațional individual al fiecărui elev. Măsurile de sprijin includ, de exemplu:

- personal didactic suplimentar;

- ore suplimentare de predare care acoperă subiecte specifice, cum ar fi limbajul semnelor, logopedie, citirea și scrierea în Braille;
- instruire de orientare și mobilitate;
- îndrumare și consiliere;
- disponibilitatea materialelor didactice specifice, cărților, ajutoarelor compensatorii;
- aranjamente specifice de evaluare.

Prevederile de sprijin sunt adaptate pentru a crește rezultatele învățării școlare ale elevilor. Bugetul național acoperă finanțare suplimentară pentru aceste dispoziții.

În același timp, Legea educației permite școli sau clase independente pentru elevi cu dizabilități. Se subliniază în mod explicit sprijinul pentru dezvoltarea abilităților individuale ale elevilor, cum ar fi, de exemplu, elevii care urmează o educație extinsă la anumite materii sau care permit elevilor supradotați să treacă peste o clasă.

Legea educației stabilește, de asemenea, dispozițiile legale care reglementează învățământul preșcolar pentru copiii cu nevoi speciale. Programul educațional-cadru²³ pentru educația preșcolară reflectă nevoile grupului țintă, inclusiv nevoile copiilor cu CES. Educația prin joc este cea mai importantă metodă în învățământul preșcolar. Ultimul an de învățământ preșcolar este obligatoriu din 2018.

Educația obligatorie în Republica Cehă înseamnă o obligație de a participa la educația oferită de școli. Toate școlile respectă programul educațional cadru aprobat. Fiecare școală trebuie să implementeze Programul educațional cadru în cadrul programului său educațional școlar.

Școlile de bază oferă nouă ani de învățământ obligatoriu. Este împărțit în două niveluri:

- Primul nivel (anii 1-5) corespunde nivelului primar.
- Al doilea nivel (anii 6-9) corespunde nivelului secundar inferior.

În funcție de nevoile unui copil, acesta poate amâna începerea învățământului obligatoriu. Învățământul primar obligatoriu poate fi amânat până când copilul are opt ani sau până în anul școlar în care împlinește opt ani. Educația obligatorie a elevilor cu nevoi speciale poate dura până la 10 ani. Copiii care trebuie să repete un an dintr-un anumit motiv - de exemplu, boală - pot frecventa școala de bază pentru un an în plus. Elevii cu nevoi speciale profunde își pot continua educația de bază până la vârsta de 26 de ani.

Elevii primesc, în general, sprijin în ceea ce privește alegerea lor de educație suplimentară și carieră profesională, prin îndrumare și consiliere specială. Directorul fiecărei școli (școli generale și speciale) numește un consultant școlar. Acest consultant trebuie să îndeplinească profilul profesional cu o formare profesională specifică și este responsabil (în plus față de atribuțiile lor didactice) de această consiliere. Consultantul îi ajută pe elevi să rezolve problemele legate de educație și orientarea educațională, profesională și pe piața muncii. Aceștia sunt, de asemenea, în contact cu părinții elevilor și cu partenerii sociali relevanți. Elevii cu nevoi speciale primesc o atenție deosebită.

²³ <https://www.msmt.cz/file/45304/>

Elevii pot utiliza și serviciile speciale de consiliere în afara școlii. Aceste servicii permit elevilor să își elaboreze planurile de acțiune concentrându-se pe ideile și punctele lor forte.

La 1 ianuarie 2020, a intrat în vigoare un amendament la Decretul privind educația elevilor cu nevoi educaționale speciale și a elevilor supradotați. Decretul reglementează implementarea educației incluzive, de exemplu, în utilizarea măsurilor de sprijin, a planurilor educaționale individuale etc.

În 2016, Republica Cehă a implementat modificări majore la Legea educației din 2015 (Legea nr. 82/2015), Care a modificat semnificativ regulile educației, în special în ceea ce privește incluziunea. Aceste reglementări subsidiare includ următoarele:

- Decretul nr. 27/2016, privind educația elevilor cu nevoi educaționale speciale (CES) și a elevilor talentați

- Decretul nr. 197/2016, care modifică Decretul nr. 72/2005, privind furnizarea de servicii și facilități de consiliere în școli și alte decrete.

Modificările de mai sus ale Legii educației au intrat în vigoare la 1 septembrie 2016. Au eliminat definiția nerezonabil de strictă a CES, care a luat forma unei liste cu tipuri specifice de dizabilități. Această abordare a restricționat semnificativ măsurile de sprijin disponibile elevilor care au cu adevărat nevoie de ele.

Noile prevederi specifică condițiile pentru acordarea măsurilor de sprijin acolo unde este necesar. Acestea includ, de asemenea, reguli de comunicare și de cooperare între școli, elevi, centre de consiliere și autoritățile de protecție a copilului. În plus, noua lege protejează împotriva utilizării excesive a măsurilor de sprijin acolo unde acestea nu mai sunt necesare, atât de către școli, cât și de către reprezentanții statului.

Modificările aduse Legii educației se bazează pe prezumția că toată lumea are dreptul la o educație în care conținutul, formele și metodele reflectă nevoile și posibilitățile educaționale. Condițiile necesare care permit această educație ar trebui stabilite, cu asistență de consiliere oferită de facilitățile de consiliere școlară²⁴.

Proiectul Școala echitabilă este organizat de un ONG ceh, Liga Drepturilor Omului. Scopul proiectului este de a promova educația echitabilă și de calitate pentru toți copiii, cu accent special pe educația incluzivă. Ca parte a proiectului, ONG-ul a creat „Standardele școlii echitabile”, un set de criterii pentru o școală bună și incluzivă și certifică școlile care le îndeplinesc. În plus, ONG-ul oferă, de asemenea, cursuri pentru directorii de școli, ateliere de lucru pentru profesori și părinți și materiale educaționale pentru profesori, toate subliniind importanța educației incluzive și nediscriminatorii²⁵.

În Trmice, școala subliniază importanța frecventării regulate ca parte a măsurilor preventive împotriva excluderii, așadar derulează un proiect de maximizare a prezenței școlare a tuturor copiilor, acordând beneficii copiilor care nu lipsesc des de la ore. În Krnov, școala se concentrează pe sprijinirea copiilor care, indiferent de motiv, nu pot ține pasul cu școala. Astfel, școala oferă copiilor aflați în dificultate, o îndrumare suplimentară pe lângă orele obișnuite.

Mai multe proiecte contribuie în prezent la furnizarea de mese școlare gratuite copiilor ai căror părinți nu și-ar permite altfel să le plătească. Scopul proiectelor este acela

²⁴ <https://www.european-agency.org/country-information/czech-republic>

²⁵ <https://cosiv.cz/en/>

de a se asigura că fiecare copil are șansa de a mânca masa de prânz la școală, astfel încât să poată participa pe deplin la cursuri fără să sufere de foame. Două proiecte sunt conduse de Ministerul Educației și Ministerul Muncii și Afacerilor Sociale care subvenționează mesele școlare pentru copiii proveniți din medii socio-economice dezavantajate. Un alt proiect, guvernat de un ONG, Femei pentru femei, strânge bani pentru același scop din fonduri private și contribuții individuale²⁶.

Unele ONG-uri (de exemplu, Vzajemné soužití o.p.s.) oferă îndrumări pregătitoare copiilor din medii socio-economice defavorizate înainte de înscrierea acestora la o școală primară. Acest lucru îi ajută să beneficieze de aceeași linie de plecare cu copiii din familiile mai bogate, astfel încât diferențele dintre copii să fie mai reduse. Mulțumită voluntarilor, ONG-urile oferă adesea îndrumări gratuite sau la preț redus pentru copiii care nu pot ține pasul la școală.

Campania Săptămâna de incluziune organizată de un ONG (Rytmus – od klienta občanovi o.p.s.) își propune să promoveze educația incluzivă a tuturor copiilor. Timp de o săptămână, toate tipurile de organizații (școli, universități, ONG-uri, instituții publice etc.) sunt încurajate să se implice și să organizeze orice fel de evenimente și activități legate de tema educației incluzive.

În 2017 și 2018, Apărătorul Public al Drepturilor a emis două recomandări cuprinzătoare privind accesul egal la educația preșcolară și la învățământul școlar obligatoriu²⁷.

DANEMARCA

O serie de acte reglementează educarea copiilor, tinerilor și adulților. Dispozițiile generale sunt, prevăzute în actele care se aplică domeniilor relevante, cu excepția Legii privind educația specială pentru adulți. Din 1980, Legea privind educația specială pentru adulți a constituit baza legală pentru educația specială compensatorie pentru adulții cu dificultăți funcționale de natură fizică sau psihologică. Mai mult, există un ordin ministerial privind sprijinul educațional special în educația și formarea profesională etc. În afară de acestea, nu se aplică nicio legislație specifică pentru cursanții cu nevoi speciale. Legislația generală, referitoare la nivelurile individuale de educație, subliniază mai mult sau mai puțin în mod direct că predarea este accesibilă tuturor și ar trebui organizată și efectuată ținând seama în mod corespunzător de diferitele premise și nevoi ale elevilor. Diverse dispoziții se aplică considerațiilor speciale legate de examene și altele asemenea.

Educația este obligatorie pentru toți copiii cu vârsta cuprinsă între 6 și 16 ani. Părinții sunt obligați să asigure educația copiilor lor, iar municipalitățile sunt obligate să ofere școli tuturor celor care locuiesc în municipiu. Părinții pot alege să-i educe pe copii acasă, dar numai sub supravegherea și acceptarea autorităților școlare locale. Părinții pot trimite copii și la școli private sau gratuite. Aceste școli trebuie să fie aprobate de Ministerul Educației și să ofere educație la același nivel cu școlile publice (Folkeskolen).

²⁶ <https://www.obedyprodeti.cz/en/our-campaign>

²⁷ <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/14-2017-DIS-VB-recommendation-EN.pdf>

Aproximativ 86% din toți copiii danezi primesc educație în școlile publice și 14% frecventează școli private. Toate școlile au obligația de a oferi educație pentru nevoi speciale, dacă este necesar, iar unele școli organizează clase speciale sau sunt organizate ca școli speciale.

Legea Folkeskole subliniază obligația școlilor de a diferenția educația pentru a oferi cursanților o educație relevantă și eficientă în conformitate cu dezvoltarea, mediul și nevoile acestora. Dacă este necesar, pot oferi educație suplimentară.

Școala însăși, împreună cu părinții, decide despre participarea cursanților la educația suplimentară. Nu este nevoie de evaluare sau sesizare prin experți, cu condiția ca directorul să găsească condiții suficient de clare pentru ajutor, împreună cu părinții. Educația suplimentară este un instrument care plasează în mod clar responsabilitatea pentru sprijinirea elevilor și pentru o abordare incluzivă a educației către școala locală.

Conform Legii Folkeskolen, educația cu nevoi speciale este încă o posibilitate pentru cursanți, dar numai dacă educația suplimentară nu le oferă educație suficientă și eficientă. Copiii care au nevoie de o clasă specială sau o școală specială sau cursanții care au nevoie de mai mult de nouă ore de sprijin pe săptămână pot fi transferați la educația cu nevoi speciale. Acest lucru necesită evaluare individuală prin servicii psihologice pedagogice și implicarea părinților în procesul decizional. Această legislație a fost aprobată de parlamentul danez și este în vigoare din mai 2012. Conceptul de educație cu nevoi speciale în Danemarca este limitat la educația foarte specializată, cu accent pe școlile care găsesc modalități de a face față provocărilor educaționale fără a transfera cursanții la nevoi speciale în educație.

Municipalitățile conduc Folkeskolen, inclusiv școli obișnuite, școli cu clase speciale și școli speciale. Municipalitățile pot transfera cursanți cu nevoi speciale către alte municipalități, dar majoritatea comunităților își creează propriul sistem școlar, inclusiv educație specială. Foarte puține școli specializate pentru elevi nevăzători, surzi și orbi / surzi sunt conduse de autorități regionale, dar costurile sunt plătite de municipalități și decid asupra transferului cursanților către și de la aceste instituții. Statul conduce VISO și ViHS, instituții naționale de cunoaștere și consiliere specializată către municipalități cu privire la cursanții cu dizabilități în educația cu nevoi speciale.

Cheltuielile crescute pentru educația cu nevoi speciale au fost examinate într-un studiu special condus de Ministerul Finanțelor, Ministerul Educației și KL (uniunea autorităților locale). Acest studiu a arătat că aproximativ 30% din toate costurile pentru școli sunt destinate educației cu nevoi speciale și sistemelor de consiliere conexe. Din acest studiu, a fost clar că principalul motiv pentru creșterea constantă a cheltuielilor pentru educația cu nevoi speciale a fost transferul elevilor la clase speciale și școli speciale.

Urmărirea acestui studiu a dus la o nouă legislație. Conceptul de educație cu nevoi speciale a fost limitat la predarea în clase speciale, școli speciale și cursanți care necesită mai mult de nouă ore de sprijin pe săptămână. Toate celelalte forme de sprijin oferite studenților din învățământul de masă nu mai sunt considerate ca educație pentru nevoi speciale, ci sunt oferite ca educație suplimentară. Scopul este de a reduce transferul la educația cu nevoi speciale la maximum 4% din toți elevii. Dezvoltarea este

monitorizată pentru fiecare municipalitate prin statistici care arată procentul de studenți transferați la educația cu nevoi speciale.

Decizia dacă dezvoltarea unui copil necesită o atenție specială sau un sprijin se bazează pe experiența profesorilor și a părinților cu procesul educațional și poate fi urmată de o evaluare specifică în fiecare caz individual. Profesorul principal este responsabil pentru toate deciziile privind educația suplimentară sau ajutorul acordat elevului, în urma evaluării nevoilor elevului și a consultărilor cu profesorii și părinții. Dacă există îndoieli cu privire la sprijinul necesar, serviciul de consiliere educațională și psihologică poate fi apelat pentru a ajuta la testarea și consultarea ulterioară cu profesorii, elevul și părinții lor. Părinții pot solicita sprijin echipei de consiliere educațional-psihologică pentru a clarifica nevoile copilului, dar nu există nicio condiție pentru a oferi sprijin în medii incluzive.

În mod normal, profesorii din mediile obișnuite evaluează nevoile speciale ale unui anumit elev. Serviciile locale de consiliere educațional-psihologică sunt obligate să dea o declarație la cererea profesorului. Părinții pot contacta autoritățile educaționale locale sau serviciile de consiliere educațională-psihologică pentru ajutor, dar profesorul șef al școlii este cel care decide cu privire la necesitatea acestui serviciu. Serviciile de consiliere educațional-psihologică analizează natura nevoii și fac propuneri pentru remedierea acesteia. Directorul școlii decide dacă un elev va fi trimis la educația suplimentară sau la educația specială.

Învățământul suplimentar poate fi oferit studenților pentru a-și satisface nevoile individuale de sprijin. Poate fi oferit ca suport în clasă, sprijin în grupuri mici în interiorul sau în afara sălii de clasă, ca suport individual pe parcursul unei perioade sau ca suport practic, în funcție de nevoile cursantului. Educația suplimentară poate fi supravegheată de experți din interiorul și din afara școlii.

Dacă elevii au nevoie de mai mult sprijin decât poate oferi școala în cadrul învățământului obișnuit, profesorul șef poate cere o evaluare a nevoii de educație pentru nevoi speciale, care este susținerea a mai mult de nouă ore pe săptămână sau educație specială în clase speciale sau școli speciale. În acest caz, serviciului de consiliere educațional-psihologică i se va solicita o evaluare înainte ca directorul să decidă despre transferul copilului la educația specială. Studenții transferați la educația specială trebuie monitorizați de serviciile de consiliere educațional-psihologică pentru a face ajustările necesare, inclusiv întreruperea sprijinului.

Pe cât posibil, copiii sunt învățați la nivelul clasei de vârstă lor. Un elev poate, totuși, cu aprobarea părinților, să urmeze aceeași clasă timp de doi ani, dacă este considerat a fi benefic, sau li se pot oferi 11 ani de predare în plus față de clasa preșcolară.

Obiectivele generale ale educației suplimentare și speciale prevăd că copiii cu nevoi speciale ar trebui să fie învățați în școlile obișnuite cât mai mult posibil și că toți copiii au dreptul la predare adaptată condițiilor, posibilităților și nevoilor lor. În consecință, obiectivele didactice sunt similare cu cele care se aplică diferitelor niveluri ale sistemului de învățământ.

În 2012, Danemarca a stabilit mai multe sisteme de sprijinire a școlilor și a municipalităților pentru a-și spori abilitățile de a oferi educație bazată pe calitate și pentru a reduce nevoia de a trimite elevii la educație cu nevoi speciale. Acestea includ:

- Înființarea unui grup de lucru care să ofere sfaturi direct școlilor și administrației școlare cu privire la modul de îmbunătățire a strategiilor de educație incluzivă în practică. Acest grup de lucru are sediul în Ministerul Educației.

- Înființarea unui centru de cunoaștere pentru incluziune pentru a asigura colectarea de experiențe din școlile de succes și cercetare pentru o mai bună incluziune. Această unitate are sediul în Ministerul Educației și comunică și inițiază noi cunoștințe și informații despre calitate în educația incluzivă și în educația cu nevoi speciale.

- În 2012 și 2013, Ministerul Educației a inițiat și finanțat un proiect de cercetare pentru evaluarea și diseminarea cercetării științifice fiabile în literatura educațională internațională. Această este condus de un centru de informare universitar pentru dezvoltarea educației și a dus la un studiu care oferă informații actualizate despre cercetările relevante și rezultatele acestor studii la nivel practic.

- Înființarea unui fond financiar de stat pentru dezvoltare și cercetare care promovează educația incluzivă pentru studenții din educația cu nevoi speciale.

- O campanie care va fi organizată de organizația părinților și organizația umbrelă pentru persoanele cu dizabilități din Danemarca.

- Înființarea unui nou consiliu de părți interesate care să ofere sfaturi guvernului și școlilor despre practică și cunoștințe în domeniul educației cu nevoi speciale și al învățământului general.

- Un acord politic larg la toate nivelurile pentru a sprijini modificările legislației și scopul de a înființa o școală în care mai mulți elevi sunt întâmpinați prin sprijin diferențiat și individual.

- O decizie de a efectua o urmărire anuală prin rapoarte privind modificările și rezultatele noii strategii. În plus, s-a decis monitorizarea dezvoltării prin statistici mai precise și alte informații despre educația și incluziunea pentru nevoi speciale.

Planificarea cursurilor de educație pentru tinerii cu nevoi speciale ar trebui - pe cât posibil - să ia în considerare calificările, maturitatea și interesele individului și ar trebui să conștientizeze într-un singur curs planificat și coordonat.

Mai multe informații sunt conținute în cadrul legal al educației (în special, noile dispoziții legale) și în Legea nr. 564 din 6 iunie 2008 privind educația pentru tinerii cu nevoi speciale.

Obiectivul programelor educaționale pentru tinerii cu nevoi speciale este de a se asigura că tinerii care au o dizabilitate cognitivă și persoanele cu nevoi speciale care nu sunt capabili să finalizeze un program de educație obișnuită, dobândesc competențe personale, sociale și profesionale pentru a fi un cetățean activ și independent la maturitate și, dacă este posibil, finalizează educația suplimentară și intră pe piața muncii. Participanții primesc un certificat de competențe la finalizarea programului, prezentând competențele dobândite în timpul cursului.

Danemarca a înființat mai multe instituții și grupuri de monitorizare cu scopul de a evalua calitatea sistemelor de sprijin pentru cursanți și rezultatul școlarizării.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) este o instituție independentă care efectuează cercetări pentru dezvoltarea calității educației pentru copiii din grădiniță și pentru școli și instituții de învățământ. În fiecare an, această instituție examinează problemele educaționale și le evaluează prin rapoarte naționale. Această instituție a jucat un rol central în stabilirea de cunoștințe fiabile în domeniul educației cu nevoi speciale și evaluarea sistemelor de sprijin în școlile daneze. EVA a contribuit la oferirea de cunoștințe școlilor și autorităților despre rezultatele școlilor și a recomandat modificări pentru îmbunătățirea calității educației.

O altă instituție importantă este Grundskolerådet, un consiliu permanent numit de ministrul educației, pentru a-l consilia pe ministru cu privire la toate întrebările referitoare la școlile pentru copii și tineri. Acest consiliu are membri din instituții de cercetare, directori de școli și profesori. A jucat un rol foarte important în dezvoltarea inițiativelor de promovare a școlii incluzive. Evaluează dezvoltarea calității în educație și poate propune idei pentru programe de cercetare și dezvoltare²⁸.

FINLANDA

Finlanda, ca și Danemarca, spre deosebire de majoritatea țărilor, nu are o legislație specifică privind educația elevilor cu nevoi educaționale speciale sau dizabilități. În schimb, legislația generală subliniază faptul că predarea ar trebui să fie accesibilă tuturor. Aceasta trebuie să fie organizată și realizată cu respectarea nevoilor diferite ale elevilor.

Guvernul finlandez a implementat un proiect național de accesibilitate la învățământul superior (abreviat ca ESOK în limba finlandeză)²⁹, în perioada 2006-2011, cu scopul de a promova învățarea fără bariere și egalitatea de șanse în instituțiile de învățământ superior pentru studenții cu dizabilități, boli sau dificultăți de învățare și cei care aparțin unei minorități lingvistice și culturale. Proiectul a fost facilitat inițial de Ministerul Finlandez al Educației și a fost dezvoltat în continuare de 30 de reprezentanți ai universităților și organizațiilor, precum și de persoane fizice. Proiectul urmărește să promoveze accesibilitatea fizică, psihologică și socială în predarea și învățarea în instituțiile finlandeze de învățământ superior astfel încât oricine să aibă același drept și acces la studii indiferent de caracteristicile fiecăruia.

ESOK a elaborat, a emis și a diseminat un ghid de recomandări privind recrutarea studenților, concept accesibil al examenului de admitere, accesibilitatea la examenele de admitere și evaluare, dezvoltarea selecției fără obstacole a studenților, accesibilitatea la studii și legislație și luarea în considerare a nevoilor și instrumentelor individuale.

La 14 martie 2006, Ministerul Educației și Culturii a numit un grup de coordonare pentru a pregăti o propunere pentru o strategie pe termen lung pentru dezvoltarea educației cu nevoi speciale în învățământul preșcolar și de bază. Grupul de conducere a propus ca practica actuală să fie schimbată pentru a se concentra asupra sprijinului și prevenirii anterioare. Sprijinul general și intensificat au fost adoptate ca forme principale de sprijin înainte de luarea unei decizii privind sprijinul special. Sprijinul intensificat

²⁸ <https://www.european-agency.org/country-information/denmark>

²⁹ <http://www.esok.fi/esok-hanke/esittely/en>

susține învățarea și creșterea și previne agravarea și escaladarea problemelor legate de învățare, interacțiune socială sau dezvoltare. Modificările aduse Legii educației de bază au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2011, dar dispozițiile privind bunăstarea elevilor și protecția datelor au fost aplicate de la 1 august 2010.

Agenția Națională Finlandeză pentru Educație a revizuit curriculumul național de bază pentru învățământul preșcolar și de bază în conformitate cu noile dispoziții și au fost adoptate și la 1 ianuarie 2011. Modificarea adaugă dispoziții privind educația preșcolară și de bază și sprijinul acordat elevilor. Acesta își propune să consolideze drepturile cursanților la un sprijin preventiv timpuriu în învățare și creștere și un sprijin special, dacă este necesar. Sprijinul se intensifică pe etape: sprijin general, sprijin intensificat și sprijin special. Dispozițiile privind prelucrarea și confidențialitatea datelor cu caracter personal și serviciile de asistență socială ale cursanților au fost, de asemenea, modificate și completate.

Un cursant are dreptul de a primi instrucțiuni și îndrumări în conformitate cu programa școlară și un sprijin suficient în procesul de învățare și participare la școală, de îndată ce apare nevoia. În fiecare zi școlară, fiecare cursant are dreptul să primească sprijin și consiliere. Sprijinul este un efort de colaborare care implică toți profesorii, cursantul și părinții lor și, acolo unde este necesar, personalul de asistență socială al cursantului. Se oferă educație pentru nevoi speciale, luând în considerare interesele cursantului și facilitățile pentru asigurarea educației, împreună cu alte instrucțiuni, sau parțial sau total într-o sală de clasă cu nevoi speciale sau într-o altă unitate adecvată.

Reformele administrației școlare din anii 1990, când procesul de luare a deciziilor a fost descentralizat către municipalități, a redus numărul de școli speciale, în timp ce clase speciale au fost fondate în școlile obișnuite. Statul menține șapte școli speciale care oferă educație școlară cuprinzătoare. Aceste școli sunt destinate în primul rând elevilor cu deficiențe de auz sau de vedere sau cu deficiențe fizice sau de altă natură.

Școlile speciale de stat sunt centre naționale de dezvoltare și servicii. Acestea oferă servicii de specialitate pentru școlile municipale și alte școli. De asemenea, oferă educație și reabilitare temporară elevilor de vârstă școlară obligatorie care studiază la alte școli, pentru a-și susține studiile. Școlile pot oferi, de asemenea, reabilitare persoanelor cu dizabilități sub vârsta școlară obligatorie și celor care au absolvit școala completă.

Sarcinile școlilor speciale de stat sunt:

- să dezvolte educația de bază și reabilitarea aferentă, programa, metodele de predare și reabilitare, mijloacele didactice și materialele de învățare;
- să ofere servicii de îndrumare și informare pentru cursanții din alte școli, părinții sau tutorii acestora, profesorii și alt personal;
- să dirijeze pregătirea planurilor de educație și reabilitare;
- să promoveze tranziția cursanților către studii suplimentare, viață profesională și societate.

Este de datoria municipalității și a școlii individuale să includă cursanții cu nevoi educaționale speciale (CES) în sistemul de învățământ general. Prima alternativă la oferirea de asistență pentru nevoi speciale este includerea cursanților cu CES în clasele obișnuite și, atunci când este necesar, asigurarea educației cu nevoi speciale în grupuri

mici de predare. A doua alternativă este luată în considerare doar atunci când acest lucru nu este fezabil: furnizarea de educație pentru nevoi speciale într-un grup special, clasă sau școală.

Incluziunea în Finlanda s-a dezvoltat după cum urmează:

- Au fost desființate programe separate de educație specială. Toți cursanții urmează același curriculum, care este individualizat prin planuri individuale de educație. În curriculum, conceptul „nevoie de sprijin special” este utilizat atunci când se referă la educația specială.
- Serviciile de asistență socială pentru cursanți sunt incluse în curriculum, iar municipalitățile și școlile sunt obligate să includă serviciile lor în curriculum.
- Dezvoltarea incluziunii și producerea de modele pentru planificarea la nivel de municipalitate, școală și cursant, organizarea și implementarea educației incluzive pentru nevoi speciale, în cooperare cu diferite grupuri de interese.
- Statisticile privind furnizarea, resursele și costurile educației cu nevoi speciale vor fi folosite pentru a obține o imagine continuă asupra stării educației pentru nevoi speciale la nivel național și pentru a obține date comparative despre efectele diferențelor regionale și municipale.
- Mai multe proiecte dezvoltă școala virtuală pentru CES, conform strategiei naționale. Aceste proiecte includ reprezentanți din sectoarele privat și public, stat, municipalități, universități și centre de cercetare, atât în domeniul umanist, cât și în cel tehnic.
- Există mai multe proiecte de prevenire a excluderii cursanților prin dezvoltarea de modele de învățare productive și modele de predare și sprijinire a elevilor cu boli mintale.

În 1995, o evaluare a statutului educației speciale a stat la baza a două proiecte care se ocupă de dezvoltarea calitativă a educației speciale, care se desfășoară în perioada 1997-2001 și 2002-2004. Proiectul național pentru 2002-2004 a fost de a dezvolta calitatea educației speciale. A integrat sistemele de operare ale educației în învățământul principal și special și în educația și formarea profesională. Scopul său a fost reformarea culturilor operaționale și îndrumarea comună a serviciilor de educație, instruire și sprijin (asistență medicală și administrare socială, servicii de îngrijire de zi și pentru tineri) prin sprijinirea integrării sistemelor de servicii la nivel regional și municipal. Activitățile s-au bazat pe cooperare continuă, evaluare și conducere peste granițe administrative. Acest lucru a luat în considerare rolurile, sarcinile și modelele de operare ale diferiților experți. Aceasta a presupus, de asemenea, asigurarea faptului că serviciile de instruire și asistență au fost organizate în conformitate cu nivelul de vârstă și abilitățile cursanților, astfel încât să promoveze creșterea și dezvoltarea sănătoasă a cursanților. Serviciile de asistență socială pentru cursanți au fost organizate în cooperare cu autoritățile responsabile cu implementarea serviciilor sociale și de sănătate.

La începutul secolului 21, s-a discutat mult despre cum se poate îmbunătăți în continuare legislația, procedurile și pedagogia pentru a avea grijă și mai bine de învățarea și dezvoltarea tuturor elevilor. La 14 martie 2006, Ministerul Educației și Culturii a numit un grup de coordonare pentru a pregăti o propunere pentru o strategie pe termen lung pentru dezvoltarea nevoilor speciale și a educației incluzive. Strategia pentru învățământul preșcolar și de bază a fost publicată în noiembrie 2007 și pusă în practică

în toamna anului 2010. Ministerul Educației și Culturii a pregătit modificările legislației, iar Consiliul Național al Educației din Finlanda a pregătit modificările Curriculumului Național de bază pentru Educația preșcolară și de bază (2010). Grupul de conducere a produs, de asemenea, definiții pentru conceptele cheie.

Strategia pentru dezvoltarea nevoilor speciale și a educației incluzive subliniază importanța rețelei largi de educație de bază care susține dreptul fiecărui cursant de a participa la cea mai apropiată școală principală. Cea mai apropiată școală generală se referă la o școală în care un cursant ar fi repartizat în mod regulat. În acea școală, fiecare cursant ar trebui să primească sprijin suficient și în timp util pentru a atinge obiectivele educației de bază. Educația incluzivă se referă la furnizarea de educație în așa fel încât să se poată asigura învățarea și dezvoltarea cu succes a tuturor cursanților.

Incluziunea necesită dezvoltarea atât a sistemului, cât și a structurilor operaționale. De asemenea, necesită dezvoltarea unei culturi operaționale și a unei metodologii pedagogice care să promoveze succesul tuturor studenților în studiile lor și creșterea și dezvoltarea lor pozitivă. Când se discută educația pentru un cursant cu CES, capacitatea școlii locale de a-l învăța pe elev va fi întotdeauna explorată mai întâi. Aceasta implică evaluarea resurselor și măsurilor de sprijin necesare de către școală pentru a promova cu succes învățarea. Dacă evaluarea indică faptul că nevoile de sprijin ale elevului sunt deosebit de solicitante, într-o măsură în care este imposibil să fie oferită educație la cea mai apropiată școală, trebuie oferită educație acolo unde va aduce beneficii cursantului.

Strategia pentru dezvoltarea nevoilor speciale și a educației incluzive a propus o schimbare în practică pentru a se concentra pe sprijinul și prevenirea mult mai timpurii. Acest sprijin intensificat ar trebui adoptat ca formă primară de sprijin înainte de luarea unei decizii privind sprijinul special. Conform strategiei, acest lucru ar reduce numărul de cursanți în educația cu nevoi speciale. Sprijinul intensificat ar promova învățarea și creșterea și ar preveni acumularea de probleme legate de învățare, interacțiune socială sau dezvoltare.

Atunci când se ia decizia educației cu nevoi speciale, aceasta ar trebui să aibă un statut mai puternic. În plus, pe lângă expertiza medicală, rolul expertizei pedagogice și al planificării ar trebui consolidat. Strategia a sugerat că integrarea educației timpurii în sistemul de administrare a educației le-ar permite copiilor cu nevoi speciale să procedeze mai flexibil și mai sigur din copilărie timpurie până la preșcolar și apoi la educația de bază.

Strategia subliniază rolul central al profesorilor. Dezvoltarea educației incluzive necesită investiții mari în educația profesorilor. În Finlanda, profesorii au avut încredere să facă tot posibilul ca adevărați profesioniști în educație și, prin urmare, au avut o independență pedagogică considerabilă în clasă. Școlile s-au bucurat de asemenea de o autonomie substanțială în organizarea muncii lor în cadrul curriculumului național de bază.

Studii recente arată că noile cerințe de competență care decurg din schimbarea societății subliniază capacitatea profesorilor de a întâlni cursanți, părinți și colegi ca parteneri cooperativi. Profesorii nu pot face față singuri sub presiunile stabilite de creșterea cerințelor. O școală multiculturală care funcționează bine funcționează ca o

comunitate, ale cărei rezultate depind de capacitatea sa de a angaja abilitățile individuale și speciale ale cursanților în beneficiul binelui comun. Ca urmare a creșterii problemelor sociale și a numărului de cursanți care au nevoie de o atenție specială, profesorii au nevoie atât de cunoștințe pedagogice, cât și de cunoștințe sociale și abilități pentru a lucra împreună la rezolvarea problemelor la școală. Profesorii sunt, de asemenea, așteptați să fie deschiși la interacțiunea cu mediile lor. Educația viitorului înseamnă capacitatea de a preda grupuri eterogene, disponibilitatea de a participa activ la discuțiile referitoare la direcția educației și a societății și voința de a lucra pentru dezvoltare³⁰.

FRANȚA

În Franța, școlarizarea este obligatorie pentru toți copiii cu vârsta cuprinsă între 3 și 16³¹ ani, indiferent dacă este vorba de un copil francez sau străin, indiferent de perioada de ședere în țară a acestuia și indiferent de statutul său obișnuit. Aproximativ 98% dintre copiii cu vârsta de 3 ani frecventează grădinițele până când încep școala primară.

În Franța, chiar dacă elevii cu nevoi educaționale speciale pot beneficia de diferite tipuri de suporturi suplimentare, datele despre cursanții cu decizie oficială a CES se referă doar la categoria restrictivă a cursanților cu dizabilități diagnosticate (*élèves en situation de handicap* - 2,9% din toți cursanții pentru anul școlar 2019–2020). Această categorie cuprinde dizabilități specifice de învățare (de exemplu, dislexie, discalculie, disgrafie), tulburări fizice (de exemplu, mobilitate, deficiențe de vedere și auz) și tulburări de sănătate mintală sau neurodezvoltare (de exemplu, ADHD, autism, anxietate).

Legea 102 din 11 februarie 2005³² privind drepturile și șansele egale, participarea și cetățenia persoanelor cu dizabilități (transpusă în Codul educației Articolele L112-1-1-5 legislație: dreptul la educație și școlarizare în contextul general) oferă baza pentru incluziunea școlară în Franța³³.

În conformitate cu Codul Educației, elevii surzi au dreptul la o educație bilingvă (în limba franceză și limbajul semnelor francez) în cazul în care părinții acestora solicită acest lucru. Legea din 11 februarie 2005 privind drepturile și oportunitățile egale, participarea și cetățenia persoanelor cu dizabilități, au dus la progrese semnificative în ceea ce privește școlarizarea tinerilor surzi. Limbajul semnelor francez este recunoscută ca o limbă în sine. Toți elevii în cauză (de exemplu, copiii surzi și frații/surorile acestora) au dreptul să beneficieze de instruire în limbajul semnelor francez, iar această limbă poate fi aleasă ca disciplină opțională pentru examene și concursuri generale, inclusiv pentru formare profesională. Limbajul semnelor francez a fost oferit în școlile primare de la începutul anului universitar 2008 și în școlile medii și gimnaziale de la începutul anului școlar 2009. În plus, din 2008, a fost o opțiune de examen de bacalaureat pentru toți

³⁰ <https://www.european-agency.org/country-information/finland>

³¹ <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000038829065/>

³² <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000809647/>

³³ <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGISCTA000038902236/>

studenții surzi și care aud. În 2010, a fost creată o diplomă de predare a limbajului semnelor francez pentru școlile gimnaziale.

Decretul nr. 1752 din 30 decembrie 2005³⁴ stabilește planul de instruire pentru cursanții cu dizabilități. Prezintă diferitele moduri de școlarizare pentru cursanții cu dizabilități, subliniind că curriculum-ul principal trebuie să fie întotdeauna referința pentru construirea carierei lor școlare.

- La fel ca alți copii, copiii cu dizabilități sub vârsta de trei ani (înainte de vârsta școlară obligatorie) pot accesa structurile obișnuite înființate pentru îngrijirea copiilor sub trei ani (creșe, centre de zi, îngrijitori de copii etc.) Nu există nici un obstacol legal în calea admiterii unui copil cu dizabilități în cadrele colective ale copilăriei timpurii. Refuzul de a face acest lucru poate constitui o discriminare sau o încălcare a egalității în furnizarea de servicii publice.

- Dacă este necesar, admiterea unui copil mic cu dizabilități poate fi susținută de un serviciu medico-educativ, serviciul de protecție a copilului și matern (PMI) sau chiar de un serviciu spitalicesc. Atunci când sănătatea unui copil necesită îngrijiri medicale specifice sau serioase, este, de asemenea, posibilă admiterea la o creșă care oferă servicii medicale.

- Elevii cu dizabilități sunt înscriși în medii educaționale obișnuite ca prioritate. Setările pot fi publice sau private, în funcție de alegerea părinților. Legea prevede, de asemenea, opțiuni de educație în medii specializate pentru un anumit moment sau pentru întregul proces de educație, precum și diverse aranjamente, cum ar fi ajutorul serviciilor de asistență externe.

Decretul nr. 2005-1617 din 21 decembrie 2005 prevede aranjamente pentru candidații cu dizabilități în timpul examenelor și concursurilor generale. Acestea pot fi sub formă de timp suplimentar, secretari de examinare, echipamente Braille specifice (personale) sau microcalculatoare, articole de test și subiecte de examen în Braille, interpreți ai limbajul semnelor etc. În 2017, 40.907 de elevi au beneficiat de astfel de măsuri.

Legea din 2005 a oferit baza pentru integrarea școlară: cursanții cu dizabilități au fost integrați în mediile educaționale obișnuite, dar adesea segregați în interiorul lor. Educația de calitate pentru toți a devenit progresiv o problemă cheie, cu setările educaționale obișnuite adaptându-se pentru a lua în considerare CES-ul fiecărui elev. În 2019, educația incluzivă a devenit oficial o prioritate necesară în conformitate cu noul slogan al Ministerului: „pour une école de la confiance” (pentru o școală a încrederii). Legea 791 din 26 iulie 2019: Pour une école de la confiance (titlul 1, capitolul IV)³⁵ consolidează în mod specific educația incluzivă. Acesta prezintă o serie de măsuri pentru a sprijini mai bine cursanții cu dizabilități. În fiecare departament sunt create structuri de sprijin localizate incluzive. Scopul lor principal este de a coordona resursele de sprijin uman.

Pentru lecțiile comune, un ordin al miniștrilor pentru învățământul național și superior specifică termenii de referință pentru îngrijirea copiilor cu dizabilități în formarea inițială a profesorilor.

³⁴ <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000456016/>

³⁵ <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000038829065/>

Regulile proprii ale fiecărei școli și instituții de învățământ public trebuie să mențină principiile educației incluzive și să specifice principalele drepturi și obligații care îi sunt asociate.

Circulara școlară nr. 2019-088 din 5 iunie 2019: Pour une École inclusive (Pentru o educație incluzivă)³⁶ completează legea din 26 iulie 2019 și clarifică implementarea acesteia. Se adresează rectorilor și inspectorilor academiei, inspectorilor responsabili de adaptarea școlii și educația cursanților cu dizabilități, directorilor serviciilor departamentale, șefilor de unități și directorilor școlilor. Acesta reafirmă angajamentul Ministerului de a implementa un sistem școlar incluziv și se concentrează pe șapte acțiuni specifice:

- înființarea de birouri departamentale de educație incluzivă;
- organizarea structurilor locale de sprijin incluziv (pôle inclusif d'accompagnement localisé - PIAL);
- primirea mai bună a părinților și oferirea unei școli mai bune elevilor;
- recunoașterea muncii profesorilor, sprijinirea acestora și oferirea unei oferte de formare profesională accesibilă;
- consolidarea locului asistenților de sprijin (accompagnant d'élèves en situation de handicap - AESH) în comunitatea educațională. Acești angajați oferă ajutor individual sau de grup studenților cu o decizie oficială a CES în învățământul de masă, acolo unde este necesar;
- simplificarea procedurilor pentru toți;
- o mai bună monitorizare a cursurilor incluzive și evaluarea calității acțiunilor.

Articolul 19 din legea din 2005 (Titlul IV - Accesibilitate, capitolul 1) prevede că orice cursant cu dizabilități sau cu tulburări de sănătate invalidante ar trebui să fie înscris în școala, colegiul (școala gimnazială inferioară) sau liceul (școala gimnazială superioară) cel mai apropiat de casă. Această școală este instituția lor de referință. Astfel, niciun cursant cu dizabilități nu ar trebui să fie ținut neapărat în afara școlii obișnuite pentru cariera școlară. Dacă ulterior este necesară înscrierea unui cursant cu dizabilități într-o școală specială sau într-o unitate specială, aceștia își păstrează dreptul de a fi înscris în medii educaționale obișnuite.

Articolele L112-1 până la L112-5 din Codul educației specifică dispozițiile destinate cursanților cu CES. În cadrul educației obișnuite, elevii cu dizabilități pot fi înscrși în:

Clasa principală în școala locală. Programul cursantului poate fi organizat pentru a respecta numărul de ore decis de Comisia pentru drepturile și autonomia persoanelor cu dizabilități (CDAPH) dacă nu este cu normă întreagă. Constrângerile legate de transportul cursantului și orice obligații care decurg din îngrijirea acordată în afara școlii pot fi, de asemenea, organizate în același mod.

Unitate Locală pentru Educație Incluzivă (Unité Localisée pour l'Inclusion Scolaire - ULIS). ULIS sunt facilități incluzive situate în unele școli primare obișnuite, colegii sau licee. Ele facilitează școlarizarea unui grup mic de cursanți cu dizabilități. Elevii sunt orientați în ULIS atunci când adaptările pedagogice și aranjamentele specifice din clasele

³⁶ http://cache.media.education.gouv.fr/file/Actualites/03/3/Circulaire-de-rentree-2019-ecole-inlusive_1136033.pdf

obișnuite nu mai sunt suficiente și devine necesară educația specială într-un grup mai mic.

ULIS sunt coordonate de profesori specializați al căror rol este de a adapta predarea la nevoile și capacitățile elevilor lor în conformitate cu programele naționale. Nu sunt un sistem de remediere temporară, ci mai degrabă facilități incluzive care includ treptat cursanții cu dizabilități în clasele obișnuite. Cursanții sunt încurajați să urmeze domenii (de exemplu, educație fizică, matematică etc.) în „clasa de referință” principală în ritmul și capacitatea lor, permițându-le să țină pasul cu ritmul de învățare al colegilor lor.

Organizarea și funcționarea ULIS sunt specificate în circulara nr. 129 din 21 august 2015 privind Unitățile locale pentru incluziunea educațională (ULIS), facilități pentru școlarizarea elevilor cu dizabilități în învățământul primar și secundar³⁷.

În 2019-2020, 28% dintre cursanții cu dizabilități (adică 101.000 de cursanți) au frecventat școala generală cu sprijinul unui ULIS (Studii statistice nr. 3 și 12, Ministerul Educației din Franța). În același an, au existat 9.239 ULIS (5.021 în învățământul primar și 4.218 în învățământul secundar), comparativ cu 5.974 în 2009 (4.122 în învățământul primar și 1.852 în învățământul secundar).

Unități de predare externalizate (unité d'enseignement externalisée - UEE). Unitățile medico-sociale sunt situate în unele școli obișnuite, colegii sau licee și depind de sectorul sănătății. Unitățile de predare externalizate permit cooperarea între educație și profesioniștii din domeniul sănătății în cadrul educațional general. În funcție de nevoile cursanților, anumite domenii pot fi urmărite într-o clasă generală.

Elevii cu tulburări ale spectrului autist pot participa la unități externalizate special concepute pentru acestea. Din 2018, Strategia națională pentru autism în cadrul tulburărilor neurodezvoltării a favorizat implementarea unităților de predare externalizate ale autismului în grădinițe și școlile primare. Până în prezent, au fost create 160 de unități și alte 200 vor fi create înainte de 2022. Unitățile au fost create astfel încât copiii cu autism să poată beneficia de școală timpurie și de sprijin medico-social (psiho-motori, logopezi, neuropsihologi etc.) în cadrul educațional general.

Dacă este necesar, cursanții cu dizabilități care frecventează o clasă de masă sau o unitate specială într-o școală de masă pot beneficia de aranjamente specifice, inclusiv asistență umană, tehnologie de asistență sau ajutor de la servicii de asistență medico-socială care pot fi externe sistemului școlar.

În funcție de nevoile lor, școlarizarea cursantului poate avea loc, de asemenea, în întregime în afara mediilor educaționale principale:

- Unități didactice (unité d'enseignement - UE) în cadrul instituțiilor medical-sociale sau de asistență medicală. Acestea oferă elevilor o educație și o asistență medicală adaptate;

- Cursantul poate alterna între școlarizarea într-o școală obișnuită și o unitate de predare într-un centru medical-social sau medical. Timpul este împărțit pentru a acorda prioritate școlii în școala de referință principală, chiar dacă acest lucru poate fi realizat

³⁷ <https://www.legifrance.gouv.fr/download/pdf/circ?id=39970>

doar treptat. Participarea doar ocazională sau limitată la câteva ore pe săptămână ar fi contrară ideii planului individual de educație.

Decretul nr. 378 din 2 aprilie 2009³⁸ se referă la școlarizarea cursanților cu dizabilități și la cooperarea dintre școlile obișnuite și instituțiile și serviciile medico-sociale (școli speciale). Decretul este destinat, în esență, să permită și să faciliteze intrarea profesioniștilor din domeniul sănătății nedidactic în școlile obișnuite, colegii și licee. Acesta preia și rezumă măsurile legislative menționate adesea în documentele precedente. Decretul din 2 aprilie 2009 precizează procedurile de înființare și organizare a unităților de predare în instituțiile medical-sociale sau de asistență medicală. Aceste unități didactice sunt puternic incluzive.

O astfel de școală comună „îi obligă pe diferiții parteneri de proiect să își consolideze consultările în vederea efectuării ajustărilor necesare”. Circulara 126 din 17 august 2006, articolul 1.3 B adaugă că „frecvența școlară doar ocazională sau limitată la câteva ore pe săptămână ar fi contrară ideii [planului individual de educație]”.

Există mai multe scheme care permit satisfacerea nevoilor specifice ale elevilor în școli³⁹. Circulara nr. 117 din 8 august 2016⁴⁰ privind cursanții cu programe de formare CES în cadrul educației generale specifică utilizarea a patru planuri existente utilizate în școli:

- planul individual de educație pentru cursanții cu dizabilități⁴¹. Dacă elevii cu CES sunt recunoscuți ca având un handicap, familia lor se apropie de centrele departamentale pentru persoane cu dizabilități (maison départementale des personnes handicapées (MDPH), câte unul pentru fiecare departament francez). Acestea sunt destinate să faciliteze procedurile pentru persoanele cu dizabilități. Echipa de evaluare multidisciplinară MDPH generează un plan individual de educație (proiect personalizat de școlarizare - PPS⁴²). Planul este conceput în funcție de nevoile și competența cursantului și de opinia familiei lor cu privire la implementarea:

- adaptări pedagogice (diferențierea / adaptarea curriculumului);
- adaptări la evaluare (de exemplu, timp suplimentar);
- tehnologie ajutoare;
- ajutor uman de la un asistent de sprijin (accompagnant d'élèves en situation de handicap - AESH) care oferă ajutor individual elevilor cu o decizie oficială a CES în învățământul de masă.

Dacă este necesar, pot fi organizate aranjamente specifice - inclusiv ajutor din partea serviciilor de asistență externe (de ex. logopezi).

Un document de implementare este generat pentru a rezuma toate adaptările (de exemplu, documentul de implementare PPS pentru elevii din școala primară⁴³).

³⁸ <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000020480797/>

³⁹ http://cache.media.education.gouv.fr/file/12_Decembre/37/3/DP-Ecole-inclusive-livret-repondre-aux-besoins_373373.pdf

⁴⁰ <https://www.education.gouv.fr/bo/16/Hebdo30/MENE%201612034C.htm>

⁴¹ <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000030218453>

⁴² https://www.education.gouv.fr/sites/default/files/imported_files/document/ensel2766_annexe1_projet-personnalise-scolarisation_391995.pdf

⁴³ https://www.education.gouv.fr/sites/default/files/imported_files/document/ensel034_annexe2_616143.pdf

- schema de asistență personalizată⁴⁴ pentru elevii cu dizabilități specifice de învățare care sunt mai autonome și adaptările curriculare pot fi abordate la nivelul școlii. Compus exclusiv din măsuri educaționale, Schema de sprijin personalizat (Plan d'accompagnement personnalisé - PAP⁴⁵) se adresează cursanților ale căror dificultăți academice rezultă din dizabilități de învățare (dislexie, tulburări de limbaj etc.). PAP necesită doar un aviz al medicului școlar și stabilește adaptări de evaluare și adaptări pedagogice.

- programul personalizat de succes educațional⁴⁶ pentru elevii care se confruntă cu dificultăți temporare în școală. Această schemă este mai puțin formală, deoarece este stabilită de echipa de predare și de familia cursantului. Programul personalizat de succes educațional (Program personnalisé de réussite éducative - PPRE) este implementat la nivelul școlii pentru cicluri de șase săptămâni. Stabilește adaptări pedagogice pentru a ajuta cursantul să-și dezvolte abilitățile și cunoștințele necesare.

- planul individual de sprijin⁴⁷ pentru cursanții cu tulburări de sănătate (Projet d'accueil individualisé - PAI) oferă cursanților care suferă de tulburări de sănătate (de exemplu, alergie, astm, diabet, boli cronice) un protocol de tratament și adaptări de evaluare (dacă este necesar).

Ministerul francez al educației dezvoltă o aplicație online pentru a combina și digitaliza toate planurile existente. Această „broșură a carierei școlare incluzive” (Livret de parcours inclusif) va fi adaptativă și în evoluție. Acesta își propune să faciliteze dialogul și procedurile între MDPH, medicii școlari, echipa de predare și familii.

La acestea se adaugă alte tipuri de planuri specifice sectoarelor medico-educaționale, sociale sau de sănătate. Acestea sunt uneori formulate într-un cadru de cooperare care include servicii sau agenți din mai multe ministere. Schemele sau planurile utilizate în cadrul medico-social sunt:

- planul individual de educație;
- planul individual de sprijin, pentru tinerii cu dizabilități;
- planul de sprijin personalizat, în special pentru elevii cu tulburări de comportament.

Ministerul Educației Naționale a susținut în mod activ dezvoltarea și diseminarea resurselor digitale pentru educație, pentru a fi utilizate în practica de predare digitală bazată pe pedagogie.

În cadrul Accesibilității și adaptabilității resurselor digitale pentru școli (Accessibilité et adaptabilité des ressources numériques pour l'École -A2RNE)⁴⁸, Ministerul Educației din Franța a publicat recomandări pentru autori și editori pentru ai ajuta să producă resurse digitale accesibile încă de la primii pași de proiectare sau să integreze funcționalitățile care răspund nevoilor elevilor cu dizabilități.

⁴⁴ <https://www.education.gouv.fr/bo/15/Hebdo5/MENE1501296C.htm>

⁴⁵ https://www.education.gouv.fr/sites/default/files/imported_files/document/ensel1296_annexe_plan_daccompagnement_personnalise_386504.pdf

⁴⁶ <https://www.education.gouv.fr/bo/2006/31/MENE0601969C.htm>

⁴⁷ <https://www.legifrance.gouv.fr/download/pdf/circ?id=1894>

⁴⁸ https://classetice.fr/spip.php?article1035&debut_article_actuel=51&lang=fr

O linie telefonică de asistență pentru persoanele cu dizabilități: linia de asistență telefonică Aide Handicap Ecoles⁴⁹ (Asistență școlară pentru persoanele cu dizabilități școlare) gestionează multe dosare depuse de familii și oferă soluții în cooperare cu autoritățile locale de învățământ și inspectoratele școlare.

Din 2012 (Decretul nr. 903 din 23 iulie 2012 privind asistența individuală și asistența colectivă pentru elevii cu dizabilități), statutul de asistenți de sprijin pentru elevii cu dizabilități a evoluat. Circulara 84 din 5 mai 2017 a specificat activitățile personalului însărcinat cu acordarea asistenței umane cursanților cu dizabilități. Reiterează diferitele stări ale acestor asistenți, atribuțiile și activitățile acestora, în special în ceea ce privește cadrul în care participă cursanții cu dizabilități.

Asistenții de sprijin pentru cursanții cu dizabilități (Accompagnant d'élèves en situation de handicap - AESH) sunt angajați de stat în baza unui contract pe durată determinată pentru maximum trei ani, reînnoibil pentru o perioadă maximă de șase ani. La sfârșitul a șase ani continuu, asistenții de asistență pot beneficia de un contract de muncă permanent.

Asistenții de sprijin încurajează creșterea și autonomia cursantului, oferind în același timp un sentiment de încredere prin sprijin individualizat. Aceștia asistă la activitățile vieții de zi cu zi, la relații și activități sociale și la accesul la învățare (educațional, cultural, sportiv, artistic sau activități profesionale). Asistența umană poate fi furnizată în orice moment al școlii, inclusiv stagii, vizite la școală sau excursii școlare. Asistenții de sprijin pot fi repartizați pentru:

- asistență individuală (adică oferirea unei asistențe umane individuale unui cursant cu dizabilități în cadrul unei clase obișnuite sau a unei unități speciale);
- asistență reciprocă (adică oferirea de asistență unui grup de cursanți cu dizabilități în cadrul aceleiași clase);
- sprijin colectiv (adică oferirea de asistență colectivă cursanților într-o unitate locală pentru incluziunea educațională).

Nevoia de asistență individuală sau reciprocă este determinată de echipa de evaluare multidisciplinară MDPH. Se definește un volum orar specific de asistență individuală pe săptămână.

De la începutul anului școlar 2019, s-au dezvoltat poli incluzivi de sprijin localizat pentru o mai bună coordonare și gestionare a sprijinului uman (asistenți de sprijin și sprijin educațional și de sănătate). Aceste sisteme sunt concepute pentru a lua în considerare mai bine nevoile educaționale speciale ale cursanților cu dizabilități pentru a-și dezvolta autonomia. Sistemul se concentrează mai degrabă pe organizarea educațională decât pe compensare. Încurajează angajamentul colectiv al profesorilor de a identifica nevoile educaționale speciale și de a pune în aplicare sprijinul adecvat la nivel de clasă și școală.

În anul școlar 2019–2020, 186.000 de cursanți au primit asistență umană. În învățământul primar, 62% dintre elevii înscriși cu dizabilități au primit asistență umană. În învățământul secundar, este de 39%. Prescripțiile de asistență umană de la CDAPH în cadrul centrelor departamentale pentru persoanele cu dizabilități (Decretul nr. 1752

⁴⁹ <https://www.education.gouv.fr/aide-handicap-ecoles-mieux-accueillir-les-parents-et-l-eleve-et-simplifier-les-demarches-9803>

din 30 decembrie 2005) sunt în continuă creștere. Din 2014, a existat o creștere de 11% a asistenței umane pe an. Ponderea asistenței umane individuale este încă predominantă, dar prescripțiile pentru asistența umană reciprocă sunt în creștere. În învățământul primar, 54% din asistența umană este reciprocă, iar în învățământul secundar este de 65% (Sondaje statistice nr. 3 și 12, Ministerul Educației din Franța)⁵⁰.

GERMANIA

Introducerea la articolul 3, paragraful 3 din Legea fundamentală prevede: „Nimeni nu va fi discriminat din cauza handicapului său”⁵¹. Pe baza acestui fapt, noul Cod de asistență socială IX (SGBIX) a intrat în vigoare în aprilie 2001. Acesta rezumă bazele legale ale reabilitării medicale și profesionale. Ar trebui să reflecte schimbarea actuală a imaginii de sine a persoanelor cu dizabilități și baza politicii de dizabilități. Accentul principal nu este doar bunăstarea și îngrijirea persoanelor cu dizabilități, ci participarea autonomă la nivel social, eliminarea obstacolelor și stabilirea egalității de șanse. Legea SGBIX se concentrează pe reabilitare și acces și are două părți:

- reglementări pentru persoanele cu dizabilități și persoanele cu risc de excludere;
- reglementări speciale pentru a permite participarea persoanelor cu dizabilități severe.

Dezvoltarea educațională generală și diverse experiențe în practică în ceea ce privește incluziunea sau nedepărtarea au condus la o schimbare vizibilă în ultimii ani. Toate landurile și-au schimbat legile școlare, adaptându-le la recomandările KMK din mai 1994. KMK a revizuit recomandările în 2008 pentru a ține seama de intențiile Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități. La 18 noiembrie 2010, KMK a adoptat un document de poziție privind „Aspecte educaționale și juridice în punerea în aplicare a Convenției Națiunilor Unite din 13 decembrie 2006 privind drepturile persoanelor cu dizabilități în educația școlară” (Behindertenrechtskonvention - VN-BRK in der schulischen Bildung). Situația actuală a KMK privind educația incluzivă a copiilor și tinerilor cu dizabilități în școli este documentată în „Sistemul educațional din Republica Federală Germania 2014/2015 - Sprijin și orientare educațională”⁵².

Recomandările KMK se aplică elevilor cu nevoi educaționale speciale (CES), indiferent dacă sprijinul are loc într-o școală obișnuită sau într-o școală specială (Förderschule).

Ministerul Afacerilor Sociale este în principal responsabil pentru educația din primii ani. Conform Legii fundamentale, este prerogativa Federației de a promulga legislația privind bunăstarea copiilor și tinerilor în cadrul bunăstării publice. Acest lucru se aplică și dispozițiilor pentru copiii din grădinițe. Faza de intervenție timpurie nu face parte din sistemul școlar public. Copiii cu dizabilități ar trebui, pe cât posibil, să frecventeze grădinița și școala împreună cu colegii fără dizabilități.

⁵⁰ <https://www.european-agency.org/country-information/france>

⁵¹ https://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/2010/2010_11_18-Behindertenrechtskonvention.pdf

⁵² https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/pdf/Eurydice/Bildungswesen-engl-pdfs/support_and_guidance.pdf

În cadrul măsurilor pentru includerea persoanelor cu dizabilități în Codul social XII (Sozialgesetzbuch XII - Sozialhilfe), elevii cu nevoi educaționale speciale (CES) primesc asistență financiară pentru a contribui la obținerea unei educații școlare adecvate. Acest lucru se întâmplă în special în ceea ce privește perioada de școlarizare obligatorie și frecvența în învățământul secundar general.

În unele cazuri, există o finanțare mixtă între Codurile sociale IX (Asistența copiilor și adulților) și XII. Există, de asemenea, diferențe regionale în luarea deciziilor în ceea ce privește finanțarea în landuri. Alocarea condițiilor și fondurilor și deciziile cu privire la tipul de sprijin pentru anumiți elevi este tratată diferit în landuri. În unele landuri, comitetele de sprijin coordonatoare (Förderausschuss) se consultă și fac o propunere. Această propunere stă la baza deciziei administrației școlare, luând în considerare legile școlare și recomandările fiecărui land.

Evaluarea continuă a performanței pentru elevii cu CES are loc în școli speciale într-un mod similar cu școlile obișnuite. Pentru elevii cu dizabilități intelectuale sau cu dizabilități foarte severe, evaluarea se limitează la rapoarte privind dezvoltarea personală.

Evaluarea pentru educația specială se bazează pe rapoarte multidisciplinare. Părinții pot aplica pentru evaluare. Dacă o instituție depune o cerere, părinții trebuie informați și consultați. Părinții se pot opune unei decizii de plasare. Educația specială este împărțită în categorii legate de cerințele specifice ale elevilor în cauză și funcționează pe baza principiilor educaționale speciale.

În landurile cu legile corespunzătoare, educația elevilor cu CES este din ce în ce mai acceptată ca o sarcină comună pentru toate tipurile de școli. Aceasta înseamnă o atitudine în schimbare față de cursanții cu dizabilități și educația acestora. În plus, înseamnă în special o perspectivă în schimbare asupra evaluării și diagnosticului educațional. Educația pentru nevoi speciale este mai puțin legată de instituții; se concentrează pe aspectele individuale, personale și ecologice ale învățării și ale mediului de viață. Sistemele de învățământ trebuie să fie competente în organizarea de servicii educaționale speciale - în școli speciale, precum și în școli obișnuite.

Länder-urile sunt responsabile pentru modificările actelor de educație referitoare la implementarea educației incluzive.

În aproape toate landurile, părinții pot alege școala pe care o preferă, chiar și pentru elevii cu dizabilități severe. În majoritatea landurilor, setările incluzive încep în clasa 1 și clasa 5 (școala primară se termină în clasa 4, școala secundară începe în clasa 5).

Länder-urile înființează centre regionale de consiliere și sprijin (în unele Länder se așteaptă ca acestea să fie școli fără cursanți în viitor). Centrele se concentrează pe evaluare, măsuri preventive și compensarea dezavantajelor din fiecare școală.

Există, de asemenea, școli sau centre cu nevoi speciale în landuri pentru cursanții surzi, nevăzători sau cu deficiențe de vedere sau cu dizabilități intelectuale. Părinții pot alege aceste școli dacă este nevoie de mai mult sprijin special.

Elevii cu dificultăți de învățare sau orice alte dizabilități au dreptul la:

- evaluare cuprinzătoare;
- un plan individual de sprijin;

- educație școlară cu sprijin suplimentar pentru educația specială - poate cu o limită de timp;
- cooperare și predare comună în mai multe sau toate lecțiile;
- tratamente însoțite de terapie;
- evaluare și diagnostic orientate spre terapie.

Toate landurile respectă cadrele de evaluare, dimensiunea clasei, rapoartele elev-profesor și curricula⁵³.

FADA⁵⁴, Organul pentru egalitate din Germania, a lansat un proiect pentru a angaja părțile cheie interesate (profesori, directori de școli, administrația școlii, părinți etc.) în educație nediscriminatorie. Ghidul intitulat Identificarea și evitarea discriminării în școli oferă informații despre riscurile specifice de discriminare în educație și efectele acestora asupra victimelor. Acesta explică cadrul legal aplicabil în sectorul educației și modul în care școlile pot implementa concepte antidiscriminare. O parte importantă a ghidului constă într-o selecție largă de proiecte, parteneri, literatură și site-uri web care pot oferi informații și sprijin suplimentar. Ghidul utilizează o abordare transversală, referindu-se la diferite criterii de discriminare (rasă sau origine etnică, gen, religie sau convingeri, dizabilitate, vârstă, orientare sexuală și mediul social de proveniență).

În 2017 și 2018, FADA a desfășurat un concurs pentru școlile care luptă împotriva discriminării cu proiecte interne. Competiția fair@school a fost implementată în colaborare cu unul dintre cele mai importante edituri pentru mass-media educațională din Germania (Cornelsen Verlag) și Centrul pentru Diversitate, Democrație și Incluziune în Educație de la Universitatea din Hildesheim. Prin această competiție, FADA a acordat un premiu proiectelor școlare de bună practică exemplară, care se angajează în evitarea discriminării și promovează egalitatea. Cele mai bune trei proiecte au câștigat un premiu de 3.000 EUR.

FADA a implementat, de asemenea, ateliere de lucru intitulate Manuale școlare nediscriminatorii, cu două ediții de prestigiu pentru mass-media educațională din Germania, pentru a crește gradul de conștientizare a discriminării în manualele școlare și pentru a oferi sfaturi cu privire la modul de elaborare a manualelor școlare nediscriminatorii.

IRLANDA

Politicile irlandeze cu privire la managementul educației pentru copii cu nevoi educaționale speciale⁵⁵ s-au orientat către o abordare integrativă începând cu anii '90. Primul efort de revizuire a legislației care a rezultat în promovarea unei agende integrative a fost condus între 1991 și 1993 la inițiativa Ministerului Educației și a rezultat

⁵³ <https://www.european-agency.org/country-information/germany>

⁵⁴ https://www.antidiskriminierungsstelle.de/EN/Home/home_node.html;jsessionid=670D73A4B8874AB17F043833222D22FE.1_cid341

⁵⁵ <https://aim.gov.ie/>

în recomandări incluse în legislația educației adoptată ulterior, printre care și aceea de a promova integrarea la nivelul maxim fezabil și evitarea segregării pe cât posibil ⁵⁶.

Nevoia de a oferi educație specială integrată în sistemul de educație de masă a devenit evidentă și din cauza efectelor pe care sistemul promovat din anii '60 până în '90 le-a avut prin oferirea educației speciale în școli speciale, și anume segregarea copiilor cu CES și împiedicarea integrării lor în instituții de învățământ de masă.

Prevederile legale curente promovează educația incluzivă și garantează accesul la educație adecvată al copiilor cu CES printr-o serie de formule adaptate la nevoile individuale ale fiecărui copil, de la integrare în școli de masă cu diverse grade de sprijin special până la oferirea exclusivă a educației speciale în clase integrate în școli de masă sau în școli speciale localizate în campusuri școlare de masă. Legislația irlandeză este de asemenea aliniată la standardele europene privind asigurarea nediscriminării și a egalității de șanse.

Pornind de la recomandările Raportului Comisiei Speciale pentru Revizuirea Educației din 1993, legislația și practicile educaționale irlandeze au adus în prim-plan o abordare educațională incluzivă. Ministerul Educației și Competențelor a răspuns recomandării raportului de a privilegia educarea copiilor cu CES în școlile de masă printr-o serie de măsuri menite să susțină educația pentru nevoi speciale într-un mod integrativ: suplimentarea bugetelor școlilor de masă destinate prestării serviciilor educaționale speciale, dezvoltarea unor mecanisme noi de finanțare și încurajarea înscrierii copiilor cu CES în instituții de învățământ de masă. Atât în școlile primare, cât și în cele secundare, prioritatea Ministerului Educației este incluziunea copiilor cu CES în școlile de masă. În același timp, pentru a asigura nivelul adecvat de servicii educaționale speciale, se pune accent și pe asigurarea claselor speciale în școlile de masă.

În 1998, Ministerul Educației a introdus acordarea automată a sprijinului educațional suplimentar pentru copii evaluați cu nevoi speciale (Irish National Teachers' Organization, 2003), precum și finanțare suplimentară pentru școli bazată pe înscrierea copiilor cu CES, pentru susținerea, în cadrul școlilor de masă și al programelor speciale deopotrivă, a pedagogilor specializați, cunoscuți în sistemul irlandez sub titulatura de profesori-resursă, care suplimentează didactic sprijinul oferit de profesorii claselor, și a asistenților de învățare cu rol de sprijin non-didactic, pentru copii cu probleme de mobilitate sau dizabilități de tip auditiv și vizual. Începând din septembrie 2017, distribuirea resurselor suplimentare financiare și umane către școli nu mai este strict condiționată de numărul copiilor cu CES înscriși la instituția de învățământ, astfel școlile primesc resursele necesare înaintea începerii anului școlar asigurând eliminarea întârzierilor în acordarea sprijinului special⁵⁷.

Pentru implementarea politicilor de incluziune, Ministerul Educației se bazează pe serviciile și recomandările Consiliului Național pentru Educație Specială și implică toate instituțiile cu responsabilități sau interese educaționale: alte departamente guvernamentale, organizații voluntare, conducerea școlilor și organizații profesionale.

⁵⁶ <https://www.education.ie/en/Publications/Education-Reports/Report-of-the-Special-Education-Review-Committee-1993.pdf>

⁵⁷ https://www.education.ie/en/Circulars-and-Forms/Active-Circulars/cl0013_2017.pdf

Pentru asigurarea incluziunii acelor copii cu nevoi speciale severe care nu pot fi integrați în clase de masă fără a le dezavantaja dezvoltarea educațională, Consiliului Național pentru Educație Specială recomandă integrarea lor în clase speciale din cadrul școlilor de masă sau în școli speciale localizate în complexe școlare de masă.

Legea educației persoanelor cu nevoi educaționale speciale / Education for Persons with Special Educational Needs Act (EPSEN) (2004)

- oferă un cadru legal extensiv pentru educația persoanelor cu CES, privilegiind educația incluzivă;

- prevede responsabilitățile comisiilor de conducere ale școlilor și ale directorilor de școli cu privire la copii cu CES;

- prevede moduri de evaluare și identificare ale cerințelor educaționale speciale;

- prevede reguli despre dezvoltarea și implementarea planurilor de educație pentru copii evaluați cu CES;

- oferă părinților copiilor cu CES o serie de drepturi;

- prevede înființarea unui Consiliu Național pentru Educația Specială care are următoarele responsabilități:

- diseminarea informațiilor legate de bune practici în educarea copiilor cu CES pentru beneficiul școlilor și părinților;

- planificarea și coordonarea serviciilor educaționale și de sprijin pentru persoanele cu CES în colaborare cu școlile și comisiile de sănătate;

- planificarea integrării educaționale a copiilor cu CES în colaborare cu școlile;

- publicitatea informațiilor legate de beneficiile la care au dreptul copii cu CES și părinții lor;

- asigurarea monitorizării progresului copiilor cu CES în baza evaluărilor la intervale regulate;

- determinarea resurselor necesare oferirii serviciilor educaționale copiilor cu CES;

- a se asigura că educația specială este accesibilă pentru toate categoriile de dizabilitate la standarde egale;

- consilierea Ministerului Educației cu privire la subiecte relaționate cu educația copiilor cu CES;

- conducerea și publicarea cercetării asupra subiectelor relevante pentru activitățile consiliului.

Legea dizabilității / Disability Act (2005)

- oferă un cadru legal pentru reglementarea evaluării nevoilor persoanelor cu dizabilități în domeniul sănătății și al educației;

- oferă un cadru legal pentru măsurile luate de guvern în vederea asigurării serviciilor pentru persoanele cu dizabilități;

- reglementează modul în care guvernul plănuiește implementarea serviciilor;

- promovează egalitatea și incluziunea socială;

- introduce cadrul legal pentru evaluarea independentă a nevoilor speciale educaționale și de sănătate și un mecanism independent de corectare a eșecurilor sistemului în a identifica și oferi serviciile speciale necesare.

Legea educației / Education Act (1998)

- reglementează drepturile părinților în procesul de asigurare a educației copiilor;
- obligă școlile să ofere servicii educaționale pentru nevoi, valori și culturi diferite, inclusiv nevoile educaționale ale copiilor cu dizabilități;
- protejează explicit nevoile educaționale ale copiilor cu dizabilități;
- prevede responsabilități ale comisiilor de management ale școlilor:
 - să publice regulamente care vizează înscrierea și participarea în programele școlii ale copiilor cu dizabilități sau alte nevoi speciale;
 - să revizuiască și să îmbunătățească în mod regulat politicile școlii pentru asigurarea educației copiilor cu nevoi speciale, în baza unor indici măsurabili ai egalității de acces și participare a copiilor cu nevoi speciale la serviciile educaționale oferite de instituția de învățământ;
- prevede responsabilitatea Ministerului Educației și Competențelor de a asigura nivelul educațional necesar pentru persoanele cu nevoi speciale, precum și de a asigura accesul la servicii de sprijin precum:
 - servicii de consiliere psihologică și evaluare psihologică;
 - echipament tehnic de ajutor;
 - adăpări ale facilităților pentru libertatea de mișcare și acces în clădiri;
 - transport;
 - educația pentru preșcolari și educația continuă.

Legea egalității de statut (anti-discriminare) / Equal Status Act (2000) și Legea Egalității/ Equality Act (2004)

- ambele promovează egalitatea și interzic discriminarea bazată pe o serie de criterii printre care și dizabilitățile. Discriminarea în baza dizabilității este definită ca eșecul sau refuzul de a acomoda o persoană cu dizabilități prin acordarea unui tratament special adecvat, astfel încât accesul la un serviciu este imposibil sau prea dificil.
 - instituțiilor de învățământ li se interzice comportamentul discriminatoriu privind:
 - înscrierea sau condițiile înscrierii;
 - accesul la cursuri, beneficii și facilități;
 - condiții ale participării la activitățile instituției de învățământ;
 - sancțiuni și exmatriculare;
 - singura excepție admisă de la aceste standarde este posibilă în baza dovezilor că oferirea tratamentului necesar special persoanelor cu dizabilități ar îngrădi semnificativ sau ar face imposibilă livrarea serviciilor educaționale celorlalți copii sau persoane înrolate în programele instituției de învățământ.

În ceea ce privește mecanismele de finanțare specifice pentru educația copiilor cu CES, atât școlile primare și secundare de masă, cât și cele speciale sunt finanțate prin fonduri guvernamentale. Aceste fonduri sunt acordate de către Ministerul Educației și Competențelor și pot fi accesate printr-un proces de aplicații trimise de școli, fiecare aplicație fiind considerată individual în contextul resurselor disponibile.

Pe lângă alocațiile de resurse materiale, Ministerul asigură un proces de alocare de resurse umane (profesori-resursă, asistenți de învățare, profesori vizitatori, consilieri). Conform Circularei No 0014/2017⁵⁸ emisă de Ministerul Educației și competențelor,

⁵⁸ https://www.education.ie/en/Circulars-and-Forms/Active-Circulars/cl0014_2017.pdf

procesul de alocare a resurselor umane a fost revizuit și începând de la 1 septembrie 2017, un nou proces singular unificat distribuie aceste resurse în funcție de profilul educațional al fiecărei școli. Noul proces înlocuiește procesul anterior introdus în 1999 (Circular 08/1999) bazat pe numărul de elevi evaluați cu dizabilități înscriși la fiecare școală și pe nivelul de impact al dizabilității (scăzut sau major). Profilul școlii este un indicator compus din următoarele elemente:

- o componentă de bază (minimală): 20% din totalul numărului de resurse alocate în anul anterior, redistribuite egal între școli, proporțional cu numărul total de elevi înscriși la fiecare școală în anul anterior;
- numărul de elevi cu CES înscriși la fiecare școală;
- gradul de sprijin necesar evaluat în baza rezultatelor testelor standardizate;
- contextul social al școlii: localizarea într-o zonă considerată ca fiind dezavantajată și o componentă de gen (incidența nevoilor speciale de învățare este mai mare în rândul băieților).

De asemenea, noul proces implică suplimentarea generală a resurselor cu scopul de a elimina posibile carențe care ar putea rezulta modificarea profilului unei școli de la un la altul înainte de reevaluarea profilului (reevaluarea se face o dată la doi ani. Școlile au responsabilitatea de a distribui resursele primite în funcție de nevoile educaționale ale fiecărui elev.

Tipurile de resurse financiare și umane disponibile sunt:

- fonduri mai mari bazate pe capitație (număr de elevi înscriși)
- programe speciale pentru transportul copiilor cu CES; eligibilitatea e bazată pe diagnosticul dizabilității conform calificărilor (dizabilitate cu impact ridicat sau scăzut) trasate de Ministerul Educației și competențelor în Circular 02/05; copiii sunt înscriși la cea mai apropiată școală generală sau specială capabilă să ofere serviciile speciale necesare;
- sprijin adițional pentru copii cu CES integrați în învățământul general;
- sprijin suplimentar pentru resurse didactice pentru copii cu CES de impact scăzut care sunt integrați în învățământul general;
- pentru cazurile în care dintre numărul de profesori și numărul de elevi este scăzut în școlile speciale sau în clasele speciale atașate școlilor de masă;
- pentru asigurarea unui asistent pentru nevoi speciale în cazul copiilor cu nevoi ridicate înrolați în școli speciale sau de masă;
- fonduri pentru echipamente speciale pentru auz, Brailers și calculatoare;
- fonduri pentru scaune și alte tipuri de mobilier special;
- burse pentru profesori la clase speciale și profesori care oferă sprijin pentru învățare pentru cumpărarea echipamentelor și materialelor necesare;
- rambursarea cheltuielilor de călătorie și subzistență pentru profesorii aflați în delegație;
- finanțarea asigurării resurselor didactice de specialitate în școlile speciale;
- finanțarea învățământului la domiciliu pentru copii cu CES care sunt incapabili, din cauza dizabilității, să frecventeze o instituție de învățământ sau se află în așteptarea unui plasament;
- plata salariilor asistenților pentru nevoi speciale angajați în școli speciale;

- plata salariilor personalului didactic din școlile localizate în zone dezavantajate;
- fonduri suplimentare pentru echipamente și materiale pentru școli localizate în zone dezavantajate.

Ministerul Educației și Competențelor, responsabil cu implementarea legislației și a programelor relevante, are în subordine următoarele organizații și agenții:

- Consiliul Național pentru Educație Specială (National Council for Special Education)⁵⁹: Înfăințat în Decembrie 2003, consiliul este responsabil pentru dezvoltarea serviciilor de educație specială, îndeosebi a serviciilor ai căror beneficiari sunt copii. De asemenea, Consiliul conduce activități de cercetare menite să informeze implementarea serviciilor educaționale speciale, precum și recomandări pentru dezvoltarea unor noi politici publice.

- Serviciul de Sprijin pentru Incluziune (Inclusion Support Service): Fondat în Martie 2017 prin comasarea a trei organizații care operau independent anterior - Serviciul Special pentru Sprijinul Educațional (Special Education Support Service), Serviciul Național pentru Sprijin Comportamental (National Behaviour Support Service) și Serviciul Profesorilor Vizitatori (Visiting Teacher Service). Noua organizație se află sub conducerea Consiliului Național pentru Educație Specială.

- Serviciul Național Psihologic pentru Educație (National Educational Psychological Service)⁶⁰: Oferă servicii psihologice de evaluare și consiliere școlilor. Fiecărui psiholog angajat de Serviciu i se distribuie o listă de școli pentru care va oferi consultanță.

- Inspectoratul (Inspectorate)⁶¹: Asigură controlul calității și a răspunderii publice în sistemul educațional.

- Serviciul pentru Tineret (Youthreach)⁶²: Se ocupă cu reîncadrarea în educația formală a tinerilor între 15 și 20 de ani care au abandonat școala, prin oferirea unor programe personalizate și flexibile de educație pe parcursul a doi ani de zile. Programul are și o componentă dedicată tinerilor cu CES începând din 2007, prin care oferă servicii speciale adaptate în 20% dintre centrele de educație ale organizației.

- Consiliul Național pentru Curriculum și Evaluare (National Council for Curriculum and Assessment)⁶³: are rol consultativ pentru Ministerul Educației și Competențelor. În 2007 a publicat două recomandări, un ghid pentru profesorii și elevii cu dizabilități de învățare generale și un ghid și curriculum pentru copii cu CES aflați în detenție sau în îngrijirea statului.

Profesorii implicați în educația pentru nevoi speciale au nevoie de o dublă calificare la nivel postuniversitar⁶⁴. Programele de calificare pentru predarea în educația specială durează doi ani, din care unul constă în frecventarea unor cursuri de specialitate și al doilea an este dedicat practicii supervizate în instituțiile de învățământ la care sunt

⁵⁹ <https://ncse.ie/about-us>

⁶⁰ <https://www.education.ie/en/Schools-Colleges/Services/National-Educational-Psychological-Service-NEPS-/Information-for-Parents.html>

⁶¹ <https://www.education.ie/en/The-Department/Management-Organisation/Inspectorate.html>

⁶² https://www.citizensinformation.ie/en/education/vocational_education_and_training/youthreach.html

⁶³ https://ncca.ie/media/1980/overview_guidelines.pdf

⁶⁴ <https://www.education.ie/en/The-Department/Management-Organisation/Teacher-Education-Section.html>

înscriși. Absolvenții acestor programe pot preda atât în învățământul primar și secundar general, oferind sprijin copiilor cu CES, cât și în școlile sau clasele speciale.

Modalitatea de asigurare a accesului la educație și a incluziunii copiilor CES:

- Politicile de înscriere ale școlilor trebuie să permită și să încurajeze înscrierea copiilor cu CES pentru a fi în conformitate cu legislația educației și a protecției anti-discriminare.

- Orice copil evaluat cu CES este automat îndreptățit la sprijin educațional special gratuit livrat prin instituția de învățământ de masă sau special la care este înscris.

- Toate școlile primesc finanțare și resurse umane de specialitate în funcție de profilul educațional al fiecăreia.

Legea dizabilității (2005) prevede acordarea serviciilor de educație speciale pentru copii cu CES în baza unei evaluări conduse de serviciul public de sănătate irlandez, Health Service Executive. Părinții copiilor sub 5 ani au dreptul de a aplica pentru evaluarea sănătății și a nevoilor speciale ale copilului. Statutul evaluatorilor este independent. Dacă raportul de evaluare determină nevoia unor servicii de sănătate și educație speciale, se va întocmi o declarație de nevoi speciale care va specifica serviciile de sănătate necesare, precum și dura prestării lor. Aceste declarații depind de resursele disponibile și pot conține numai acele servicii pentru care serviciul public de sănătate irlandez deține resursele necesare. Acest raport conține numai serviciile de sănătate speciale, nu și cele educaționale speciale, deoarece acestea sunt responsabilitatea Ministerului Educației și Competențelor. Astfel, dacă raportul identifică și nevoi speciale de educație, atunci acestea vor trebui adresate fie Consiliului Național pentru Educație Specială (National Council for Special Education), fie unui director de școală.

Înscriere

- școlile au autonomie în crearea propriilor politici de admitere;
- politicile de admitere ale școlilor nu pot discrimina în funcție de abilități și sunt obligate să asigure acces egal, precum și facilitățile și serviciile necesare pentru elevii cu CES.

Legea Educației persoanelor cu nevoi speciale de educație (2004) a introdus cerința legală conform căreia școlile trebuie să pregătească planuri individuale de educație pentru copii cu CES. Acest plan individual beneficiază de o serie de recomandări publicate în 2006 de către Consiliul Național pentru Educație Specială.

Serviciul național psihologic pentru educație (National Educational Psychological Service - NEPS) pune la dispoziția școlilor informații și ghiduri despre cum să procedeze pentru a răspunde cerințelor pentru educație specială sau pentru a identifica nevoi speciale de educație. Procesul recomandat școlilor primare și secundare propune trei niveluri de sprijin pentru copii cu CES:

a) Sprijin în clasă - sprijin pentru toți: Acest nivel recomandă un proces de prevenire și identificare timpurie a nevoilor speciale, precum și predare eficientă la nivel de educație generală pentru toți copii implicați în procesul educațional;

b) Sprijin școlar suplimentar - sprijin pentru o parte: Este un nivel de intervenție și evaluare pentru unii copii sau grupuri de copii care au nevoie de implicare mai mare din partea școlii;

c) Sprijin școlar suplimentar dedicat - sprijin pentru puțini: Este un nivel de sprijin intensiv și individualizat. Un număr mai mic de copii cu dificultăți mai complexe vor avea nevoie de implicarea directă a psihologului educațional⁶⁵.

Personalul didactic implicat în predarea pentru nevoi speciale se încadrează în trei mari categorii:

- Profesorii care oferă sprijin pentru învățare (Learning Support Teachers). Acest rol didactic există în sistemul de învățământ irlandez încă din anii 1960 și responsabilitatea lor este să ofere ajutor copiilor care au probleme cu citirea (alfabetizarea) și numerația.

- Profesori-resursă (Resource Teachers) Acest rol este dedicat sprijinului copiilor cu CES și a fost introdus în 1999. Orice copil evaluat ca având nevoi de învățare speciale are dreptul la sprijin unui profesor-resursă pe durata unui număr de ore pe săptămână stabilit în funcție de categoria dizabilității.

- Asistenți pentru CES (Special Needs Assistants). Acest rol a fost introdus tot în 1999 de către Ministerul Educației. Asistenții nu au atribuții didactice și activitatea lor se desfășoară sub supravegherea profesorului. Responsabilitatea lor este să ofere sprijin copiilor cu nevoi suplimentare legate de mobilitate sau prezența într-o sală de clasă. În general, copii care beneficiază de ajutorul unui asistent au o dizabilitate fizică sau multiplă, o dizabilitate de tip senzorial auditiv sau vizual sau autism.

Există de asemenea și categorii de personal didactic și nondidactic de specialitate extern școlilor:

- Psihologi din partea Serviciului Național de Psihologie pentru Educație - au rol în evaluarea nevoilor speciale de învățare și în oferirea de recomandări pentru soluțiile educaționale adecvate (asignarea unui asistent pentru CES, curriculum, resurse de predare și echipament).

- Serviciul de profesori vizitatori (The Visiting Teacher Service) aparține de Consiliul Național pentru Educație Specială și trimite profesori în anumite regiuni pentru a oferi sprijin copiilor cu deficiențe auditive, vizuale și sindromul Down atât în clasă, cât și la domiciliu.

Strategia națională a dezvoltării profesionale a personalului didactic este dezvoltată de Departamentul pentru Educația Profesorilor (Teacher Education Section) aflat în subordinea Ministerului Educației.

În multe școli din Irlanda structurile organizatorice au fost revizuite pentru a răspunde nevoilor actului de predare în cazul educației incluzive. Astfel, echipele de predare sunt considerate ca fiind centrale într-o educație incluzivă eficientă. În acest sens s-a putut observa că în general școlile primare au mai degrabă o abordare bazată pe echipe de predare în cazul copiilor cu nevoi speciale. Mai mult decât atât, s-a observat că este nevoie și de o persoană care să aibă responsabilitatea de a coordona aceste echipe pentru o mai mare eficiență. Nu în ultimul rând, introducerea de programe de tranziție colaborative, cu includerea părinților și educatorilor au fost considerate, de asemenea, ca fiind eficiente în cazul educației incluzive⁶⁶.

⁶⁵ <https://www.education.ie/en/The-Education-System/Special-Education/Guidelines-for-Primary-Schools-Supporting-Pupils-with-Special-Educational-Needs-in-Mainstream-Schools.pdf>

⁶⁶ http://ncse.ie/wp-content/uploads/2014/10/Creating_inclusive_learning_environments.pdf

Ministerul Educației și Competențelor a pus la dispoziția școlilor două ghiduri de bune practici în utilizarea, organizarea și implementarea resurselor pentru educația specială, conținând recomandări despre: identificarea copiilor cu CES, identificarea metodelor adecvate pentru educația copiilor cu CES înscriși, planificarea programei școlare, rolul directorului școlii, relația școlii cu părinții copiilor cu CES, relația școlilor cu agențiile guvernamentale și dezvoltarea profesională.

Atât în cazul elevilor incluși în învățământul obligatoriu cât în cel secundar sau terțiar, elevi care pot beneficia de anumite tehnologii asistive⁶⁷ pot fi aduși în atenție unităților școlare de către părinți. Din acel moment școlile organizează o evaluare a nevoilor copilului împreună cu părinții. În urma evaluării, dacă părinții dețin resurse financiare și doresc să achiziționeze astfel de tehnologi o pot face. Dacă nu dețin aceste resurse, evaluarea se face cu ajutorul Serviciului Național de Educație Psihologică. În cazul, copiilor cu deficiențe de vedere, profesorul vizitator poate să propună o asemenea evaluare. În acest caz, evaluarea este realizată de Vision Impaired Children s Assessment Team din cadrul Consiliului Național pentru Nevăzători. În urma acestor evaluări se recomandă achiziționarea de către școală de anumite tehnologii asistive. În funcție de tipul nevoilor speciale și gravitatea acestora există surse diferite de finanțare.

În ultimii ani Irlanda a făcut un progres substanțial în ce privește includerea studenților cu dizabilități în educația terțiară. Astfel, introducerea Fondului pentru studenți cu dizabilități, încă din 1994, are exact scopul de a ajuta studenții cu dizabilități pentru a avea acces la educația terțiară. Tot în această direcție, în 2009 a fost introdus un nou program – Disability Access Route to Education – care este de fapt o schemă de admitere pe locuri speciale a elevilor cu diferite dizabilități, chiară dacă au obținut rezultate slabe la bacalaureat.

În concluzie, unul din aspectele cele mai importante de reținut, în cazul Irlandei, este legat de modul de alocare al resurselor financiare și umane instituțiilor de învățământ. În 1999 s-a introdus alocarea pe număr de elev și în funcție de gradul de dizabilitate al acestora. Cu toate acestea, s-a observat că o astfel de măsură poate duce, pe de o parte, la decalaje între instituțiile de învățământ, dar și la întârzieri sau chiar alocarea de fonduri insuficiente. Astfel, odată cu Circulara din 0014/2017, alocarea de resurse se face în funcție de profilul școlii. Profilul școlii este realizat în funcție de: 20% resursele financiare alocate în anul anterior, numărul de elevi cu CES înscriși, grad de sprijin necesar în funcție de rezultatele la testele standardizate și contextul social al școlii (statut socioeconomic al părinților, distribuție de gen, etc). Reevaluarea profilului școlii se face o dată la doi ani.

Un alt aspect important este legat de delimitarea foarte clară a tipului de cadre didactice implicate în educația copiilor cu CES și a rolului pe care îl are fiecare dintre acestea: profesori care oferă sprijin pentru învățare, profesori-resursă, asistenți CES, alături de psihologi sau profesori vizitatori din partea Consiliului Național pentru Educație Specială⁶⁸.

⁶⁷ <http://nda.ie/File-upload/Research-on-the-provision-of-Assistive-Technology1.pdf>

⁶⁸ <https://www.european-agency.org/country-information/ireland>

ITALIA

Incluziunea pentru elevii cu dizabilități a început cu Legea 118/1971, care acorda tuturor copiilor dreptul de a fi educați în clase comune, și Legea 517/1977, care a abolit școlile speciale.

Legea 104/1992 este cadrul principal pentru toate problemele legate de dizabilități. Aceasta:

- garantează drepturi specifice persoanelor cu dizabilități și familiilor acestora;
- oferă asistență;
- prevede integrarea deplină și adoptarea măsurilor de prevenire și recuperare funcțională;
- asigură protecție socială, economică și juridică.

Legea 328/2000 definește „sistemul integrat de intervenții și servicii sociale”. Legea 53/2003 definește nivelurile esențiale de asigurare în educație și formare.

Ratificarea Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități a avut loc în 2009. Ulterior, în același an, Ministerul Educației a publicat „Liniile directoare pentru integrarea elevilor cu dizabilități la școală”. Aceste orientări au vizat creșterea calității intervențiilor educaționale pentru elevii cu deficiențe fizice, intelectuale și senzoriale.

Decretul 66/2017 se concentrează asupra mediului școlar și îmbunătățește planurile individuale de educație (IEP) pentru elevi, menite să identifice barierele și facilitatorii din viața școlară.

Elevii cu dizabilități au dreptul să participe la cursuri obișnuite cu sprijin didactic adecvat. Aceștia au dreptul la o participare deplină la viața școlară, inclusiv tabere de vară, vizite de studiu (însoțiți de personal special) etc. În funcție de dizabilitatea lor, elevii pot avea asistenți asigurați de autoritățile locale. Elevii au dreptul la:

- un plan individual de educație (elaborat de familie și școli);
- un proiect social (elaborat de asistenți sociali și experți de la consiliul local de sănătate);
- un program de reabilitare adaptat nevoilor lor individuale;
- îndrumare vocațională.

Principiul incluziunii și dreptul elevilor cu dizabilități de a primi sprijin specific sunt, de asemenea, incluse în legislația ulterioară care reglementează aspectele generale ale sistemului de învățământ. Aceste aspecte includ înscrierea, dimensiunea clasei și evaluarea elevilor, precum și formarea inițială a profesorilor și formarea profesorilor de sprijin.

Guvernul italian a adoptat reforma școlii bune (La Buona Scuola) a sistemului național de educație și formare profesională în iulie 2015. Această reformă a stabilit schimbări în managementul furnizării de educație și formare și în planurile de învățământ.

Legea 107/2015⁶⁹ (Legea privind reforma Școala bună) afirmă rolul central al școlii în societate. Acesta își propune să ridice toate nivelurile de educație și abilități ale cursanților, pe baza timpilor și stilurilor individuale de învățare. Acest lucru va contracara

⁶⁹ <https://www.oecd.org/education/Education-Policy-Outlook-Country-Profile-Italy.pdf>

inegalitățile, va preveni abandonul școlar și va crea școli deschise ca laboratoare permanente pentru cercetare, experimentare, inovare educațională, participare și educație pentru cetățenie activă. De asemenea, va garanta dreptul pe tot parcursul vieții la studiu, șanse egale și realizări.

Legea 107/2015 a permis opt decrete legislative. Unele dintre acestea abordează direct cererile cursanților, îmbunătățind formarea inițială și continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive și coordonând mai bine toți actorii și resursele implicate în îngrijirea cursanților. Scopul este de a garanta o educație bună pentru toți și de a crește realizările tuturor cursanților, inclusiv dintr-o perspectivă pe tot parcursul vieții.

Decretul 66⁷⁰ pune accentul pe mediul școlar și îmbunătățește planurile individuale de educație pentru elevi, urmărind identificarea barierelor și facilitatorilor din viața școlară. Părinții trimit informații despre copiii lor, astfel încât școlile să poată oferi tot sprijinul necesar. În plus, familiile sunt eligibile pentru alte măsuri de ajutor, inclusiv sprijin financiar, conform planului național de sănătate.

Se adoptă o reglementare secundară care:

- să definească indicatorii pentru evaluarea incluziunii școlare;
- să elaboreze profiluri de funcționare bazate pe clasificarea internațională a funcționării, dizabilităților și sănătății (ICF), planuri individuale de educație și „planuri de viață”;
- să împuternicească grupurile de incluziune la toate nivelurile teritoriale;
- să îmbunătățească formarea inițială în educație incluzivă pentru profesorii curriculari și de sprijin;
- să stabilească un profil profesional comun pentru asistenți.

Conform definiției prevăzute în Legea 104/1992, elevii cu dizabilități sunt cei cu deficiențe fizice, intelectuale sau senzoriale, stabili sau progresivi, care au dificultăți de învățare și de lucru care pot produce prejudicii și înstrăinări sociale.

În ceea ce privește identificarea, autoritățile locale de sănătate efectuează evaluări specifice la cererea părinților, în conformitate cu Legea 104/1992. Rezultatul fiecărei evaluări este documentat prin lucrări care specifică patologia, conform clasificării internaționale a Organizației Mondiale a Sănătății. În cazul unei dizabilități deosebit de grave, numărul de ore de predare de sprijin poate fi mai mare decât suma standard prevăzută de lege. Documentele sunt date părinților care, la rândul lor, le livrează la școală. Aceste documente de evaluare sunt esențiale pentru începerea procedurilor administrative de integrare școlară (Decretul președintelui Consiliului de Miniștri 185/2006). Legea 170/2010 recunoaște dislexia, disgrafia, disortografia și discalculia ca tulburări specifice de învățare (SLD). Deși nu includ deficite senzoriale sau neurologice, acestea pot limita serios activitățile zilnice ale elevului.

Conform Decretului Ministerului Interministerial al Educației, Universităților și Cercetării și al Decretului Ministerului Sănătății (17/4/2013) privind depistarea precoce în școală, SLD-urile ar trebui detectate începând cu anul II de învățământ primar. În cazul unui suspect de SLD, școlile ar trebui să intervină cu promptitudine, notificând familia elevului pentru a continua cu detectarea ulterioară.

⁷⁰ <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2017-04-13;66!vig>

Birourile competente ale sistemului național de sănătate fac diagnosticarea SLD-urilor, iar familia elevului trimite documentația relevantă școlii.

Directiva ministerială din 27 decembrie 2012 are în vedere și alte tulburări specifice de dezvoltare (care nu sunt incluse în Legea 104 și Legea 170). Acestea includ:

- deficite lingvistice;
- abilități non-verbale și coordonare motorie;
- tulburare de hiperactivitate cu deficit de atenție;
- alte situații care pot limita serios activitățile zilnice ale elevului, cum ar fi funcționarea intelectuală la limită sau tulburarea ușoară a spectrului autist fără comorbiditate.

Birourile competente ale sistemului național de sănătate diagnostichează tulburări specifice de dezvoltare, iar familia elevului trimite documentația relevantă școlii.

Autoritățile locale oferă servicii sociale, împreună cu organizații sau asociații neguvernamentale din domeniu.

Înainte de conceptul de incluziune, în Italia, existau clase speciale pentru elevii „cu handicap” și școli speciale pentru elevii „subnormali” (elevi cu dizabilități fizice sau intelectuale specifice). Au existat, de asemenea, clase separate, la care au participat „elevi nervoși, retardați, instabili, care nu s-ar încadra în clasele obișnuite, pentru care disciplina și metodele de predare comune nu ar fi adecvate și care nu s-ar putea îmbunătăți decât prin metode de predare speciale” (1953).

Integrarea a început în 1971, când, conform Legii 118⁷¹, învățământul obligatoriu trebuia „să aibă loc în clase obișnuite, cu excepția deficiențelor mentale sau a deficiențelor fizice atât de grave încât să prevină învățarea sau integrarea în clasele comune”. Aceeași lege pune, de asemenea, responsabilitatea municipalităților pentru a face clădirile școlare accesibile tuturor, în conformitate cu standardele naționale.

Legea 517/1977⁷² a implementat „proceduri de integrare a elevilor cu handicap prin furnizarea de profesori speciali”, atât în școlile primare, cât și în cele de gimnaziu.

Legea 104/1992⁷³ este cadrul principal pentru toate problemele legate de dizabilități: garantează drepturi specifice persoanelor cu dizabilități și familiilor acestora, oferă asistență, prevede integrarea deplină și adoptarea măsurilor de prevenire și recuperare funcțională și asigură, de asemenea, aspectele sociale, economice și juridice.

Principiul integrării și dreptul elevilor cu dizabilități de a primi sprijin specific sunt, de asemenea, incluse în toată legislația ulterioară care reglementează aspectele generale ale sistemului de învățământ, cum ar fi înscrierea, dimensiunea clasei și evaluarea elevilor, precum și formarea și sprijinul curricular al profesorilor formarea profesorilor.

Legea 328/2000⁷⁴ prevede că familiile, împreună cu municipalitățile și serviciile sociale, pot conveni asupra unui proiect de viață individualizat pentru copiii lor. Aceasta urmărește integrarea deplină „în viața familială și socială”.

⁷¹ https://www.aosp.bo.it/files/guidapratica_ic_mcmanca.pdf

⁷² https://www.edscuola.it/archivio/norme/leggi/1517_77.html

⁷³ <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1992/02/17/092G0108/sg>

⁷⁴ <https://www.parlamento.it/parlam/leggi/00328l.htm>

Directiva ministerială din 27 decembrie 2012 privind „Măsuri pentru elevii cu nevoi educaționale speciale și organizațiile locale pentru incluziunea școlară”⁷⁵ a creat o macrocategorie, o „umbrelă”, pentru a acoperi tot felul de dificultăți - fie ele permanente sau temporare - la școală. Acestea includ dizabilități, tulburări specifice de învățare, tulburări specifice de dezvoltare, dezavantaje socio-economice, culturale sau lingvistice, precum și elevi care ar putea avea nevoie de îngrijiri speciale. Acest lucru asigură practici mai incluzive în sălile de clasă prin planuri de educație individualizate și personalizate.

În urma Legii 107/2015⁷⁶, Consiliul de Miniștri a aprobat opt decrete legislative la 7 aprilie 2017. Decretele pun elevii în centrul unui proiect educațional care începe de la naștere prin sistemul integrat de 0-6 ani, pentru a oferi tuturor acces egal la educație de calitate și să le promoveze realizările de învățare.

În special, Decretul 66 privind includerea elevilor cu dizabilități se concentrează asupra mediului școlar și îmbunătățește planurile individuale de educație (IEP) pentru elevi, care vizează identificarea barierelor și facilitatorilor din viața școlară. Părinții trimit informații despre copiii lor, astfel încât școlile să poată oferi tot sprijinul necesar. În plus, familiile sunt eligibile pentru alt ajutor, inclusiv sprijin financiar, conform planului național de sănătate.

Fiecare școală elaborează un plan specific de incluziune în cadrul unui plan trienal pentru oferta educațională (PTOF). Personalul didactic și non-didactic școlar este furnizat conform Planului de incluziune școlară. Evaluarea incluziunii școlare a fost introdusă în evaluarea școlii.

Conform Decretului legislativ 66/2017⁷⁷, articolul 1, incluziunea școlară este un angajament fundamental al tuturor componentelor comunității școlare. Fiecare componentă, în funcție de rolul și responsabilitățile lor, contribuie la succesul educațional al elevilor.

În fiecare școală există un grup de lucru pentru incluziune (profesor, profesori de sprijin, personal administrativ) care definește și implementează planul de incluziune pentru întreaga școală. Decretul 66 se concentrează pe:

- monitorizarea și evaluarea incluziunii școlare;
- realizarea unui curriculum incluziv;
- pregătire specifică pentru personalul didactic și nedidactic în strategii incluzive;
- centre teritoriale de sprijin, care creează rețele și răspândesc cunoștințe și informații TIC pentru educație incluzivă.

În 2019, Decretul 66 a fost modificat după un an de experimentare. Se va concentra mai mult asupra:

- evaluarea incluziunii școlare;
- instruirea personalului școlar;
- asigurarea școlilor cu instrumente pentru educație incluzivă;
- responsabilizarea grupurilor de incluziune la toate nivelurile teritoriale;

⁷⁵ <https://www.edscuola.eu/wordpress/?p=15772>

⁷⁶ <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2015/07/15/15G00122/sg>

⁷⁷ <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2017/05/16/17G00074/sg>

- încheierea de acorduri cu autoritățile regionale pentru îmbunătățirea accesibilității clădirilor școlare⁷⁸.

LITUANIA

Prima constituție post-comunistă a Lituaniei (1992) a afirmat hotărârea națiunii lituaniene de a lupta pentru o societate democratică deschisă, dreaptă și armonioasă. Se afirmă că fiecare copil trebuie să urmeze învățământul obligatoriu până la vârsta de 16 ani.

În Lituania, practic toate școlile generale de învățământ general pot fi considerate incluzive (cu excepția școlilor speciale și a școlilor sanatorii), deoarece acceptă cursanți cu diverse nevoi educaționale.

Legea privind reforma educației din 25 iunie 1991 a consolidat principiile democratice ale educației în Lituania. Copiii cu dizabilități severe și profunde au devenit „educabili”.

Legea privind integrarea socială a persoanelor cu dizabilități (1991 și modificările sale) oferă persoanelor cu dizabilități dreptul la muncă, studiu și formare. În plus, indiferent de tipul de handicap, aceștia au dreptul la aceleași drepturi ca și ceilalți rezidenți ai Republicii Lituania.

Actul privind asigurarea educației speciale pentru copiii cu nevoi educaționale speciale în instituțiile de învățământ obișnuite (1993) reprezintă legislația fondatoare pentru educația incluzivă a copiilor cu CES. S-a bazat pe contextul situației educației speciale din Lituania și pe experiența acumulată a altor țări în gestionarea educației speciale. Se afirmă că elevii cu CES în instituțiile de masă pot fi educați:

- în grupuri sau clase principale, urmând curriculumul principal, dar cu metode speciale aplicate sau urmând un curriculum general modificat sau un curriculum alternativ sau un plan individual de educație;
- parțial în grupuri sau clase principale și parțial în grupuri sau clase speciale;
- în grupuri sau clase speciale.

Legea începe să legitimeze educația incluzivă a cursanților cu CES în contextul general. De asemenea, prevede dreptul formal al părinților de a alege la ce instituție de învățământ vor participa copiii lor.

Legea crește responsabilitatea statului pentru furnizarea de educație gratuită și adecvată pentru toți copiii și tinerii cu CES (cu vârste cuprinse între 0 și 21 de ani) în mediul cel mai puțin restrictiv, oferind toate ajutoarele și serviciile suplimentare necesare. Legea reglementează furnizarea de tehnologii educaționale de asistență și dispozitive de instruire.

Procedura de organizare a cursanților cu nevoi educaționale speciale (2011) - Municipality asigură disponibilitatea și calitatea educației pentru fiecare cursant cu CES care trăiește pe teritoriul municipalității.

⁷⁸ <https://www.european-agency.org/country-information/italy>

Procedura de evaluare a elevilor cu nevoi educaționale speciale și atribuirea educației lor speciale (2011 și modificarea acesteia în 2013) descrie procedura de determinare a grupurilor de cursanți cu CES și alocarea CES în niveluri. Reglează identificarea dizabilităților, tulburărilor și dificultăților de învățare care constituie CES și criteriile de clasificare a acestora în niveluri.

Legea educației din Republica Lituania⁷⁹ (2011 și modificările sale) determină accesibilitatea educației pentru cursanții cu nevoi speciale. Acest lucru este asigurat prin adaptarea mediului școlii, prin oferirea de asistență psihologică, pedagogică specială, specială și social-pedagogică și prin furnizarea de școli cu ajutoare tehnice și ajutoare didactice speciale.

Ministerul Educației, Științei și Sportului pregătește o serie de sugestii pentru modificarea Legii educației și crearea unui plan de acțiune pentru a promova dezvoltarea educației incluzive în 2020-2023. Dacă se modifică Legea educației (toate școlile de învățământ general ar accepta toți elevii fără nicio excepție), Planul ar fi susținut de finanțare suplimentară de la bugetele de stat și municipale. Măsura ar servi și ca mecanism de facilitare a dialogului.

Legea educației din Republica Lituania are ca scop îmbunătățirea cadrului legal. Se va preciza că fiecărui copil ar trebui să i se ofere posibilitatea de a studia la școala cea mai apropiată de locul de reședință etc.

Strategia Națională de Educație 2013–2022 descrie prioritățile politicii educaționale lituaniene, obiectivele educației pe termen lung și schimbările de direcție în conținutul educației și prioritățile de finanțare. Acesta își propune să „dezvolte și să consolideze educația non-formală pentru copii și tineri pentru a se asigura că elevii, studenții și tinerii au cele mai bune oportunități de a-și îndeplini adevăratul potențial”.

Principalul efect țintă este o calitate superioară a educației. Calitatea educației este evaluată în mare măsură de studii și date comparative internaționale, parțial de studii naționale.

Până în 2002, unitățile preșcolare și școlile de învățământ general erau finanțate din bugetele municipale pe o scară care varia de la o municipalitate la alta. Cu toate acestea, nivelurile salariale școlare au fost stabilite de guvernul central.

Un nou sistem de finanțare a școlilor de învățământ general a fost introdus în 2002. Acesta se bazează pe un model pe cap de locuitor („coșul elevului”), prin care banii îl urmează pe elev. Acest principiu al finanțării pe elev a fost aplicat programelor de învățământ preșcolar, primar și general. Guvernul central a alocat fonduri pentru coșul elevilor către municipalități sub formă de subvenții specifice. În fiecare an, parlamentul a stabilit alocațiile de bază pentru educația elevilor pe cap de locuitor. Cantitatea totală de coșuri de elevi din bugetul școlii a fost dependentă de numărul de elevi din școală. În 2017, coșul elevilor a fost de 1.059 EUR (Sursa: Ministerul Educației, Științei și Sportului)⁸⁰.

Fondurile pentru coșul elevului au servit la implementarea planului de educație aprobat de ministrul educației și științei și sportului, adică finanțarea personalului didactic

⁷⁹ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/eedc17d2790c11e89188e16a6495e98c?jfwid=qjs00elq1>

⁸⁰ <https://www.european-agency.org/sites/default/files/agency-projects/FPIES/CountryReports/FPIES%20Lithuania%20Country%20Report.pdf>

și administrativ, a pedagogilor și bibliotecarilor sociali, a formării continue a cadrelor didactice, a manualelor și a altor mijloace didactice.

Deoarece bugetul general pentru educație nu a crescut, acest principiu de finanțare a fost revizuit în conformitate cu datele în schimbare din rețeaua școlilor și dimensiunea clasei. În 2018, o metodă de finanțare mixtă a schimbat coșul elevului cu „coșul clasei” modificat. Fondurile pentru punerea în aplicare a curriculum-ului, dintre care majoritatea (94%) constau din salariile profesorilor, sunt calculate și alocate pe clasă sau grup de grădiniță și uneori în funcție de numărul de cursanți (este încă popular numit „coșul clasei”).

Noul principiu de finanțare își propune să încurajeze școlile din oraș să refuze cursurile supraaglomerate și să ofere școlilor mai mici stabilitate financiară. Pe lângă „coșul elevilor”, statul finanțează acum costurile educaționale, iar proprietarul școlii trebuie să finanțeze costurile menajere. Dacă este o școală privată, o taxă suplimentară poate fi colectată de la părinți pentru a finanța menajele și alte costuri.

Statul alocă „coșul clasei” elevilor care învață în școlile de stat, municipale și private. Această decizie este favorabilă pentru părinții care preferă să aleagă școli private pentru copiii lor, deoarece le reduce povara financiară.

Începând cu 2008, Lituania a alocat peste 35,6% din finanțare „coșurilor de elevi” pentru cursanții cu CES în contextul general. Această finanțare este utilizată pentru servicii pedagogice suplimentare (pedagogice speciale) și psihologice, asistenți didactici etc.

În 2018, Guvernul Republicii Lituania a aprobat Regulile de calcul, alocare și aplicare a fondurilor didactice (Rezoluția nr. 679). Aceasta este o subvenție de stat fixă pentru acoperirea costurilor de predare.

În clasele de învățământ preșcolar, preșcolar și în toate clasele de educație generală, este stabilită dimensiunea de bază a unui grup. Numărul de ore de contact pe an este indicat pe baza dimensiunii clasei. Acești indicatori și numărul de ore de contact medii pentru un profesor pe an permite calcularea numărului de profesori necesari pentru clasă. Factorul salarial al profesorului, care depinde de experiență și categoria de calificare, se aplică în formula de calcul. Practic, fondurile didactice sunt legate de suma salariului de bază. Acest lucru se modifică dacă se modifică suma salariului de bază. În 2019, a fost de 173 EUR.

Finanțare suplimentară:

- Dacă elevii urmează programe de învățământ preșcolar sau preprimar în școli speciale sau grupuri speciale, fondurile pentru educația de bază sunt dublate.

- Numărul real de elevi cu nevoi majore sau severe de educație specială care urmează programe de învățământ preșcolar sau preșcolar în grupuri generale este dublat.

- Fondurile pentru educația de bază cresc cu 5% pentru elevii care învață curricula pre-primară într-o limbă minoritară etnică sau care învață o limbă minoritară etnică.

- În școlile de stat sau municipale care implementează programe de învățământ ale cadetului terestru sau maritim sau elementele acestora, învățământ specializat primar, gimnazial și gimnazial superior cu programe de inginerie care nu au clase

comune, factorii de indexare a numărului condiționat de profesori necesari pentru o clasă sunt majorate cu 10%.

- În centrele de educație specială destinate elevilor cu CES din întreaga țară sau regiune, factorii de indexare pentru numărul condiționat de profesori necesari pentru o clasă sunt crescuți cu 5%.

Statul alocă aproximativ 80% din „coșul clasei” școlii. Aproape toate cele 80% sunt pentru salarii. Un procent mic este destinat celorlalte nevoi educaționale ale școlilor.

Aproximativ 20% din „coșul clasei” este destinat municipalităților. Municipalityțile nu pot realoca fondurile alocate ajutorului educațional și implementării programelor de învățământ care completează educația formală. Ajutorul educațional constă în asistență psihologică, pedagogică specială, asistență specială și ajutor social pedagogic, implementarea programelor de prevenire și întreținerea personalului bibliotecii școlare. (Sursă și informații suplimentare: Eurydice).

Între 2006 și 2008, Ministerul Educației, Științei și Sportului a alocat aproximativ 860,5 mii EUR pentru finanțarea a cinci sute de specialiști nou-înființați în sprijinul elevilor din școlile obișnuite. Cu toate acestea, acest număr nu este suficient și scade în timp. În 2018, au existat 0,72 profesori de sprijin pentru fiecare 100 de elevi cu CES în școlile obișnuite. Nu au existat profesori de sprijin în 9,4% din școli. În consecință, volumul de muncă pentru profesorii de sprijin este în creștere. În 2018, un specialist a lucrat cu 44 de elevi cu CES.

O Comisie pentru protecția copilului efectuează o evaluare primară a CES a cursanților. Un serviciu pedagogico-psihologic (PPS) evaluează nevoile educaționale speciale ale unui cursant (cu excepția celor care apar datorită talentelor excepționale) pentru aspectele pedagogice, psihologice, medicale și socio-pedagogice. Educația specială este atribuită de șeful SPP și, în anumite cazuri, de către directorul școlii, cu acordul părinților / tutorilor, în conformitate cu procedura stabilită de ministrul educației, științei și sportului.

Ca urmare a evaluării, specialiștii în asistență educațională lucrează mână în mână cu profesorii pentru a adapta sarcinile sau programul de predare. În caz de CES majore sau severe, se poate pregăti un plan individual de educație.

Furnizarea de educație specială poate fi permanentă sau temporară. Furnizarea de educație specială este considerată permanentă în cazul în care SPP nu emite nicio instrucțiune cu privire la termenul obligatoriu de reevaluare. Dacă PPS indică o dată de reevaluare, CES-ul elevului ar trebui reevaluat.

Părinții se pot adresa, de asemenea, direct la SPP pentru educația cu nevoi speciale, dacă observă tulburarea copilului sau dificultăți de învățare.

Elevii recunoscuți ca având CES beneficiază de educație:

- în școlile generale de învățământ general prin asigurarea integrării complete (atunci când elevii cu nevoi speciale sunt educați în clase obișnuite în școlile obișnuite);
- prin integrare parțială (atunci când elevii cu nevoi speciale sunt educați în clase de dezvoltare, de remediere sau speciale în școlile obișnuite);
- acasă;
- în școli speciale.

Legislația privind procedura de evaluare a elevilor cu nevoi educaționale speciale și atribuirea educației lor speciale (2011) prevede că SPP ar trebui să evalueze cursanții cu CES de la naștere până la vârsta de 21 de ani. Acest act legislativ stabilește o declarație pentru identificarea cursanților cu dizabilități, dificultăți de învățare, dezavantaje și niveluri de CES .

Modelul de furnizare a asistenței pedagogice și psihologice speciale (2003) reglementează procedurile de evaluare și evaluare a CES ale cursanților la fiecare nivel (școală, local, SPP) și cooperarea cu instituțiile educaționale și de asistență medicală.

Centrul lituanian de educație pentru surzi și cu deficiențe de auz și Centrul lituanian de instruire pentru nevăzători și deficienți de vedere efectuează evaluări CES. Comisia pentru bunăstarea copilului numește asistență educațională, în timp ce SPP desemnează dispoziții de educație specială⁸¹.

Facultatea de Pedagogie Vilniaus Kolegija (Universitatea de Științe Aplicate) din Vilnius oferă programul de studiu de interpretare a limbajului semnelor. Profesorii implicați în acest program de studiu promovează ideea că persoanele surde sunt un grup minoritar din punct de vedere lingvistic. Timp de 15 ani, programul de studiu de interpretare a limbajului semnelor lituanian a pregătit interpreți pentru a răspunde nevoilor comunității de surzi ca minoritate lingvistică. După finalizarea studiilor, interpreții lituanieni ai limbajului semnelor lucrează în centrele regionale de interpretare a limbajului semnelor în cele 5 orașe mari ale țării. Următoarele discipline au fost integrate de câțiva ani în programele de studii de Asistență socială și pedagogie pentru copii: Bazele limbajului semnelor lituanian și Comunitatea surzilor. Aceste discipline vizează să facă cunoștință viitorilor specialiști cu comunitatea surzilor, istoria, provocările și nevoile acesteia. Studenții învață cum să reacționeze în mod corespunzător și să ia decizii care să nu ofenseze demnitatea și independența persoanelor cu deficiențe de auz. De asemenea, abilitățile lingvistice de bază ar asigura o comunicare simplă în cazul contactului cu persoanele surde.

POLONIA

Tendința de a orienta educația către incluzivitate în contextul Poloniei a devenit mult mai vizibilă după 1990, odată cu reformele legislative care au însoțit schimbarea de regim politic. Între schimbările legislative referitoare la reglementarea educației furnizate copiilor cu dizabilități se remarcă și următoarele măsuri importante:

- Actul privind sistemul de învățământ, din 1991 – considerat ca fiind „primul decret care a implementat ideea de incluziune în practica educațională, deși termenii de integrare sau incluziune nu erau specificați în mod explicit în cadrul acestei ordonanțe”⁸².

Prevederile specifice legate de educația copiilor cu diferite forme de dizabilități sunt următoarele:

a) „posibilitatea de a frecventa orice tip de școală, în conformitate cu nevoile de dezvoltare și educaționale ale copiilor”;

⁸¹ <https://www.european-agency.org/country-information/lithuania>

⁸² <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/S1479-363620140000005024/full/html>

b) „programul educațional individualizat trebuie urmat pentru ca elevii cu dizabilități să poată primi sprijin suplimentar”;

c) „ajustarea conținutului, metodelor și formelor de predare astfel încât să fie potrivite abilităților psihologice și fizice individuale ale fiecărui copil”.

- Reforma sistemului de învățământ din 1999, prin care a fost redus numărul de ani de învățământ primar de la 8 la 6, urmați de 3 ani de învățământ gimnazial. Din punct de vedere al consențelor pentru elevii cu CES, această măsură are relevanță din perspectiva posibilității ca, după absolvirea nivelului gimnazial, elevii cu forme ușoare de dizabilitate să poată continua parcursul educațional în contexte cu nivel ridicat de integrare.

- Reforma curriculară din 2002, care a conferit școlilor mai multă autonomie în ceea ce privește construirea programelor educaționale. O consecință importantă a acestei reforme este libertatea sporită a profesorilor de a construi programe și metodologii de predare cu un caracter incluziv mai pronunțat, de care să beneficieze elevii cu cerințe educaționale speciale.

Măsura luată în 1991 este importantă și prin consecințele sale referitoare la distribuirea copiilor cu CES în diversele forme de educație. Se notează scăderea dramatică a procentului de copii cu CES care frecventează școli speciale (în favoarea înscrierii acestora în școli integrate sau de masă), urmare a posibilității ca părinții să aleagă tipul de școală pentru copiii lor⁸³.

Decizia părinților în privința alegerii tipului de școală care va fi urmată de către elevi este foarte importantă; din această perspectivă, deși recomandările unei organizații abilitate sunt importante (în urma evaluării gravității dizabilității și a specificului cerințelor educaționale care decurg din aceasta), părinții au posibilitatea, în virtutea flexibilității sistemului, de a opta pentru schimbarea tipului de școală la orice moment din parcursul educațional al copilului⁸⁴.

De asemenea, dinamizarea eforturilor de transformare a sistemului educațional într-unul incluziv poate fi circumscrisă unor măsuri mai recente care adresează explicit situația copiilor cu cerințe educaționale speciale. Astfel, Polonia a ratificat în 2012 Convenția Națiunilor Unite referitoare la Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2006), document care punctează cu claritate nevoia ca fiecare stat semnatar să creeze un context educațional incluziv și nediscriminatoriu.

Reglementări legale recente relevante pentru trasarea cadrului în care este organizată și furnizată educația pentru copii cu CES în Polonia⁸⁵ :

- Regulamentul Ministerului Educației Naționale din 24 iulie 2015 privind cerințele pentru asigurarea educației și îngrijirii copiilor și tinerilor cu dizabilități, a celor defavorizați din punct de vedere social și a celor care sunt expuși riscului de neajustare socială;

- Regulamentul Ministerului Educației Naționale din 9 august 2017 privind condițiile de acordare a educației și îngrijirii copiilor și tinerilor cu dizabilități, a celor

⁸³ https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=285836

⁸⁴ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474429/IPOL-LIBE_ET\(2013\)474429_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474429/IPOL-LIBE_ET(2013)474429_EN.pdf)

⁸⁵ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/special-education-needs-provision-within-mainstream-education-50_en

defavorizați din punct de vedere social, precum și celor care sunt expuși riscului de neajustare socială;

- Regulamentul Ministerului Educației Naționale din 24 august 2017 privind sprijinul pentru dezvoltarea timpurie;
- Regulamentul Ministerului Educației Naționale din 7 septembrie 2017 privind certificatele și declarațiile emise de comitetele de evaluare în centrele publice de consiliere și orientare;
- Regulamentul Ministerului Educației Naționale din 9 august 2017 privind condițiile și procedurile de acordare a permisiunii de a urma un program de studii sau o direcție de învățare individualizată și de furnizare a unui program de studii sau unei direcții de învățare individualizată.

Tendința generală care marchează un interes sporit pentru educația incluzivă în Polonia este reflectată și de suplimentarea sumelor alocate de către autorități pentru aceste scopuri. Astfel, în perioada 2010-2015, cheltuielile pentru educație incluzivă per elev au crescut cu 33%. Suplimentarea fondurilor a fost cea mai substanțială pentru nivelul ISCED 0: 125%; pentru ISCED 1: 37%; ISCED 2: 19%; ISCED 3: 54%.⁸⁶. În ceea ce privește responsabilitățile care revin diverselor nivele instituționale pentru aspect care sprijină educația incluzivă, Polonia oferă următoarea configurație:

- Ministerul Educației asigură resursele pentru materialele didactice și pentru centrele educaționale speciale;
- Ministerul Familiei, Muncii și Politicilor Sociale alocă resurse pentru ajutoare financiare;
- Ministerul Sănătății este responsabil pentru componenta de reabilitare;
- Autoritățile locale trebuie să găsească resurse pentru personal didactic suplimentar, activități de sprijin extra-curricular, specialiști și consiliere din partea centrelor abilitate;
- Școlile trebuie să identifice resurse pentru asigurarea/facilitarea accesului fizic al elevilor în spațiul didactic.

Frecvențele situații în care școlile de masă acceptă cu dificultate sau chiar recomandă explicit părinților înscrierea copilului în învățământul special sunt explicate prin mecanismele imperfect de finanțare a educației, care au consecințe și în ceea ce privește educația copiilor cu CES⁸⁷.

Mecanismul, specificat în sursa menționată anterior, este descris mai jos:

- fondurile pentru școli ajung la autoritățile locale de la Minister, iar mărimea lor depinde de numărul de elevi înscriși în districtele deservite de către respectivele autorități;
- suma necesară educației pentru un copil cu dizabilități este mai mare decât cea pentru un copil fără probleme (de la 1,4 până la 9,5 ori); această sumă trebuie transferată de către autoritățile locale școlilor în care sunt înscriși copiii cu dizabilități;
- în practică, deși sumele ar trebui să ajungă la școala aleasă de către copilul în cauză (de către părinții acestuia), fondurile respective nu sunt mereu utilizate în totalitate

⁸⁶ <https://www.european-agency.org/projects/financing-inclusive-education-mapping-country-systems-inclusive-education>

⁸⁷ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474429/IPOL-LIBE_ET\(2013\)474429_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474429/IPOL-LIBE_ET(2013)474429_EN.pdf)

pentru acest scop, autoritățile rezervându-și decizia de a aloca banii respectivi pentru alte priorități;

- consecința acestui fapt este aceea că școala de masă în care sunt înscriși copiii cu dizabilități este de fapt subfinanțată, în raport cu necesitățile – iar cheltuielile operate pentru educația copiilor cu CES acomodați în structura sa nu sunt compensate de către stat.

Pe de altă parte, dincolo de modalitatea în care autoritățile și școlile gestionează resursele de care dispun, Ministerul poate contribui și prin alte căi la susținerea financiară a educației copiilor cu CES. Un raport UNESCO⁸⁸ notează că elevii cu deficiențe de auz sau de vedere sau cei cu dizabilități intelectuale ușoare beneficiază de sprijin financiar pentru achiziționarea de manuale școlare adaptate nevoilor lor. Acest ajutor este acordat în cadrul Programului Național de Burse. Profesorii care predau diferite discipline sunt cei care recomandă manualele/materialele care ar trebui să fie achiziționate.

Ministerul Educației Naționale este unul dintre actorii importanți în procesul de transformare a sistemului de învățământ polonez într-unul incluziv. În viziunea Ministerului, „educația incluzivă se bazează pe posibilitatea ca un copil care decide cu privire la nevoia de învățământ special să fie acomodat într-o clasă, într-o școală de masă împreună cu restul colegilor săi. Ministerul Educației Naționale se străduiește să se asigure că fiecare școală este pregătită să accepte un copil cu dizabilități.”⁸⁹

Începând cu iunie 2018, Ministerul Educației Naționale derulează proiectul intitulat Sprijinirea îmbunătățirii calității educației incluzive în Polonia, implementat ca parte a Programului de susținere a reformei structurale al Comisiei Europene⁹⁰. Scopul proiectului este de a identifica și promova activitățile în măsură să îmbunătățească calitatea educației incluzive în practica grădinițelor și școlilor. Proiectul se desfășoară în colaborare cu Agenția Europeană pentru Nevoi Educaționale Speciale și va dura până în martie 2019.

În ceea ce privește proiecțiile viitoare în privința organizării formelor de învățământ pe care le pot frecventa copiii cu CES, Ministerul precizează: „Menținem în mod constant trei tipuri de școli (speciale, de integrare, publice), în care copiii cu dizabilități pot învăța. Nu se planifică transformarea unor școli speciale sau de integrare. Cu toate acestea, intenționăm să utilizăm profesori calificați în educația specială, care îi vor ajuta pe profesorii școlilor publice să interacționeze cu elevii cu nevoi educaționale speciale. Este deja posibil ca școlile speciale să coopereze cu școlile de masă. Școlile speciale sunt interesate să ofere un astfel de sprijin. Dacă, prin urmare, directorul unei școli publice caută un astfel de sprijin, îl va găsi cu siguranță.”

Pe website-ul Ministerului Educației Naționale există materiale (care pot fi descărcate) adresate profesorilor care lucrează cu elevi ce au diverse dizabilități (inclusiv deficiențe de auz). Acestea sunt puse la dispoziția utilizatorilor sub denumirea generică

⁸⁸ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232592>

⁸⁹ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/najczesciej-zadawane-pytania-i-odpowiedzi-dotyczace-wsparcia-dzieci-ze-specjalnymi-potrzebami-edukacyjnymi>

⁹⁰ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/edukacja-wlaczajaca-dotychczasowe-i-planowane-dzialania-men>

„Materiale de exerciții pentru elevii cu dizabilități adaptate noului curriculum de bază al educației generale”⁹¹.

De asemenea, tot site-ul Ministerului Educației conține o secțiune care permite utilizatorilor autentificarea într-o platformă online, care găzduiește materiale didactice adaptate elevilor cu dizabilități („Materiale educaționale pentru elevi cu dizabilități în Sistemul Informațional Educațional”). De exemplu, pentru elevii cu probleme de auz, sunt oferite materiale video în care instruirea pe o anumită temă se face prin limbajul polonez al semnelor.

Centrul pentru Dezvoltare Educațională (Osrodek Rozwoju Edukacji – ORE)⁹², înființat în 2010, funcționează sub autoritatea Ministerului Educației Naționale din Polonia și are între obiectivele declarate formarea cadrelor didactice și îmbunătățirea calității educației în acord cu politicile educaționale promovate de către autoritățile centrale. Centrul are în structura sa și o ramură dedicată educației copiilor cu CES.

Departamentul pentru Nevoi Educaționale Speciale din cadrul ORE are, între multiplele obiecte de activitate, și următoarele:

- sprijin acordat instituțiilor publice de formare a cadrelor didactice;
- pregătirea personalului din sistemul educațional pentru dobândirea și îmbunătățirea competențelor cadrelor didactice și a specialiștilor în lucrul cu copiii cu CES;
- sprijin acordat școlilor și instituțiilor în privința consilierii și sprijinului psihologic și pedagogic;
- contribuția la elaborarea și furnizarea de materiale educaționale, informative și metodologice;
- îmbunătățirea competențelor personalului care lucrează în domeniul sprijinirii timpurii a dezvoltării copilului.

Categoria copiilor cu dizabilități acoperă următoarele situații: copii cu dizabilități intelectuale ușoare, moderate sau severe, copii surzi sau cu deficiențe de auz, copii nevăzători sau cu deficiențe de vedere, copii cu dizabilități motorii, copii cu autism (inclusiv Sindromul Asperger), copii cu multiple dizabilități.

Evaluarea copiilor sub aspectul dizabilităților, respectiv al situației în care sunt încadrabili în categoria copiilor cu „nevoi educaționale speciale” ține de competența unor organisme specific⁹³. Potrivit aceleiași surse, dizabilitatea este evaluată și confirmată de Comitetul de Evaluare a Dizabilităților de la nivel districtual sau municipal și de Comitetul de Evaluare a Gradului de Dizabilitate; recomandările emise de aceste organisme facilitează obținerea unor alocații speciale și a altor tipuri de certificare necesare copiilor în cauză; încadrarea în categoria copiilor cu CES este decisă de centrele publice de sprijin psihologic și educațional, iar rezultatul acestei evaluări stă la baza organizării educației speciale în învățământul preșcolar și școlar. Situațiile care se înscriu în această categorie se pot referi la un copil cu o dizabilitate sau care manifestă „dificultăți specifice de învățare” (copil cu capacitate intelectuală normală care are dificultăți de acumulare a

⁹¹ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/materialy-cwiczeniowe-dla-uczniow-niepelnospprawnych-dostosowane-do-nowej-podstawy-programowej-ksztalcenia-ogolnego>

⁹² <https://www.ore.edu.pl/2018/01/centre-for-education-development/>

⁹³ <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1254636.pdf>

învățării ca urmare a funcțiilor perceptive, motorii sau cognitive specifice, fără legătură cu o condiție neurologică).

Copiii cu CES au acces la trei tipuri de școli, iar decizia părinților cu privire la alegerea tipului de învățământ este extrem de importantă. Actul privind sistemul de învățământ din 1991 prevede „posibilitatea educării în toate tipurile de școli a copiilor și tinerilor cu dizabilități, în conformitate cu predispozițiile și nevoile individuale educaționale și de dezvoltare”⁹⁴

Începând cu 1 ianuarie 2016, fiecare școală în care învață copii cu autism (inclusiv sindromul Asperger) sau cu multiple dizabilități are obligația de a angaja personal calificat pentru lucrul cu copii cu CES, iar pentru fiecare elev se va dezvolta un program educațional și therapeutic individualizat⁹⁵. Aceste măsuri sunt prevăzute în Regulamentul Ministerului Educației Naționale din 24 iulie 2015 privind cerințele pentru asigurarea educației și îngrijirii copiilor și tinerilor cu dizabilități și a celor defavorizați din punct de vedere social și a celor care sunt expuși riscului de neajustare socială. Înscrierea într-una dintre traiectoriile educaționale prezentate mai jos va ține cont de recomandarea emisă de către organisme abilitate în acest sens, însă decizia finală cu privire la forma de învățământ în care va fi înscris copilul aparține părinților copiilor.

Structura plurală a învățământului special din Polonia:

- Contextul educației de tip segregat: descrie situațiile în care este vorba despre școli speciale sau despre clasele speciale din cadrul școlilor de masă. În această formă de educație, compoziția numerică a claselor depinde de natura dizabilității care afectează elevii. De exemplu, dacă este vorba despre dificultăți de auz (inclusiv lipsa acestuia), mărimea clasei este de aproximativ 8 elevi. În cazul elevilor cu probleme de vedere (inclusiv probleme grave), de obicei se formează clase de câte 10 elevi. În clasele sau școlile speciale, există cerința ca toți profesorii să fie calificați pentru lucrul cu copii cu dizabilități.
- Contextul educațional integrat corespunde situațiilor în care atât elevi cu dizabilități, cât și elevi care nu sunt afectați de dizabilități sunt plasați în aceeași clasă sau în aceeași școală. În aceste situații, o clasă de 20 de elevi va acomoda aproximativ 3-5 elevi cu dizabilități (este posibil ca între cei 3-5 elevi să existe cazuri cu dizabilități diferite, motorii, de vedere, etc.) Pentru asigurarea integrării efective a elevilor cu dizabilități în actul didactic, profesorul de la clasă este însoțit de un profesor de sprijin care trebuie să aibă calificări specifice de educație specială.
- Contextul educațional incluziv este similar cu cel anterior prezentat prin aceea că presupune plasarea copiilor cu și fără dizabilități, în cadrul aceleiași clase, în școli din învățământul de masă. O diferență importantă este legată de lipsa unor reglementări uniforme cu privire la numărul copiilor cu CES într-o clasă.

Conform filialei poloneze a Eurydice, „aproximativ jumătate din copiii cu cerințe educaționale speciale învață în școli speciale sau în clase speciale din cadrul școlilor obișnuite, pe când cealaltă jumătate sunt înscriși în învățământul integrat sau de masă”⁹⁶. Potrivit aceleiași surse, înscrierea copiilor cu CES în cadrul învățământului de masă este

⁹⁴ <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1254636.pdf>

⁹⁵ <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1254636.pdf>

⁹⁶ https://eurydice.org/pl/wp-content/uploads/2016/01/BRIEF_EN_FINAL2015.pdf

posibilă prin acordarea consimțământului în formă scrisă din partea părinților și/sau din partea unei instituții abilitate în acest sens.

O observație importantă este aceea că sunt frecvente cazurile în care școlile de masă refuză înscrierea copiilor cu diverse dizabilități și recomandă orientarea către o școală specială, fapt ce limitează în practică posibilitatea părinților de a alege ce tip de școală va urma copilul.

Faptul că o mare parte dintre elevii cu dizabilități frecventează școli speciale este explicat parțial și prin lipsa personalului calificat în școlile de masă și de prezența unor stereotipuri negative construite în jurul ideii de dizabilitate. Acestea reproduc, în rândul profesorilor, o atitudine rezervată față de educarea copiilor cu CES în colectivități mixte, împreună cu elevi fără dificultăți de acest tip.

Educația pentru copiii cu CES implică adaptarea curiculară și a metodologiei de predare, schimbări pe care o parte dintre școli nu sunt dispuse să le opereze, cu precădere dacă se află prima dată în situația de a înscrie un copil cu dizabilități⁹⁷. Conform aceleiași surse, deseori acest tip de atitudine este legată de ignoranța conducerii școlii față de dreptul pe care îl au școlile de a solicita autorităților locale sprijinul și ajutorul financiar care se li se cuvin legal pentru instruirea copiilor cu dizabilități.

Există însă și numeroase semnale pozitive, care atestă preocuparea existentă pentru adaptarea materialului didactic, predării și evaluării elevilor cu CES. Raportul UNESCO⁹⁸ punctează, pe baza raportului înaintat de către Polonia cu ocazia celei de-a 8-a Consultări privind implementarea Convenției împotriva Discriminării în Educație, următoarele aspecte:

„La solicitarea Ministerului Educației și prin bugetul alocat de acesta, manualele școlare și suplimentele acestora sunt adaptate pentru studenții nevăzători (în limbajul Braille) și pentru cei cu deficiențe de vedere (prin tipărirea cu caractere mărite), iar adaptările recomandate de către școli sunt tipărite în limita posibilităților și a resurselor disponibile. Versiuni electronice ale manualelor în Braille sunt puse la dispoziția școlilor și instituțiilor pe pagina web a Ministerului Educației, în sistemul IT dezvoltat pentru acest scop, fapt ce permite directorilor de școală și de instituții să descarce și să tipărească aceste materiale, parțial sau integral, în funcție de nevoile educaționale ale elevilor. Textele tipărite cu caractere mărite, destinate elevilor cu deficiențe de vedere sunt puse la dispoziția școlilor și centrelor în format tipărit, în funcție de solicitările înaintate către Ministerul Educației Naționale. În acest mod, este posibilă acoperirea nevoilor educaționale ale elevilor, indiferent de tipul de școală în care aceștia învață: publică, integrată sau specială (...)”.

„În fiecare an, Ministerul Educației Naționale alocă fonduri pentru implementarea programului Acces pentru elevii nevăzători și pentru cei cu deficiențe de vedere la reviste pentru copii și tineri în limbaj Braille sau cu caractere mărite. Obiectivele acțiunilor din acest program:

- Furnizarea de oportunități educaționale egale pentru elevii nevăzători și cei cu deficiențe de vedere;

⁹⁷ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474429/IPOL-LIBE_ET\(2013\)474429_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474429/IPOL-LIBE_ET(2013)474429_EN.pdf)

⁹⁸ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232592>

- Cultivarea talentelor și intereselor elevilor nevăzători și cu deficiențe de vedere pe baza conținutului didactic al revistelor destinate copiilor și tinerilor;
- Sprijinirea unei dezvoltări armonioase a elevilor nevăzători și a celor cu deficiențe de vedere;
- Diseminarea revistelor de cultură generală destinate copiilor și tinerilor în rândul elevilor nevăzători și al celor cu deficiențe de vedere;
- Popularizarea lecturii în rândul elevilor nevăzători și al celor cu deficiențe de vedere”.

În ceea ce privește evaluarea, „elevii cu dizabilități sunt supuși unor examinări externe la finalul ciclurilor educaționale (...) adaptate condițiilor circumscrise de dizabilitatea acestora” Adaptările menționate se referă la următoarele aspecte: „minimizarea limitărilor generate de dizabilitatea în cauză, cu ajutorul furnizat de echipament specializat de asistență și a măsurilor didactice; acordarea unor prelungiri de timp corespunzătoare, care să permită elevilor finalizarea testării; asigurarea prezenței, pe durata testului, a unui specialist calificat pentru lucrul cu elevi cu dizabilități”.

Traectoria educațională din învățământul de masă⁹⁹ parcursă de elevii cu CES:

- Copiii cu dizabilități au dreptul, potrivit Convenției privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, la educație furnizată de unități preșcolare și școlare din învățământul de masa aflate în proximitatea domiciliului acestora;

- În ciclul de învățământ preșcolar, copiii cu dizabilități urmează aceeași curriculă pe care o parcurg și elevii obișnuți. Același lucru este valabil și în ciclurile de învățământ primar, în condițiile în care dezvoltarea intelectuală a elevului este conformă cu cea corespunzătoare vârstei (precum și în cazurile de dizabilitate intelectuală în formă ușoară).

- Pentru elevii cu CES se elaborează planuri educaționale și terapeutice individualizate care acoperă, între altele, următoarele elemente: ajustările curriculare de care este nevoie pentru a răspunde nevoilor individuale ale elevilor; activitățile integrate în care vor fi implicați elevii, sub îndrumarea cadrelor didactice și personalului specializat; formele de sprijin educațional și psihologic pe care le primește elevul și durata pe care se extinde acordarea acestui sprijin; sprijin oferit părinților; tipul de ore și activități la care va participa elevul (ex. ore de reabilitare și terapie, ore de consiliere pentru carieră în cazul elevilor din clasele terminale ale nivelului gimnazial, diverse activități conforme cu nevoile particulare ale elevilor); gradul de colaborare dintre profesori, specialiști și părinții elevilor.

- Implementarea planurilor educaționale individualizate este monitorizată de echipe stabilite la nivelul școlilor, iar eventuale ajustări ale acestor planuri sunt făcute în urma evaluărilor periodice (cel puțin două pe parcursul unui an școlar) privind progresul elevilor în cauză.

Educația specială este furnizată în următoarele tipuri de contexte:

- ☐ Grădinițe speciale;
- ☐ Școli speciale;
- ☐ Centre sociale de terapie;

⁹⁹ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/special-education-needs-provision-within-mainstream-education-50_en

- Centre pentru educație specială și îngrijire;
- Centre educaționale speciale.

Unitățile de învățământ special sunt administrate de la nivelul autorităților locale.

Înscrierea în aceste tipuri de învățământ se face pe baza unui certificat care atestă recomandarea pentru parcurgerea de către copil a unei forme de educație specială și pe baza unei solicitări scrise venite din partea părinților sau tutorilor.

Mărimea claselor în școlile speciale sau mărimea claselor speciale din școlile de masă depinde de natura dizabilității de care elevii sunt afectați.

- În cazul elevilor nevăzători sau cu deficiențe de vedere, numărul maxim de elevi dintr-o clasă este 10.

- În cazul elevilor surzi sau cu deficiențe de auz, numărul maxim de elevi dintr-o clasă este 8.

Metodele de predare și învățare din școlile speciale urmează îndeaproape modelul existent în școlile de masă, cu observația plasării unui accent puternic asupra particularizării lucrului cu fiecare dintre elevi, corespunzător cu caracteristicile specifice generate de dizabilitatea fiecăruia.

Profesorii au destul de multă libertate în alegerea curriculei, având posibilitatea de a dezvolta ei înșiși sau în colaborare cu alți profesori o curriculă, de a utiliza o curriculă deja existentă sau de a ajusta un pachet curricular existent, cu justificarea modificărilor operate.

Statul contribuie cu resurse financiare pentru dezvoltarea și furnizarea de material didactic adaptat învățării pentru copiii cu diverse dizabilități.

Conform EACEA/Eurydice¹⁰⁰ în Polonia, formarea inițială a profesorilor este furnizată de către instituții din învățământul superior. Potrivit aceleiași surse, sistemul polonez urmează preponderent un model concomitent de formare, ceea ce înseamnă că studenții care urmează o specializare din învățământul superior au posibilitatea ca, în cadrul studiilor, să parcurgă în paralel și modulul pedagogic care le conferă calificarea de a profesa ulterior drept cadre didactice.

Absolvenții de învățământ superior care nu au parcurs, ca parte a studiilor universitare, formarea pentru a deveni profesori, pot face acest lucru ulterior, prin programe post universitare (organizate de instituții de învățământ superior) sau prin cursuri de calificare (organizate de centre de formare acreditate).

Din punct de vedere al nivelului educational necesar profesării la diferite nivele de învățământ (exprimate prin clasificarea ISCED), situația este următoarea:

- profesorii care, în urma studiilor universitare, dețin o diplomă de licență (BA), pot profesa la nivelele ISCED0 și ISCED1

- pentru a profesa la nivelele ISCED2 și ISCED3, profesorii trebuie să fi absolvit un program de master (MA).

Cei care se pregătesc să fie profesori ca parte a studiilor universitare, pot adăuga modulelor obligatorii pe care trebuie să le parcurgă pentru formarea didactică și un modul de pedagogie specială sau educație specială. Acest modul conține cursuri de psihologie

¹⁰⁰ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/initial-education-teachers-working-early-childhood-and-school-education-55_en

și pedagogie special (140 de ore), metode de predare pentru educația specială (90 de ore) și activități de practică (120 de ore).

De asemenea, profesorii care au deja calificarea de cadru didactic (ca urmare a formării inițiale) și care doresc să parcurgă un program de formare pentru educația specială pot face acest lucru prin înscrierea la cursuri post-universitare.

Profesorii din școlile speciale și din școlile integrate trebuie să dețină, pe lângă o diplomă de nivel corespunzător, calificări relevante pentru tipul de dizabilitate al elevilor cu care lucrează.

Ministerul Educației Naționale din Polonia derulează, în prezent, în colaborare cu Agenția Europeană pentru Nevoi Educaționale Speciale un proiect de anvergură orientat către sporirea calității educației incluzive. În cadrul acestuia a fost organizată, în 12 iulie 2018, o întâlnire cu reprezentanți a 4 categorii de părți co-interesate: (1) părinți și elevi; (2) cadre didactice și directori de școli/grădinițe; (3) reprezentanți ai ONG-urilor cu activități dedicate persoanelor cu nevoi speciale; (4) reprezentanți ai instituțiilor care operează la diferite nivele de sprijin (centre de consiliere pedagogică și psihologică, școli și centre speciale, reprezentanți ai centrelor de formare profesională a cadrelor didactice etc.). În urma acestei consultări, a rezultat un document sintetic care enunță principalele direcții de acțiune identificate de participanți.

Paragrafele următoare sumarizează cele mai importante asemenea direcții punctate de către participanții la consultare și sintetizate în documentul "Sprijinirea îmbunătățirii calității educației incluzive din Polonia – mesaje cheie din partea părților co-interesate"¹⁰¹.

1. Nevoia de a dezvolta atitudini pozitive în legătură cu educația incluzivă: acest aspect este legat cu precădere de sporirea conștientizării la toate nivelele asupra beneficiilor educației incluzive și asupra drepturilor egale de care beneficiază toți elevii în sensul posibilității de a învăța în școli din învățământul de masă; de asemenea, această componentă presupune cultivarea, la nivelul școlilor, a ideii că diversitatea elevilor dintr-o clasă constituie un aspect pozitiv. Nu în ultimul rând, a fost punctată nevoia de a îmbunătăți comunicarea dintre școli și părinți și de a crea un context colaborativ care să aducă mai aproape școlile, părinții și serviciile specializate oferite de comunități.

2. Promovarea ideii ca educația incluzivă este ancorată în principiul conform căruia educația de calitate trebuie oferită tuturor elevilor. Această dimensiune se referă mai ales la sporirea, în rândul tuturor actorilor relevanți din sistemul de educație, a abilității de a adapta și ajusta diversele elemente ale sistemului în sensul acomodării copiilor cu CES și furnizării, către aceștia, a întregului sprijin de care aceștia au nevoie. Pentru aceasta, este nevoie de construirea unor viziuni clare de politici publice și corecții sistematice operate la nivelul funcționării actuale a educației, pentru a armoniza practica existentă cu standardele care descriu un sistem de învățământ incluziv.

3. Asigurarea sprijinului de care au nevoie școlile din învățământul de masă: pentru a crește abilitatea școlilor de masă de a asigura furnizarea unei educații incluzive, este nevoie de sporirea formelor de sprijin acordat acestora, atât în sensul resursei

¹⁰¹ <https://archiwum.men.gov.pl/wp-content/uploads/2018/10/kluczowe-postulaty-srodowisk-wersja-angielska.pdf>

umane (personal de specialitate, psihologi, terapeuți), cât și în privința resurselor didactice folosite pentru predare (material didactic și suport tehnic). De asemenea, este din nou punctată importanța comunicării, a colaborării și a creării de rețele profesionale care să permită școlilor să beneficieze de sprijin din partea centrelor specializate și a profesioniștilor din domeniu.

4. Pregătirea cadrelor didactice pentru lucrul cu elevi în clase incluzive: acest aspect implică o regândire a modului în care este pregătită resursa umană din învățământ și are legătură cu nevoia percepută de a lărgi spectrul de pregătire a cadrelor didactice, în așa fel încât toți profesorii să fie pregătiți să lucreze cu elevi cu diferite cerințe speciale în clase obișnuite, din școlile de masă. În plus, a fost punctată nevoia de stabili o serie de mecanisme de monitorizare a eficienței oportunităților de formare inițială și continuă a profesorilor, în relație cu scopurile educației incluzive.

5. Creșterea capacității întregului sistem de a deveni incluziv: importanța unei viziuni comune, a comunicării și colaborării între diverse paliere de decizie și acțiune este din nou punctată ca fiind esențială (de exemplu colaborarea între Ministerul Educației și Ministerul Sănătății, între diferitele nivele ale autorităților centrale și locale, între școlile de masă și școlile speciale). De asemenea, la acest deziderat poate contribui și flexibilizarea mecanismelor de finanțare, pentru a acoperi o gamă mai largă de forme de sprijin pentru școlile de masă.

PORTUGALIA

Portugalia a fost apreciată de Comitetul UNCRPD pentru adoptarea Decretului de lege nr. 3/2008, modificat prin Legea nr. 12/2008 din 12 mai 2008, care are ca scop asigurarea punerii în aplicare a dreptului la educația incluzivă pentru persoanele cu nevoi educaționale speciale. Ca rezultat al acestei reglementări, în 2015, 98% dintre elevii cu dizabilități din Portugalia au frecventat școli obișnuite. În Portugalia nu există școli publice de învățământ special și nici școli gimnaziale speciale (private sau publice). Decretul mai sus menționat enumeră sprijinul specializat care trebuie acordat în învățământul preșcolar, primar și gimnazial, în sectoarele public, privat și cooperativ din Portugalia.

În parteneriat cu Ministerul Educației, Înalta Comisie pentru Migrație, Institutul Public (ACM, I.P.) s-a angajat să promoveze principalele principii ale educației interculturale, integrarea și succesul educațional al tuturor copiilor și tinerilor, de la învățământul preșcolar la cel gimnazial secundar și educația pentru o cetățenie națională, europeană și internațională care încurajează diversitatea și asigură toleranța și respectul pentru toate culturile, limbile și tradițiile religioase. Mai multe inițiative care combat stereotipurile și prejudecățile rasiale au fost puse în aplicare sub forma unor campanii, proiecte, cursuri de formare și sesiuni de conștientizare.

Începând cu anul 2012, Ștampila Școlară Interculturală distinge și recunoaște public școlile care implementează strategii și acțiuni pentru promovarea interculturalității, a șanselor egale și a succesului academic al tuturor studenților. În același timp, aceasta identifică școlile care apreciază diversitatea drept o oportunitate și o sursă de învățare pentru toți. Procesul de aplicare pentru obținerea Ștampilei oferă școlilor posibilitatea de

a-și evalua practicile privind educația interculturală. Evaluarea cuprinde practici cum ar fi: procedurile aplicate privind comportamentele discriminatorii, existența unui sistem de diagnostic și monitorizare a diversității culturale și lingvistice în școală și a legăturii dintre acesta și succesul academic al elevilor, practicile de primire a noilor elevi, în special în ceea ce privește elevii de diferite naționalități sau etnii, valoarea diversității lingvistice și contextul cultural al acesteia, ca instrument de învățare, metodele pedagogice utilizate de profesori și gândirea critică a programei de învățământ, pregătirea cadrelor didactice în domeniul educației interculturale, participarea elevilor la dezvoltarea și luarea deciziilor în ceea ce privește inițiativele școlare, precum și în procesul de învățare, precum și în strategiile de implicare a familiilor și a comunității mai extinse în viața școlară. Școlile pot primi diferite niveluri ale Ștampilei (nivel I, II sau III), în conformitate cu consecvența propriilor practici.

Rețeaua de Școli Interculturale este un program promovat de ACM, I.P., Direcția Generală Educație și Fundația Aga Khan, care sprijină dezvoltarea capacităților școlilor și schimbul de bune practici în domeniul educației interculturale. Rețeaua este formată din școli angajate în promovarea primirii, integrării și succesului educațional al tuturor copiilor și tinerilor, indiferent de originea culturală sau națională a acestora, precum și promovarea unei culturi și practici de deschidere spre diferențe și stabilirea de interacțiuni pozitive între elevi și alți membri ai comunității educaționale care provin din culturi diferite.

Pe măsură ce sistemul educațional din Portugalia a evoluat de-a lungul anilor, inițiativele guvernamentale s-au ocupat de persoane și / sau grupuri identificate ca având nevoie de o educație specială.

În 2018, a intrat în vigoare o nouă legislație privind educația incluzivă (Decretul-lege nr. 54/2018, 6 iulie). Acesta vizează o educație echitabilă de înaltă calitate în cadrul unui sistem educațional care servește tuturor cursanților. În special, ia în considerare cursanții vulnerabili care au fost excluși de oportunitățile educaționale pentru succesul școlar, cei din cele mai sărace gospodării, minorități etnice și lingvistice și cu nevoi și dizabilități specifice. Pe scurt, conform noului decret-lege:

- Fiecare elev are dreptul la o educație incluzivă care să răspundă potențialului, așteptărilor și nevoilor lor în cadrul unui efort educațional comun și plural care să ofere tuturor sentimentul de participare și apartenență în condiții autentice de echitate. Prin urmare, contribuie decisiv la niveluri mai mari de coeziune socială.

- Programa și învățarea sunt în centrul activității școlare.

- Legea reflectă o îndepărtare de rațiunea conform căreia este necesar să se clasifice pentru a interveni. Mai degrabă, urmărește să se asigure că toți cursanții ating profilul de elev la sfârșitul învățământului obligatoriu, chiar dacă este prin căi de învățare diferențiate care permit fiecărui cursant să progreseze în curriculum într-un mod care să le asigure succesul educațional.

Un design universal pentru metodologia de învățare și o abordare pe mai multe niveluri pentru accesarea curriculumului sunt bazele decretului-lege. Se bazează pe modele curriculare flexibile, monitorizarea sistematică a eficacității intervențiilor și dialogul între profesori și părinți sau îngrijitori. Există o gamă de măsuri pentru susținerea învățării, organizate la diferite niveluri de intervenție, în funcție de răspunsurile

educaționale necesare pentru ca fiecare cursant să dobândească o bază comună de competențe, valorificându-și în același timp potențialul și interesele.

- Abordarea educațională care este promovată acum necesită o evaluare a suporturilor de învățare necesare. Aceasta ar trebui să ia în considerare aspectele academice, comportamentale, sociale și emoționale ale cursanților, dar și factorii de mediu. Aceasta reprezintă un pas decisiv în secvențierea și dinamica oricărei intervenții.

- Rolul părinților și al tutorilor este întărit prin asigurarea faptului că aceștia adoptă drepturile și îndatoririle care conduc la implicarea lor deplină în întregul proces educațional al copiilor lor.

Școlile obișnuite sunt susținute de o rețea națională de centre de resurse pentru tehnologia informației și comunicațiilor, care evaluează nevoile elevilor în materie de tehnologie de asistență, și 93 de centre de resurse pentru incluziune (Resource Centres for Inclusion- RCI). RCI, care erau anterior școli speciale, oferă sprijin specializat prin parteneriate cu școlile obișnuite.

Transformarea școlilor speciale în RCI, începând din 2008, a devenit un instrument esențial pentru punerea în aplicare a articolului 24 din Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Ministerul Educației a introdus un proces de acreditare care a extins acoperirea națională a acestor centre.

Sistemul de finanțare nu este legat de categorii / tipuri de handicap. Ministerul Educației asigură alocarea resurselor umane (profesori specialiști și alți profesioniști) către școlile obișnuite. Pentru setările specializate din școlile obișnuite, Ministerul Educației alocă, de asemenea, o indemnizație lunară pentru fondurile de funcționare. Cheltuielile cu cadrele didactice specializate pentru a sprijini implementarea educației incluzive s-au ridicat la 200 de milioane EUR în 2016. Au fost 7 milioane EUR pentru tehnicienii specializați la nivel școlar, în timp ce peste 450.000 EUR pe an au fost folosiți pentru funcționarea a 25 de centre de resurse pentru tehnologia informației și comunicațiilor.

Ministerul Educației alocă, de asemenea, fonduri pentru a sprijini parteneriatele dintre Centrele de Resurse pentru Incluziune și școlile obișnuite. Centrele de resurse pentru incluziune supraveghează activitățile pentru o sumă anuală de peste 10 milioane EUR.

Decretul-lege nr. 54/6 iulie, 2018, renunță la conceptul restricționat de „măsuri de sprijin pentru cursanții cu nevoi educaționale speciale”. Este o viziune mai largă, implicând o abordare școlară întreagă, care ia în considerare dimensiunile multiple și interacțiunile dintre ele. Fiecare cursant are dreptul să primească măsuri pentru a-și sprijini învățarea și incluziunea și ca resursele specifice să fie mobilizate pentru a-și satisface nevoile educaționale în toate ofertele de educație și formare.

Decretul-lege stabilește principiile și normele care garantează incluziunea ca proces care își propune să răspundă diverselor nevoi și potențialului fiecărui elev, prin creșterea participării la procesele de învățare și la comunitatea școlară.

În fiecare școală există o echipă multidisciplinară pentru a sprijini educația incluzivă, cu membri atât permanenți, cât și cu membri variabili. Părinții fac parte din echipa multidisciplinară.

Echipele multidisciplinare sunt responsabile pentru:

- conștientizarea educației incluzive în comunitatea educațională;
- propunerea măsurilor de sprijin pentru învățare care urmează să fie mobilizate;
- urmărirea și monitorizarea implementării măsurilor de sprijin pentru învățare;
- consilierea profesorilor cu privire la implementarea practicilor pedagogice incluzive;
- pregătirea rapoartelor tehnico-pedagogice, a programelor educaționale individuale și a planurilor individuale de tranziție;
- urmărirea funcționării centrelor de sprijin pentru învățare.

Odată identificată necesitatea măsurilor de sprijinire a învățării și incluziunii, directorul școlii solicită echipei multidisciplinare să pregătească un raport tehnico-pedagogic pentru cursant. Acest raport susține mobilizarea măsurilor selective sau suplimentare pentru învățare și incluziune.

Echipa multidisciplinară adoptă o viziune holistică. Ei iau în considerare aspectele academice, comportamentale, sociale și emoționale ale cursantului, precum și factorii de mediu (și anume școala și sala de clasă). Ei colectează dovezi și date semnificative care fac disponibile informații clare pentru a reechilibra procesul de predare și învățare¹⁰².

SUEDIA

Conform Legii educației suedeze (Skollagen 2010: 800, 4), principiul de bază care ghidează toată educația suedeză, de la îngrijirea copiilor la perioada de tranziție, este accesul la educație echivalentă pentru toți. Aceasta înseamnă că elevii care au nevoie de sprijin special nu trebuie tratați diferit sau definiți ca un grup diferit de alți elevi. Drepturile lor nu sunt menționate separat, dar este subliniată obligația școlilor de a răspunde nevoilor tuturor elevilor. Serviciile sociale, școlile și asistența medicală sunt obligate să colaboreze pentru copiii cu risc. Serviciile sociale au responsabilitatea principală de a se asigura că colaborarea este adoptată (stipulat în Legea privind serviciile sociale, Legea privind serviciile medicale și de sănătate și Legea poliției)¹⁰³.

Copiii cu dizabilități de învățare pot frecventa școli obligatorii pentru elevii cu dizabilități de învățare ca alternativă la școlile obligatorii obișnuite. Elevii surzi sau nevăzători pot frecventa școli speciale. Trebuie elaborat un plan de acțiune pentru elevii care au nevoie de sprijin special în școlile obligatorii. Șeful școlii este responsabil de investigarea nevoilor elevilor înainte de a stabili planurile de acțiune. Profesorii elaborează de obicei planurile, în consultare cu cursanții, părinții lor și profesorii specializați în sprijin. Planurile, care identifică nevoile și dispozițiile pentru a le satisface, sunt evaluate în mod continuu. Sunt posibile progrese și schimbări de soluții.

Elevii care au nevoie de sprijin special au dreptul la asigurări de specialitate. Toată educația corespunde pe cât posibil cu programele naționale, dar cu accent pe satisfacerea nevoilor individuale de învățare. În câteva circumstanțe, această prevedere este oferită în setări speciale. Trei școli naționale și cinci școli regionale speciale sunt

¹⁰² <https://www.european-agency.org/country-information/portugal>

¹⁰³ <https://www.european-agency.org/sites/default/files/agency-projects/IECE/Qs/Sweden%20IECE%20Country%20Survey%20Questionnaire.pdf>

disponibile pentru elevii cu deficiențe de vedere combinate cu dizabilități suplimentare (MDVI), surditate sau deficiențe de auz combinate cu dizabilități de învățare sau tulburări severe de vorbire și limbaj¹⁰⁴.

Toți elevii au dreptul de a-și alege școala - fie ea municipală sau independentă - atâta timp cât școala poate demonstra că poate satisface nevoile educaționale ale elevilor.

Agenția Națională de Educație și Școli pentru Nevoi Speciale¹⁰⁵ este descrisă ca fiind cel mai mare corp de cunoștințe din Suedia în ceea ce privește educația cu nevoi speciale. Agenția oferă sprijin educațional pentru nevoi speciale tuturor școlilor și instituțiilor preșcolare din întreaga țară, răspunde la întrebări și oferă gratuit cursuri și conferințe. Pagina de internet a acesteia este un corp de cunoștințe și persoanele pot afla despre cercetările, descoperirile, recomandările și sfaturile referitoare la educația nevoilor speciale și educația accesibilă. De exemplu, specialiștii cu experiență răspund la întrebări despre consecințele învățării diferitelor tipuri de dizabilități. Suportul pentru nevoi speciale este oferit sub formă de consiliere și sprijin în cartografierea dificultăților de învățare, a informării și a formării la locul de muncă pentru preșcolari și activități școlare în întreaga Suedie. Platforma este, de asemenea, un motor de căutare cu mii de materiale didactice selectate și revizuite pentru educația persoanelor cu nevoi speciale.

Autoritățile locale sunt obligate prin lege să ofere o serie de servicii de bază, dintre care îngrijirea copiilor și învățământul preșcolar, obligatoriu și gimnazial sunt o parte importantă. Municipality pot utiliza impozitele colectate și finanțarea de stat pentru serviciile și sistemele care sunt considerate cele mai bune pentru zonele lor respective. Aproximativ 15% din bugetul total al municipalității se bazează pe subvenții de stat (generale și vizate).

Multe municipalități deleagă bugetele direct școlilor individuale.

Se acordă o sumă de bani și aceasta urmează pe fiecare elev la școala pe care o alege, fie că este municipală sau independentă. O școală care primește subvenții de la municipalitate nu are dreptul să încaseze taxele școlare.

Responsabilitatea pentru asistență personală și prestație de asistență este împărțită între municipalitate și administrația asigurărilor sociale din administrația centrală. Administrația Asigurărilor Sociale ia decizii cu privire la prestația de asistență pentru persoanele care au nevoie de asistență personală pentru nevoile lor de bază mai mult de 20 de ore pe săptămână. Dacă o persoană are nevoie de asistență timp de 20 de ore pe săptămână sau mai puțin, municipalitatea ia decizia. În timpul școlii, municipalitatea este de obicei responsabilă cu alocarea resurselor pentru asistență în funcție de condițiile și nevoile locale.

Prin intermediul Agenției Naționale pentru Educație și Școli cu Nevoi Speciale, statul oferă sprijin pentru nevoi speciale, educație în școli speciale, materiale didactice accesibile și finanțare guvernamentală.

Actuala educație a profesorilor speciali are șase specializări: limbajul, scrierea și dezvoltarea alfabetizării, dezvoltarea matematicii, surditate sau deficiențe de auz, deficiențe de vedere, deficiențe de limbaj și dizabilități severe de învățare.

¹⁰⁴ <https://www.european-agency.org/country-information/sweden>

¹⁰⁵ <https://www.spsm.se/om-oss/other-languages/english/our-mission/>

Este disponibilă și o educație specială pentru pedagog. Pedagogul special este responsabil pentru dezvoltarea mediilor de învățare în școală la nivel individual, de grup și de școală. Scopul este ca activitățile școlii să îndeplinească cerințele unei școli pentru toți.

Prevederi de specialitate pentru cursanții cu dizabilități fizice și cu deficiențe de auz și de vedere există mai ales în clasele generale, dar în unele cazuri în cadrul separat.

Statul oferă sprijin prin intermediul Agenției Naționale pentru Educație și Școli cu Nevoi Speciale, care lucrează pentru a se asigura că, copiii, tinerii și adulții - indiferent de capacitatea funcțională - au condiții adecvate pentru a-și îndeplini obiectivele educaționale.

Școala obligatorie pentru elevii cu dizabilități de învățare se numește sårskola. Din 1996, municipalitățile controlează și operează aceste programe din regiuni. Programele speciale pentru elevii cu dizabilități severe de învățare sunt acum mai strâns legate sau incluse în școlile generale obligatorii¹⁰⁶.

Marea Britanie

În Marea Britanie, tribunalele specializate pe nevoi educaționale speciale și dizabilități (SEND) au fost create pentru a lua în considerare apelurile părinților împotriva deciziilor Autorității educaționale privind nevoile educaționale speciale ale copiilor, în care părinții nu pot ajunge la un acord cu autoritatea educațională¹⁰⁷. Acestea se ocupă, de asemenea, și de revendicările privind discriminarea persoanelor cu dizabilități în ceea ce privește copiii aflați la școală. Există o jurisprudență în dezvoltare care vine din aceste tribunale. Fiecare caz este audiat de un complet format din trei persoane. Președintele este un avocat, iar ceilalți doi membri au experiență în domeniul nevoilor educaționale speciale și/sau a administrației publice.

În martie 2017, guvernul s-a angajat să introducă un proces național de doi ani pentru a extinde competențele tribunalului de primă instanță (SEND) pentru a face recomandări fără caracter obligatoriu cu privire la aspectele legate de sănătate și asistență socială ale planurilor de educație, sănătate și îngrijire, alături de aspecte educaționale. Reglementările privind nevoile educaționale speciale și dizabilități (puterea de recomandare a tribunalului de primă instanță) din 2017 au intrat în vigoare la 3 aprilie 2018.

¹⁰⁶ <https://www.european-agency.org/country-information/sweden>

¹⁰⁷ <https://www.healthandeducationchamber.scot/additional-support-needs/12>